

Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
İlköğretim Ana Bilim Dalı

**İLKÖĞRETİM SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE MÜZE İLE
EĞİTİMİN ÖĞRETMEN VE ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİNE GÖRE
DEĞERLENDİRİLMESİ: SAMSUN İLİ ÖRNEĞİ**

Hazırlayan:
Şule EGÜZ

Danışman:
Yrd. Doç. Dr. Alper KESTEN

Yüksek Lisans Tezi

Samsun, 2011

Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
İlköğretim Ana Bilim Dalı

**İLKÖĞRETİM SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE MÜZE İLE EĞİTİMİN
ÖĞRETMEN VE ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİNE GÖRE
DEĞERLENDİRİLMESİ: SAMSUN İLİ ÖRNEĞİ**

Hazırlayan:
Şule EGÜZ

Danışman:
Yrd. Doç. Dr. Alper KESTEN

Yüksek Lisans Tezi

Samsun, 2011

KABUL VE ONAY

Şule Egüz tarafından hazırlanan “Sosyal Bilgiler Dersinde Müze ile Eğitimin Öğretmen ve Öğrenci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi: Samsun İli Örneği” başlıklı bu çalışma, 27.07.2011 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oy birliği ile başarılı bulunarak Jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan:.....

Üye:.....

Üye:.....

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

.../.../....

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Hazırladığım Yüksek Lisans Tezinde, proje aşamasından sonuçlanmasına kadar olan süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet ettiğimi, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu taahhüt ederim.

27/07/2011

Şule EGÜZ

TEŞEKKÜR

“İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersinde Müze ile Eğitimin Öğretmen ve Öğrenci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi: Samsun İli Örneği” adlı yüksek lisans çalışmamda kuşkusuz pek çok kişinin katkısı bulunmaktadır. Burada bu isimleri anmak bana onur verecektir. Bu çalışmanın planlama, hazırlanma, uygulanma ve sonuçlandırma sürecinin her aşamasında bana yol gösteren, desteğini hiçbir zaman esirgemeyen ve olumlu tutumlarıyla beni teşvik eden, bilgi ve deneyimlerinden yararlandığım, tez danışmanım, değerli hocam Yrd. Doç. Dr. Alper KESTEN’e teşekkürlerimi sunarım.

Yüksek lisans eğitimine başladığım andan itibaren, beni akademik hayata yönlendiren ve destek olan, akademisyenliğini ve kişiliğini örnek aldığım, kendisini tanımaktan ve kısa bir süre de olsa çalışmaktan onur duyduğum hocam Prof. Dr. Mesut AYDIN’a teşekkürüm sonsuzdur. Çalışmalarım süresince bana göstermiş olduğu hoşgörü, yardım ve teşvik edici yaklaşımıyla değerli katkılarını ve manevi desteğini gördüğüm sayın Doç. Dr. Mehmet KÖÇER’e, değerli fikirleri ile tez çalışmama katkısı bulunan Yrd. Doç. Dr. Kasım KIROĞLU’na ve bölüm hocalarıma teşekkürü bir borç bilirim.

Araştırma yapmama olanak sağlayan ve bu konuda hiçbir zorlukla karşılaşmadığım uygulama okullarındaki okul müdürleri, öğretmen ve öğrencilerine, ayrıca çalışma boyunca yönlendirmelerde bulunan Arkeolog Serdar ÜNAN’a teşekkür ederim.

Uzakta olmalarına rağmen desteklerini ve sevgilerini derinden hissettiğim, hayatta bugünlere gelmemi sağlayan çok değerli anneme ve babama sevgilerim sonsuzdur.

ÖZET

Öğrencinin Adı-Soyadı	Şule EGÜZ
Anabilim Dalı	İlköğretim Anabilim Dalı
Danışmanın Adı-Soyadı	Yrd. Doç. Dr. Alper KESTEN
Tezin Adı	İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersinde Müze ile Eğitimin Öğretmen ve Öğrenci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi: Samsun İli Örneği

Müzeler, hem temel eğitimde hem de yaşam boyu eğitim sürecinde çok boyutlu öğrenmeyi sağlayan yaşam alanlarıdır. Müze ile eğitim ise, eğitim alanında müzelerin etkin kullanımını içermektedir ve okuldaki eğitimi zenginleştirici bir potansiyele sahiptir. Müze ile eğitimin amacı yalnızca bilgi vermek değildir, müze ile eğitim soru sormayı, ipuçlarından yeni bilgiler elde etmeyi ve sentez yapmayı da özendirir. Sosyal Bilgiler eğitim ve öğretiminde görsel kaynakların yeri büyüktür. Müzeler de derslerde kullanılacak tarihî eserleri, somut nesnelere bünyesinde barındırmaktadır. Bu bakımdan öğrencilerin geçmişini tanıyan, sahip çıkan ve koruyan bireyler olarak yetiştirilmesi için müzelerden eğitim öğretim sürecinde daha aktif bir şekilde faydalanılması kuşkusuz öğrencilere yarar sağlayacaktır.

Bu araştırma, ilköğretim okullarında Sosyal Bilgiler dersi veren öğretmenlerin ve bu dersi alan öğrencilerin müzelerin Sosyal Bilgiler eğitimi amaçlı kullanılmasına ilişkin görüşlerini, farkındalık düzeylerini belirlemek ve müzelerin eğitim amaçlı

kullanılmasının Sosyal Bilgiler öğretimine katkısının ne olabileceğini ortaya koymak amacıyla yapılmıştır.

Araştırma 2010-2011 eğitim-öğretim yılında Samsun ilinde 10 ilköğretim okulunda görev yapan 10 Sosyal Bilgiler öğretmeni ve 20 öğrenci ile sınırlandırılmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden görüşme tekniği kullanılarak veriler toplanmıştır. Verilerin analizinde betimsel analiz tekniği kullanılmıştır.

Araştırma sonucunda Sosyal Bilgiler Programında yer alan müze ile eğitim konusunda öğretmenlerin yeterli düzeyde bilgi sahibi olmadığı belirlenmiştir. Öğretmenlerin sanal müzeler hakkında da bilgi sahibi olmadıkları ve Sosyal Bilgiler dersinde sanal müze ziyaretlerini bilinçli olarak yaptırmadıkları da tespit edilmiştir. Ayrıca müze ile eğitim kapsamında yapılan etkinliklerin değerlendirilmediği de belirlenmiştir.

Bu araştırmada elde edilen bulgulara dayanarak, ilköğretim programlarında müze ile eğitimi daha etkin hale getirmek ve öğretmenlerin uygulamadaki zorluklarının giderilmesi için önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Müze, müze ile eğitim, ilköğretim, Sosyal Bilgiler Programı.

ABSTRACT

Student's Name and Surname	Şule EGÜZ
Name of the Department	Department of Primary Education
Name of the Supervisor	Ass. Prof. Dr. Alper KESTEN
Name of the Thesis	In Elementary Education Social Sciences Class, Evaluation of Education through Museums Based on the Teacher and Student Opinions: Samsun Province Example

Museums are living areas that provide multi-dimensional learning, both in basic education and life-long learning. Meanwhile, education through museums involves efficient use of museums in teaching and holds a potential that enriches the education in the school. Thus, its purpose is not merely providing information. In addition, it stimulates the attainment of new information from clues and synthesizing. In Social Studies education and learning, visual resources have a significant standing. And, museums embody historical artifacts, tangible objects. Therefore, active utilization of museums during education and learning will undoubtedly be beneficial in raising the children as individuals who recognize, know, look after and uphold their history.

This research has been carried out in order to determine the opinions and the levels of awareness of teachers teaching Social Studies in elementary schools and the students taking these classes in relation to the use of museums for the purposes of teaching

Social Studies, and to reveal the contributions to teaching Social Studies by using museums for education.

The research has been limited to ten elementary school Social Studies teachers and twenty students in Samsun province during the 2010-2011 academic year. The data have been collected in the research using the interview technique from qualitative research methods. The descriptive analysis method has been used in the analysis of the data.

At the end of the research, it has been determined that teachers do not have an adequate level of knowledge on teaching through the use of museums, included in the Social Sciences Curriculum. It has been determined that the teachers also are not acquainted with virtual museums and that they also do not practice museum visits knowledgeably. Moreover, it has also been revealed that the activities made within the scope of education by museums are not being evaluated.

Based on the findings obtained from this research, recommendations have been provided to improve the efficiency of education by museums in elementary school curriculums and to overcome the difficulties of the teachers in implementation.

Key-words: Museum, education by museum, elementary education, Social Sciences Program.

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar DİZİNİ	ix
ŞEKİLLER DİZİNİ	ix
KISALTMALAR DİZİNİ	x
BÖLÜM I GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı	7
1.3. Araştırmanın Önemi	7
1.4. Sayılıtlar.....	8
1.5. Sınırlılıklar.....	8
BÖLÜM II KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	10
2.1. Müze ve Müze ile Eğitim	10
2.1.1. Müze	10
2.1.2. Müze ile Eğitim	12
2.2. Dünya’da Müze ile Eğitim	21
2.4. Sosyal Bilgiler ve Müze ile Eğitim	25
2.5. Samsun’da Bulunan Müzeler ve Müzelerin Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanımı.....	31
2.6. İlgili Araştırmalar.....	34
2.6.1. Türkiye’de Yapılan Araştırmalar.....	34

2.6.2. Yurtdışında Yapılan Araştırmalar.....	37
BÖLÜM III YÖNTEM.....	41
3.1. Araştırmanın Modeli	41
3.2. Çalışma Grubu.....	42
3.3. Verilerin Toplanması.....	43
3.4. Verilerin Analizi.....	45
BÖLÜM IV BULGULAR.....	49
4.1. Müze Ziyaretleri	49
4.1.1. Şehirlerdeki Müzelere Yapılan Ziyaretler	50
4.1.1.1. Hazırlıklar	50
4.1.1.2. Değerlendirme.....	55
4.1.2. Sanal Ortamda Yapılan Ziyaretler	59
4.1.2.1. Bireysel Yapılan Sanal Ziyaretler	60
4.1.2.2. Sınıfça Yapılan Sanal Ziyaretler	62
4.2. Müze ile Eğitim Sırasında Karşılaşılan Güçlükler	65
4.2.1. Bürokrasiden Kaynaklanan Güçlükler.....	65
4.2.2. Okul ve Müze Kaynaklı Güçlükler.....	68
4.3. Öğretmenlerin Müze ile Eğitime İlişkin Eğitim Gereksinimleri.....	71
4.3.1. Müze ile Eğitime İlişkin Hizmet İçi Eğitim Programının Gerekliliği	72
4.3.2. Yardımcı Bir Kaynağın Hazırlanmasının Gerekliliği.....	73
4.4. Müzelerin Öğrenme Sürecine Katkıları	75
4.4.1. Müzelerin Sosyal Bilgiler Programındaki Yeri	76
4.4.2. Dersleri İşlerken Müzelerden Yararlanma Düzeyi.....	78
4.4.3. Müzeyle Öğretimin Sosyal Bilgiler Dersinin Öğrenilmesine Katkısı	80

4.5. Müze ile Eğitime İlişkin Öneriler.....	84
4.5.1. Öğretmen Önerileri.....	85
4.5.2. Öğrenci Önerileri.....	87
BÖLÜM V SONUÇ VE TARTIŞMA.....	89
5.1. Sonuçlar.....	89
5.2. Tartışma.....	91
BÖLÜM VI ÖNERİLER.....	101
KAYNAKÇA	103
EKLER.....	116

TABLolar DİZİNİ

Tablo Adı	Sayfa No
Tablo 1: Müzeler ve Okullardaki Öğretimin Karşılaştırılması	15
Tablo 2: 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı İçerisinde “Müze ile Eğitim”	28
Tablo 3: 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı İçerisinde “Müze ile Eğitim”	29

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1: Müzelerin Eğitim Yöntemleri	19
---	----

KISALTMALAR DİZİNİ

AAM	: Amerikan Müze Topluluğu
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
CD	: Kompakt Disk
DVD	: Çok Amaçlı Sayısal Disk
ICOM	: Uluslararası Müzeler Konseyi
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
SUE	: Sistemik Kullanılabilirlik Değerlendirmesi
UNESCO	: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü
vb.	: Ve benzerleri
vd.	: Ve diğerleri

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problem durumu, amacı, önemi, sayılıları, sınırlılıkları ve konu ile ilgili tanımlanması gereken temel kavramlara yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Eğitim, sınıf ve okul içi etkinliklerle olduğu kadar sınıf dışı etkinlikler yoluyla da gerçekleşmektedir. Sınıf dışı eğitim, eğitim programını zenginleştiren kaynakların kullanılmasına yönelik bir yöntemdir. Sosyal Bilgiler dersinin öğretiminde de sınıf dışı eğitimde etkin olarak kullanılacak en önemli alanlardan biri müzelerdir (Altın, Demirtaş, 2009: 509). Geçmiş anıların, tarihe saygı duymanın ve artık kaybolan kültürel değerlere önem vermenin eğitimciler için önemli olduğu bir gerçektir. Gelecek nesil bu işlevi müzeler aracılığıyla daha sağlıklı bir şekilde yerine getirebilecektir. (Şahan, 2005: 490). Müzeler gözlem, mantık, yaratıcılık, hayal gücü ve beğeni duygusunun oluşmasına ve gelişmesine katkıda bulunabilecek başlıca yaygın eğitim kurumları olarak tanımlanmaktadır (Atagök, 1999a: 137). Bu kurumlar kültürel mirasımızı korumak ve geliştirmek amacıyla çeşitli çalışmalar da yapmaktadır. Buna bağlı olarak müzeler yeni programlar yaparak halkı kültürel değerlerin önemi konusunda bilgilendirip halkın bilinçlenmesinde önemli rol oynamaktadırlar (Kindo, 2004: 1).

Müzelerin geçmişine bakıldığında, bu kurumların temelini koleksiyonculuğun oluşturduğu görülür. Müze koleksiyonları, zihni harekete geçiren ve zihnin içine yerleştiren, ona yetkin araçlar sağlayan otantik ve etkileyici nesnelere içerirler. Müze nesnelere zihinsel olarak uyarıcıdır, özde önemlidir ve çoğu zaman görsel olarak ziyaretçilerine farklı duygular yaşatır (Gartenhaus, 2000: 12). Müzeler hem fen hem de sosyal bilim alanlarına ait derslerde kullanılacak somut materyalleri ve tarihî eserleri bünyelerinde barındırmaları nedeniyle özellikle sosyal bilimlerde alanında

uygulama laboratuvarı işlevine sahiptirler (Erdoğan, 2007). Müzelerdeki eserler toplumsal dünyamızın gerçeklerini yansıtır. Ayrıca müzelerin kolay ulaşılabilir olmaları müzeleri, Sosyal Bilgiler dersinde kullanılabilir araçlar olmalarını sağlar (Boyer, 1996: 2).

Eğitim ve müzecilik alanlarının aktif olarak görülebildiği müzedeki öğrenme okuldaki gibi öğrenim kademeleri ile sınırlı değildir ve yaşam boyu devam edebilir. Çünkü müze bir insanın her yaş döneminde ona “tüketebileceği” olanaklar sunar. Bu olanaklardan yararlanan müze “tüketicileri” duyu organlarının tamamını kullanarak, keşfederek, araştırarak, bizzat uygulamalara katılarak daha etkili ve kalıcı yaşantılar elde ederler (Adıgüzel, 2000: 132). Müzelerin yaşam boyu eğitim sürecinde çok yönlü öğrenme ve yaşam alanları olarak etkin kullanımı anlamına gelen müze ile eğitim, tarihi ve kültürel zenginlikleri oldukça fazla olan Türkiye için yeni ve ihtiyaç duyulan bir alandır. Müze ile eğitim, amacı, konuları, insanı merkeze alan ve disiplinler arası yönleriyle, temel eğitim kuramları ve ilkeleri ışığında aktif bir öğrenme ve gelişme alanı sunan müzelerin eğitimde etkin olarak kullanılmasını içermektedir (Uğur, 2004).

Müze ile eğitim, özellikle zaman ve mekân içinde kendini ve insanları anlama, kültürel mirası koruma, geçmişi, bugünü ve geleceği anlamlı bir biçimde ilişkilendirme, kültürel varlıkları ve eski eserleri anlama, koruma ve yaşatma, kendi kültürünü ve farklı kültürleri çok yönlü ve hoşgörülü bir yaklaşımla tanıma ve anlama, müzeyi bir yaşam biçimi hâline getirme ve müzelere yaşayan kurum niteliğini kazandırma, kültürler arası anlayış ve empati geliştirme gibi hedeflere hizmet etmektedir. Müzelerin örgün eğitimin alışılmış yöntemleri dışında çeşitli etkinliklerle çağdaş bir eğitim-öğretim sunma görevini üstlenmeleri, çocukların geçmişle olan bağı kurmalarında da önemli katkılar sağlamaktadır (Zilcioğlu, 2008: 90). Müzelerin yaratıcı bir biçimde kullanılması için çaba gerektiren bazı işlerin öğretmenler tarafından yapılması gereklidir. Eğer öğretmenler kitapların soyut metinlerini müzenin somut ve görsel yapısıyla birleştirebilirse, öğretim daha ilgi çekici hale gelir ve öğrenciler müzeleri kaynak olarak kullanmada daha bilinçli olurlar (Seidel, Hudson, 1999: 39).

Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında yer alan bazı kazanımların açıklamalar kısmında yer alan "müze ile tabiat ve kültür varlıklarının gezilmesi, incelenmesi ve buralarda etkinlik yapılması" ifadeleriyle müze, tabiat ve kültür varlıkları ile eğitim içerikleri arasında bilgi transferinin gerçekleştirilmesi hedeflenmektedir. Dolayısıyla müze ile eğitimin amacı müze, tabiat ve kültür varlıklarıyla eğitim ilişkisini, işlevini ve öğrenme sürecinde bireye katkısını ortaya çıkarmak, her ders için verimli şekilde kullanılacak uygulama alanları olduğunu ortaya koymaktır. Bu sayede (MEB, 2008);

1. “Müzeleri, tabiat ve kültür varlıklarını birer uygulama laboratuvarı işlevine dönüştürmek,
2. Eğitim süreci içerisinde öğrenme-öğretme etkinliklerinde çok yönlü ve etkili öğrenme ortamı olarak kullanılmalarını sağlamak,
3. Öğrencilerin; hayatın bir parçası olan tarihi, arkeolojiyi ve kültürü anlamasında ve algılayabilmesinde müzelerdeki, tabiat ve kültür varlıklarındaki nesnelere bir araç olarak yararlanmalarını sağlamak,
4. Sınıf ortamında ortaya çıkarılması daha zor olan bazı yetenek ve becerilerin ortaya çıkarılmasını sağlamak,
5. Öğrencilerin yaşamın içinden nesnelere karşılaşmanın sağladığı olanaklardan yararlanmalarını temin etmek mümkün olacaktır.”

Müze ziyaretleri hafta sonu aileleriyle birlikte müzeye gelen çocuklar için tam olarak eğitsel bir amaç taşıyabilir. Bu bakımdan müze-okul ilişkisi içerisinde müze ziyaretleri, sınıf dışı bir eğitim etkinliği olarak planlanmalı, çocuğu düşünmeye ve hayale kurmaya sevk etmeli, ziyaret sonrası müzeye tekrar gitme isteği uyandırmalı ve yeni bir deneyimi yaşama isteği uyandıracak bir şekilde planlanmalıdır (Buyurgan, Mercin, 2005: 95). Özsoy’a (2001: 25) göre; müzelerin eğitim amaçlı kullanımını gerçek anlamda sağlayabilmek için örgün eğitim veren kurumların müzelerle işbirliği yapması ve okullarda verilen derslerin amacına uygun olarak müzelerde tamamlanması gerekmektedir. Buyurgan ve Mercin’in (2005: 99) de ifade ettiği gibi özellikle ilköğretim öğrencilerine müzede verilecek olan eğitim, öğretmenlerin ve müze eğitimcilerinin her öğrencinin öğrenme sürecini gözleyip denetleyebileceği bir program ve planlama ile yapılabilir.

Müzelere yapılan okul ziyaretleri, öğrencilere alternatif öğrenme yollarıyla karşılaşma ve somut kanıtlarla aktif biçimde çalışma fırsatları yaratır. Bazı öğrenciler için bu durum, daha formal olan sınıf ortamında ortaya çıkarılmayan yetenek ve becerilerin tespit edilip geliştirilmesini sağlayabilir. Bütün öğrenciler için, yeni bir yere gitmek, yeni insanlarla tanışmak, bilgi toplamada yeni yaklaşımları denemek ve gerçek nesnelere karşılaşmak güdüleyici ve uyarıcı etki oluşturabilmekte ve okulda edindikleri bilgileri farklı bakış açısıyla yorumlamalarına yardımcı olabilmektedir (Hooper-Greenhill, 1999: 175). Ayrıca müze ziyaretleri öğrencilerin özgür bir şekilde eserleri tanımlarını sağlamasından dolayı öğrenciler adına heyecan verici bir girişim olarak nitelendirilmektedir (Marcousê,1973: 18). Okul ile müze arasındaki buluşmalar genellikle istenilen düzeyde olmamaktadır. Müzelere yapılan ziyaretler çoğu zaman okul çalışmalarında sağlam temele dayanmayan geziler olma özelliğine sahiptir ve öğretimin bütünleştirilmiş bir parçası olma yerine “okulu kırma” gibi görülmektedir (Seidel, Hudson,1999: 34). Buna rağmen müzelerin eğitimde üstlendiği rolün önemi gün geçtikçe artmakta ve müzelerde öğrenme ve çalışmanın gerekliliği de kabul edilir bir hâl almaktadır.

Sürekli aynı ortamda, durağan bir şekilde bulunan öğrenciler, müzeler aracılığıyla farklı etkinliklerde bir araya gelerek birbirlerini ve kültürel değerlerini yakından tanıma imkânı ve kaynaşma fırsatı bulabilmektedirler. Bu yönüyle müzeler sadece öğretim programına destek olmakla kalmaz, bireylerin toplumsallaşmasına, daha kültürlü ve birikimli hâle gelmesine de katkıda bulunmaktadır (Erdoğan, 2007). Hooper ve Greenhill'e (1999: 89) göre müze ile eğitim artık müze dünyasında iyi yönetilen bütün müzelerin yaşamsal ve ayrılmaz bir parçası ve eğitim alanında da okulların aydınlatıcı yönünün temeli olarak kabul edilmektedir. Eğitim bilimleri ve müzecilik alanlarının aktif olarak görülebildiği müzedeki öğrenme, okuldaki gibi sadece sözel bir bilgi aktarımı ve nesnelere sergilenmesi ile sınırlı kalmamaktadır. Müzeler, yaşam boyu eğitim sürecinde yaşantılara dayalı, çok yönlü öğrenme ortamları olarak etkin kullanım mekânları ve ideal öğrenme ortamlarıdır. Bu bakımdan müzeler özellikle ilköğretim öğrencilerinin eğitiminde ve gelişiminde okula yardımcı aynı zamanda tamamlayıcı nitelik taşıyan kurumlardır. Çünkü müzeler öğrencilere farklı öğretim modelleri

sunabilmekte ve okulda edindikleri bilgileri müzede farklı bir bakış açısıyla değerlendirmelerine fırsat tanımaktadırlar (Baykan, 2007: 7).

Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki hızlı gelişmeler, müzelerde de büyük değişimler yaratmaktadır. Bilgi çağı olarak da değerlendirilen bu ortamda geleneksel uygulamalar kimi zaman yetersiz kalmakta; dolayısıyla teknolojik gelişmeler yeni yapılar, yeni yaklaşımlar yaratmaktadır (Köse, 2004: 81). Sanal müze uygulamaları da, fiziksel anlamda bir mekâna gerek duymayan müzeler olarak Sosyal Bilgiler eğitimine katkı sağlamaktadır. Artık yeni teknolojiler sayesinde müzelere gitmeden de sanal müze verileri kullanılarak öğrencilere sınıfta daha kapsamlı müze deneyimi yaşatmak mümkün hâle gelmiştir.

Sosyal Bilgiler ilköğretimin temel derslerinden biridir. Bireyin yetişkin bir insan olarak göstereceği özelliklerin büyük bir bölümü çocuğun ilköğretim döneminde biçimlenmektedir ve gelişme göstermektedir. Dolayısıyla bu dönemde Sosyal Bilgiler dersi temel özelliklerin kazandırılmasında önem taşımaktadır (Kaltsounis, 1987: 4). Sosyal Bilgiler dersi, öğrencilerin ilköğretim birinci kademedden itibaren hayat hakkındaki görüşlerini biçimlendirmeleri, onların çevreye, insana karşı olumlu davranışlar geliştirmeleri ve sosyalleşmeleri sürecinde büyük önem taşımaktadır. Sosyal Bilgiler dersi öğrencinin kendini, yakın ve uzak çevresini tanımasını sağladığı için onun dünü ve bugünü ile bağ kurarak bu yolla kendi kültürünü ve başka kültürleri de tanımasına, böylelikle kültürün gelişmesine de olanak sağlar (Deveci, 2009: 10). Kan'a (2006: 538) göre, Sosyal Bilgiler dersinde öğretmenlerin geleneksel anlatım yöntemi dışında yeni yöntem ve teknikleri uygulamaları arzu edilen bir durumdur. Bu anlamda Sosyal Bilgiler derslerinin durağanlığını önlemede bu ders kapsamı içinde verilecek olan kavram ve olguların görselleştirilerek içeriğe somut bir özellik kazandırılması oldukça önemlidir. Artut'un (2004: 95) ifade ettiği gibi müzeler, kitapların ve derslerin açıkça ortaya koyamadığı nesnelere arasındaki bağları göstererek, gözlem ve izleme yoluyla mantıkî sürekliliği ve karşılaştırma yollarını göstererek var olan durağanlığın ortadan kaldırılmasına önemli katkı sağlar.

Sosyal Bilgiler eğitiminin içerdiği tarih, coğrafya ve vatandaşlık gibi derslerin öğretimini yapabilecek düzeyde bilgi sahibi olmak ve bu derslerle bağlantı kurarak müze ziyaretleri yapmak, müze ile eğitim kapsamında önem taşımaktadır. Müzelerin gerekliliğini özellikle örgün eğitimde öğrencilere kavratmak gerekmektedir. Sosyal Bilgiler yalnızca teorilere bağlı kalmayan çağdaş bir düşünce içinde araştırmacı kimliğini taşıyan öğrenciler yetiştirmeyi amaçlamalıdır. Buradan hareketle müzelerin Sosyal Bilgiler dersinde eğitim amaçlı olarak kullanılmasının önemli olduğu düşünülmektedir. Kültürel varlıkları ve tarihî eserleri anlama, koruma, değerlendirme ve yorumlama becerisi ile zaman ve mekân algılama becerisi gelişmiş, kültürel ve kültürler arası hoşgörü becerisi kazanmış, kendilerini çevreleyen dünyaya karşı görsel farkındalıkları olan, geçmiş, bugün ve gelecek arasında bağ kurabilen, arşivleme bilincine sahip, toplumsallaşmış bireyler yetiştirmek amacıyla 2008 yılından itibaren Sosyal Bilgiler öğretim programında müze ile eğitime yer verilmeye başlanmıştır (MEB, 2008). 2008 öğretim programında yer alan bu öğelerin gerçekleştirilmesi için programda doğrudan yönlendirmeler yapılmaktadır. Bu gelişme, Türkiye’de müze-okul-öğretim ilişkisinin yapılandırılması için atılan önemli bir adımdır. Ancak programda 2008 yılından itibaren yer almasına rağmen Türkiye’de eğitim alanında müzelerden etkili bir şekilde yararlanılıp yararlanılmadığını anlamaya yönelik çalışmalar oldukça sınırlıdır.

Müze ile eğitim kavramı, hâlâ Türkiye’ye yabancı bir kavramdır ve bu alanda yapılan çalışmaların büyük bölümü görsel sanatlar ve tarih eğitimine aittir. Sosyal Bilgiler dersinde müze ile eğitime ilişkin yapılan çalışmalar ise yok denecek kadar azdır. Bu araştırmada Samsun Büyükşehir Belediyesi’ne bağlı 4 ilçedeki (İlkadım, Atakum, Canik, Tekkeköy) ilköğretim okullarından öğretmen ve öğrencilerin görüşlerine dayalı olarak müzelerin Sosyal Bilgiler dersinde ne derece kullanıldığı anlaşılmalı çalışılmıştır. Bu araştırmayla elde edilen bulgular müze ile eğitim konusundaki eksikliklerin giderilmesinde yardımcı olacaktır. Ayrıca bu çalışmanın müze ile eğitimin Sosyal Bilgiler dersinde etkili bir şekilde yer alabilmesi için ders programlarının yeniden düzenlenmesine ve ders süresinin gözden geçirilmesine katkıda bulunabileceği düşünülmektedir. Araştırma sonuçlarının bu konuda yapılacak olan başka araştırma ve

uygulamalara yol göstereceği ve bu alanda var olan boşluğu doldurmaya katkı sağlayacağı düşünölmektedir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı; ilköğretim 7. ve 8. sınıfta Sosyal Bilgiler dersi veren Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin ve bu dersi alan öğrencilerin müzelerin Sosyal Bilgiler eğitimi amaçlı kullanılmasına ilişkin görüşlerini ve farkındalık düzeylerini belirlemek ve müzelerin eğitim amaçlı kullanılmasının Sosyal Bilgiler öğretimine katkısının ne olabileceğini ortaya koymaktır.

Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. İlköğretim Sosyal Bilgiler programında müze ile eğitimin mevcut durumu konusunda öğretmenlerin farkındalık düzeyleri nedir?
2. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin müze ile eğitimin Sosyal Bilgiler dersine uygunluğu hakkındaki düşünceleri nedir?
3. Sosyal Bilgiler öğretmen ve öğrencilerinin müze ile eğitimin Sosyal Bilgiler dersinde kullanımına ilişkin görüşleri nelerdir?
4. Öğretmen ve öğrencilere göre müze ile eğitimde ortaya çıkan sorunlar nelerdir?
5. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin müze ile eğitimin Sosyal Bilgiler dersinde etkin kullanımını sağlamak için önerileri nelerdir?

1.3. Araştırmanın Önemi

2008 yılında yayımlanan bir genelgeyle müze ile eğitim Sosyal Bilgiler programında yer almaya başlamıştır. Bu bakımdan Sosyal Bilgilerde müze ile eğitimin geçmişı oldukça yenidir ve bu alanda yapılmış araştırma sayısı oldukça sınırlıdır. Bu araştırmada Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin ve ilköğretim ikinci kademedeki öğrencilerin görüşlerine başvurularak müze ile eğitime ilişkin mevcut bir durum değerlendirmesi yapmaları, Sosyal Bilgiler dersi programının uygulamasına ilişkin mevcut durumu belirleyerek ileride yapılabilecek değişiklik ya da yeniliklerin hangi yönde olması gerektiği konusunda fikir verebilmesi açısından önemlidir.

1.4. Sayılıtlar

Bu araştırma aşağıdaki sayılıtlara dayalı olarak yapılmıştır:

1. Görüşme yapılan kişilerin sorulara dürüstlük ve içtenlikle cevap verdikleri varsayılmıştır.
2. Toplanan verilerin gerçeği yansıttığı varsayılmıştır.
3. Veri toplama aracının geçerli ve güvenilir olduğu varsayılmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

Araştırmanın kapsamı ve sınırlılıkları aşağıda belirtildiği gibidir:

1. Araştırma 2010-2011 eğitim-öğretim yılında Samsun ilindeki 4 ilçede bulunan 8 devlet okulu ve 2 özel okulda görev yapan Sosyal Bilgiler öğretmenleri ve bu okullarda öğrenim gören 7. ve 8. sınıf öğrencileri ile sınırlıdır.
2. Araştırma, araştırma grubundaki Sosyal Bilgiler öğretmenleri ve öğrencilerin araştırmaya konu edilen görüşleri ile sınırlıdır.
3. Araştırmanın sonuçları, veri toplama aracında yer alan yarı yapılandırılmış görüşme sorularına verilen yanıtlarla sınırlıdır.
4. Araştırma kaynakları araştırmacının ulaşabildiği kaynaklar ile sınırlıdır.

1.6. Araştırmanın Temel Kavramları

İlköğretim: Birkaç öğretim basamağından oluşan örgün eğitim sisteminin okuma ve yazmayı, aritmetiği ve ilgili yaşlarda gereken her türlü bilgi ve becerileri kazandıran ilk basamağı (Hançerlioğlu, 1992: 275).

Müze: Sanatsal, kültürel, tarihsel ya da bilimsel ürünlerin sürekli olarak sergilenmesi amacıyla yapılan veya kendisi bu sıralanan nitelikleri nedeniyle halka açık tutulan yapı (Sözen, Tanyeli, 1996: 169)

Müze ile Eğitim: Her yaş grubundaki bireylerin öğrenmesi için birincil kaynaklardan yararlanmasına imkan veren; görerek, inceleyerek, hatta dokunarak öğrenmeyi

sağlayan; eğlendirerek, heyecanlandırarak öğrenmeye istekliliği arttıran; duygusal yaşantılar sağlayan; geçmiş ve gelecek arasında köprü kuran; sadece müze içerisinde değil aynı zamanda müze dışında da eğitsel amaçlı bir çok etkinlik fırsatı veren bir eğitim olgusudur (Mercin, 2006: 17).

Sosyal Bilgiler: Okullarda, tarih, coğrafya, vatandaşlık bilgisi gibi derslerin genel adı (Püsküllüoğlu, 2008: 1571).

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde müze ve müze ile eğitim kavramlarına, dünyada ve Türkiye’de müze ile eğitim kavramına değinilmiştir. Ayrıca çalışmanın bu bölümünde Sosyal Bilgiler ve müze ile eğitime, Samsun’da bulunan müzelere ve müzelerin Sosyal Bilgiler dersindeki yerine yer verilmiştir. Bölümün sonunda ise müze ile eğitim alanında yapılan araştırmalara değinilmiştir.

2.1. Müze ve Müze ile Eğitim

2.1.1. Müze

Müzelerle ilgili yapılan tanımlamaların büyük bölümü müzelerin eğitimdeki rolüne vurgu yapmaktadır (Singh, 2004: 71). Artut’a (2004: 95) göre müze; tarih, kültür ve doğa varlıkları ile ilgili taşınır, taşınmaz bütün bilimsel, sanatsal belge, eşya, anıt ve kalıntıların korunduğu, saklandığı, sergilendiği, yorumlandığı yerlerdir. Allan (1963a: 5) müzeyi, eşya koleksiyonlarını inceleme, etüt etme ve zevk alma amacıyla yerleştirmek için planlanmış bir bina olarak tanımlamıştır. Uluslararası Müzeler Konseyi’nin (International Council of Museums - ICOM, 2007) yaptığı tanıma göre müze; kâr amacı gütmeyen, toplumun ve onun gelişiminin hizmetinde olan, halka açık, insana ve yaşadığı çevreye tanıklık eden malzemeler üzerinde araştırma yapan, onları toplayan, koruyan, bilgiyi paylaşan ve sonunda inceleme, eğitim ve eğlence gibi amaçlar doğrultusunda nesnelere sergileyen ve sürekliliği olan bir kurumdur. Gerçek (1999: 11) ise, insan elinden çıksın çıkmasın insanlarca değerli bulunup bir araya getirilerek oluşturulmuş, bilimsel, eğitici ve tanıtıcı nitelikte ve korunması gerekli olan uzaydan getirilmiş tüm varlıkların ve yapıtların korunduğu, sergilendiği, açık ve kapalı mekânlarda halkın yararlanmasına sunulan yer ve kurumları müze tanımı başlığı altında toplamıştır. Bu tanımlardan da yola çıkarak müzelerin ortak amaçları; toplama, koruma, belgeleme, sergileme ve eğitim olarak sıralanabilir (Buyurgan, Mercin, 2005: 55). Müzeler sergiledikleri ürünlerin özelliklerine göre farklılıklar gösterir. Müzelerin her

biri farklı konular ve değişik fikir yelpazeleri sunar (Gartenhaus, 2000: 33). Maccario (2002: 276) müzeleri içerisinde bulunan nesnelerin özelliğine göre şu şekilde gruplandırmıştır:

1. “Sanat müzelerinde; sanat eserleri, sanat objeleri,
2. Tarih müzelerinde; geçmişte yaşanmış önemli tarihi olayların arşivleri,
3. Doğa tarihi müzelerinde; Dünya’daki canlı türleri, doğa formları,
4. Bilim ve teknoloji müzelerinde ise; buluşların nasıl yapıldığı, makine ve araç gereçlerin nasıl çalıştığına dair bilgilerin yer aldığı eserler bulunur.”

Müzeler geçmiş birikimleri toplum için koruyup sunarken insanlığın doğal gelişimini de belgeler. Dolayısıyla insana, insanlığının heyecanını verirken, onun yaratıcı düşüncesine de katkıda bulunur. Böylece müzeler geleceği yönlendirebilecek değerlerin yerleşmesini sağlar. Müzeler yeni toplumsal ölçütlerin oluşmasını sağlarken, insanî değerleri de geliştirir. İnsanî değerleri sunarak, bugünün teknolojik toplumundaki insanın yalnızlığını giderir, onu farklı bir doyum ile eğlendirir (Artut, 2004: 95). Dünya’nın neresinde bulunursa bulunsun, ne çeşit bir koleksiyona sahip olurlarsa olsun müzeler, ziyaretçisine her şeyden önce kendisini, sonra çevresindeki dünyayı, geçmişini ve komşu milletleri tanıma imkânı sağlarlar. Dolayısıyla müzeler, çevrenin nasıl keşfedileceğine karar vermede ve ziyaretçinin kendi yaşadığı deneyimler üzerine düşünmesinde yardımcı olurlar (Holt, 2008: 52). Günümüzde müzelerin eğitimdeki rolü ve etkinliği oldukça artmıştır. Bu rol çocuğun okul öncesi döneminden başlayıp yaşlılık dönemine kadar olan uzun bir dönemi içine almaktadır (Buyurgan, Mercin, 2005: 96). Bu bakımdan müzeler üstlendikleri misyon ve sahip oldukları koleksiyonlar dahilinde eğitim hedeflerini yenileyerek öğrenmeye katkıda bulunurlar (Grenier, 2010: 501). Günümüzde gelişmiş ülkeler vazgeçilmez öğrenme mekânları olarak gördükleri müzeleri öğretim programlarının içine etkin bir şekilde entegre etmişlerdir. Bu etkin işbirliği sayesinde müzeler (Akmehmet, 2008: 52);

1. “Okul ve öğretmenlerle işbirliği içinde çalışmakta,
2. Okulların öğretim programları ile müze, sergi ve nesnelere arasında ilişki kurmakta,

3. Öğrencilerin müzede araştırma yapabilecekleri bilgi panoları, bilgisayarlarla desteklenmiş etkileşimli ortamlar hatta ayrı sergi salonları düzenlemekte,
4. Öğrenim sürecini müzedeki nesnelere ilişkili etkinliklere dayandıran çeşitli eğitim etkinlikleri hazırlamakta,
5. Okullar için ziyaret öncesi ve sonrası öğretim materyalleri hazırlamakta,
6. Müze gezisinin farklı aşamalarında kullanılacak ayrı eğitim odaları düzenlemekte,
7. Hazırladıkları ödünç nesnelere ve eğitim paketleriyle okullara ulaşmakta,
8. Öğretmenlere yönelik müzelerini öğretimde nasıl kullanabilecekleri konusunda hizmet içi eğitim kursları ve atölye çalışmaları düzenlemektedirler.”

2.1.2. Müze ile Eğitim

Müzeler, ülkelerin ve ulusların toplumsal belleklerini bünyelerinde barındırırken aynı zamanda eski ve yaşayan kültürler arasında ilişkilendirme yapmayı da mümkün hale getirirler (Demirdelen, Alpagut, Demirtaş, 2005: 56). Öğrenciler müze ziyaretleri yapıp, buradan elde ettikleri bilgileri paylaşmak üzere sınıfa getirdiklerinde, bu ziyaretler onların kişisel gelişimlerine ve tarihi daha iyi anlamalarına katkı sağlayacak önemli bir deneyim kazanmalarına da zemin hazırlar (Anderson, Moore, 1994: 198). Bu bakımdan öğrencilerin özellikle müze gezilerindeki nesnelere bireysel anlamlar yüklemeleri, onların geçmişi kendilerine göre yapılandırmalarına, eski ve günümüz toplumları arasında ilişki kurmalarına olanak sağlar. Çulha'nın (2006: 20) da ifade ettiği gibi, öğrencilerin tarihsel empati kurmaları ve bugünü geçmişle kıyaslamaları mevcut durumu anlamalarını sağlar. Bunun yanında tarihsel kanıtlarla çalışma, öğrencilerin gördükleri şeylerden anlam çıkarmaları için önemlidir. Burada kastedilen sadece bakma ve görme eğitimi değildir. Amaç öğrencileri düşünmeye teşvik etmektir (Çulha, 2006: 20). Müzelerin öğretimde kullanılabilmesi için, müzelerin okulda uygulanan eğitim programı içinde yer alması gerekmektedir. Müzelerin tek tek her öğrenciye ulaşması zordur; ama müze, okullar aracılığı ile öğretime katkıda bulunabilir. Bunu

gerçekleştirmek için en iyi yöntem okul ve müzenin işbirliği içinde çalışmasıdır (Akmehmet, 2001). Müze ve okul işbirliğiyle hazırlanan müze ile eğitim programı ise bazı koşulları öngörmektedir (Szpakowski, 1973: 133):

1. “İlköğretim, ortaöğretim ve diğer mesleki okullarda öğretim konuları gruplandırılmalı ve bu konuları içeren bilgiler müzelerle ilişkilendirilerek programda ayrıntılı bir biçimde yer almalıdır.
2. Müzeyle işbirliği içerisinde hazırlanan eğitim programı, müze koleksiyonları ve özel ilgi alanlarını okul müfredatını hazırlarken göz önünde bulundurmalıdır.
3. Genel program ve özel konularla ilgili programlar hazırlanırken öğretmenler müzelerle işbirliği içerisinde olmalıdır.
4. Eğitimine devam eden gençlerle okul dışında da müzelerle ilgili planlar yapılmalıdır.
5. Müze ve okul işbirliğiyle ilgili yapılan araştırmalarda her iki tarafa ilişkin sonuçlar programda değerlendirilmelidir.”

Geçmişe ait nesnelere günümüzdeki “öğrenen” arasında ilişki kurmak olarak tanımlanan müze ile eğitim; müzelerin anlam ve önemini kavranmasını sağlamak, eğitimin kalitesini artırmak, kendi kültürünün yanında farklı kültürleri de çok yönlü ve hoşgörülü bir yaklaşımla tanımak ve doğal olarak kültürlerarası fark ve benzerlikleri anlamak, ülkemizin sahip olduğu kültürel ve doğal varlıkları koruma bilincini etkin bir biçimde geliştirme amaçları ile ortaya çıkmış ve son yıllarda oldukça önemli bir yere yerleşmiştir (Denizli vd., 2006: 36; İlhan, Okvuran, 2000). Müze ile eğitim; bireysel, sosyal ve fiziksel boyutları objelerle, algılar ve ilgiler yoluyla etkileşim, gözlem yapma, düşünce ve duyguları ifade etme, hayal gücünü kullanma, kendi yaşamı ile ilişkilendirme, bilgilenme, müzenin bakış açısını görme ve anlama, objeleri okuma, kültürel değerleri ve yaşamı paylaşma, gerçeği arama, uygulamalar yapma ve değerlendirme gibi konuları kapsamaktadır (Mirza vd., 2009:4). Müze ile eğitimin dayandığı temel ilkeler ise şunlardır (Onur, 2003: 12):

1. “Müze ile eğitim sürekli, yaşam boyu bir eğitimdir.

2. Her müzenin sunduğu eğitim kendine özgüdür.
3. Müzenin koleksiyonları ile ziyaretçilerin gereksinimleri ve ilgileri arasında ilişki kurmak esastır.
4. Koleksiyonları incelemek, eğitim için uygun nesnelere seçmek ve bağlantılarını kurmak ön koşuldur.
5. Koleksiyonlar ile hedef kitle arasında ilişki kurmak gerekir.
6. Ziyaretçinin çevreyle ve nesnelere etkin bir etkileşim içinde olması sağlanmalıdır.
7. Olguları/bilgileri iletmekten çok duylara, düş gücüne, yaratıcılığa yönelmek önemlidir.
8. Müzedeki öğrenme “nesnelere öğrenme”dir, duyları temel alır, yaşantıya dayanır.
9. Müze ile eğitim zorunlu değil, gönüllüdür.
10. Müzedeki öğrenmenin hoş gitmesi, haz vermesi beklenir.
11. Müzedeki öğrenme, somuttan soyuta giden düşünmeyi geliştirir.”

Müzeler yaşam boyu öğrenme ilkesini temel alır. Denizli ve diğerlerine (2006: 35) göre, müzelerin örgün ve yaşam boyu eğitim sürecindeki etkinliği, onun görsel, işitsel ve sözel niteliğinin yanı sıra, yaşantıya dayalı öğrenim özelliğinden kaynaklanmaktadır. Bu bakımdan planlı hazırlanan bir müze gezisi, uzun süreli yaşantıların oluşmasına zemin hazırlar (Çilenti, 1988: 70). Rose’a (1958) göre, müze ziyaretleri aracılığıyla bazı kazanımlar öğrenciye kolaylıkla kazandırabilir. Bu nedenle çocukları uygun zamanlarda müzeleri görmeye alıştırmak, bu gezilere çoğu zaman aileleri ve arkadaşlarıyla gitmelerini teşvik etmek için gereken bilgi, kişisel zevk ve estetik duygusu okul sıralarında öğrenciye verilmelidir. Okul içinde kazandırılan bu alışkanlık aracılığıyla yapılan ziyaretler okul kapıları kapandıktan sonra da eğitim ve öğretimin durmadığına ve müzelerin yaşam boyu eğitici bir rol üstlendiğine işaret etmektedir.

Okul dışı eğitim bireye hem doğa hem de insan ürünü olan öğrenme konularında katkı sağlamaktadır. Okulun ve eğitimin temel amacı bireyi gerçek yaşam koşullarında kullanılabilecek bilgi, beceri ve tutumlarla donatmaktır. Bu tür bir amacı gerçekleştirmek için kullanılabilecek içerik sınıfın dışındadır ve öğrenme olabildiğince

sınıf dışında gerçekleşmek zorundadır (Altın, Demirtaş, 2009: 509-510). Adler (2000: 13) okulu; evdeki dünya ile dış realitenin geniş boyutlu dünyası arasında aracı rolü oynayan sadece bilgilerin öğrencilere aktarıldığı bir öğretim kurumu değil, aynı zamanda öğrencilerin yaşam bilgisi ve yaşama sanatı bakımından eğitildiği, sosyalleşmesine yarar sağladığı bir yer olarak tanımlamaktadır. Bu nedenle okulları öğrencilerin yaşamdan kesitler gördükleri kurumlar haline getirmek gerekmektedir ki müzeler bu konuda oldukça önemlidir.

Geçmişte hem eğitimciler hem de müzeciler eğitimi “okullaşma” olarak görmekteydiler. Müze ile eğitim, okullar için rehberli turlar düzenleme anlamını çoktan aşmış, sergileri, atölye çalışmalarını, yayınları da içeren, sadece öğrencileri değil, aileleri, yetişkinleri de içine alan çok daha geniş bir etkinlikler bütünü olarak anlaşılmaktadır (Bonner, 1985: 292; Onur, 2003: 9). Müzede yapılan her şey, okulda belirlenen amacın dışında olsa bile, eğitici bir değer taşır (Harrison, 1963: 110). Çağdaş toplumlarda müzeler, yaygın eğitim kurumları olarak halkı eğitmeyi hedeflerler ve bunu gerçekleştirebilmek için halkla ilişkileri ve iletişimi kullanırlar (Maccario, 2002: 276). Mercin’e (2003b) göre müzeler, geleceğin potansiyel ziyaretçisi olacak ilköğretim öğrencilerine, şimdiden alışkanlık kazandırılması, kalıcı bir eğitimin gerçekleştirilmesi ve ilginin artırılması için etkili ortamlar sunarlar (Mercin, 2003b). Müzeler ve okullardaki öğretim ise aşağıdaki tablo üzerinde şu şekilde karşılaştırılmıştır (Singh, 2004: 74):

Tablo 1: Müzeler ve Okullardaki Öğretimin Karşılaştırılması

KONU	OKUL	MÜZE
1. Serbest Seçim	Yok	Var
2. Bilginin temeli	Metin	Nesne
3. En çok kullanılan duyular	Sözel	Görsel
4. Müfredat odaklı	Var	Yok
5. Formal değerlendirme	Var	Yok
6. Zaman çizelgesi	Var	Yok
7. Öğrenme		

	Doğrusal – kendiliğinden olmayan	Çok yönlü- kendiliğinden
--	----------------------------------	--------------------------

Tablo 1'e göre, okulda verilen bilgileri almak, öğrenmek gibi bir zorunluluk söz konusu olduğu için serbest seçim de söz konusu değildir. Müze ziyaretleri ise çok gönüllük esasına bağlı yapıldığı için seçme şansı vardır. Bilginin temeli okulda yazılı kaynaklara dayanırken, müzelerde somut öğelere yani nesnelere dayanmaktadır. Belli kazanım, kavram ve beceri müzedeki nesne merkezli eğitim etkinlikleriyle daha etkin hâle gelebilir. Çünkü müzeler, nesnelere aracılığıyla motivasyon oluşturmak, belli düşünce ve duyguları uyandırmak için en ideal ortamlardır. Okuldaki sözel ve sembolik ağırlıklı öğretimin yerini müzelerde görsel ve yaşantılara dayalı öğretim almaktadır. Kalıcı öğrenmelerin gerçekleşmesi için soyut kavramların somutlaştırılması gerekmektedir. Bu bakımdan müzeler önem kazanmaktadır. Okulda belli bir program kapsamında öğretim yapılıyorken, müzede herhangi bir müfredata bağlı olarak eğitim söz konusu değildir. Yine okullarda öğrenciler formal olarak değerlendiriliyorken, müzede böyle bir değerlendirme yapılmaz. Okuldaki eğitim belirli bir zaman diliminde gerçekleşmek zorundayken, müzelerde böyle bir zaman sınırlaması yoktur, müze çalışma saatleri içerisinde istenildiği zaman ziyaret edilebilir. İnsanlar müzelerde sergilenen eserlerle aracısız karşı karşıya gelirler ve etkileşime girerler bu bakımdan öğrenmeler kendiliğinden gerçekleşir. Müzeler okullar, üniversiteler ve kütüphanelerle karşılaştırıldığında, öğrenene farklı öğrenme olanakları sunduğu için ayrıca önem taşırlar. Müzede iletişim ve etkileşim sürecinin öğrenme ile güçlendirilmesi gerekir. Paykoç'a (2003: 49) göre çağdaş öğrenme kuramlarına göre öğrenme, bireyin aktif olmasını, uygulama yaparken aynı zamanda uyguladıkları üzerine düşünüp bunları anlamlı hale getirmesini, dilini kullanmasını ve sosyal faaliyette yer almasını kapsamaktadır. Müze ile eğitimin hedef grupları çocuklar, gençler, yetişkinler, öğrenciler ve öğretmenlerdir. Bu hedef gruplar aracılığıyla müze ile eğitim şu amaçları gerçekleştirmeye çalışır (Museum für Völkerkunde Hamburg, 1995; Akt. Paykoç, Baykal, 2000: 104):

1. "İnsanın değişen dünyaya uyum sağlamasına yardımcı olmak.
2. İnsanın yaşadıkları ortama yabancılaşmasını önlemek.
3. Geçmişle şimdiki yaşam arasında bağ kurmak.

4. İnsana günümüzün sorunlarına ve çatışmalarına yönelik anlayış kazandırmak.
5. Nesnelerin maddi veya ideal değerleri ile algılanması yerine insan yaşamının otantik bir belgesi olarak algılanmasını sağlamak.
6. İnsanların bugünkü yaşantıları ile nesnelerin bağlantısını kurarak siyasi, kültürel, sosyal, ekonomik ve ekolojik ilişkileri anlamalarını sağlamak ve onların araştırmacı yönlerini geliştirmek.
7. Bireylerin zamanını yaratıcı bir biçimde değerlendirmek.
8. Müzeyi bir yaşam biçimi haline getirmek, iletişim ve öğrenmeyi artırmak amacıyla gereken tüm olanakları sağlamak.
9. Müze ekonomisini geliştirmek.”

Müzeler temelde toplumun sorumluluğundadır ve toplumda var olan eğitim kurumları içinde kendine uygun bir eğitim rolünü üstlenirler. Bu eğitim geçmişten süregelen geleneğin bir bakıma bugüne yansımaları olarak görülebilir (Hein, 2005: 362). Dolayısıyla müzeler insanlık tarihinin, özel olarak ait oldukları toplumun belleği misyonunu üstlendiklerinden dolayı öğretici konumundadırlar. Bu bakımdan müzeler en önemli eğitim kurumlarından biri olarak hem yerel topluma hizmet hem de diğer eğitim kurumlarına destek veren bir nitelik taşırlar (Abacı, 2005: 13; Shabbar, 2001: 68).

Müzedeki öğrenmenin en temel özelliği “nesnelere öğrenme”dir. Çünkü müzede birey koleksiyonları, buluntuları, numuneleri inceleyerek zaman zaman da onlara dokunarak öğrenir (Onur, 2003). Müzelerde bulunan nesnelerin bilgiye dönüştürülmesi gerekir. Nesne odaklı bir bilgi kazanımı için bu şarttır (Uralman, 2006: 264). Nesneye odaklı yapılan öğrenme maddi kültürü keşfetme temeline dayanır ve bu yolla diğer nesnelere, kişiler, kişilerarası ilişkiler, düşünceler ve dönemler üzerine bilgi sahibi olunabilir (Albany Institute of History and Art, 2005). Müze ile eğitim sürecinde öğrenciler gözlem yapabilir, objelerle algılar yoluyla ilgi kurabilir, düşünce ve duygularını daha kolay ifade edebilir, müzenin bakış açısını, barındırdığı mesajı anlamlandırabilir, kültürel değerleri ve yaşamı paylaşmaya, gerçeği anlamaya daha istekli olabilir. Müzedeki yaşantı; ilgiler yoluyla etkileşim, gözlem yapma, düşünce ve duyguları ifade etme, hayal gücünü kullanma, kendi yaşamına bağlama, bilgilenme, müzenin mesajını

görme ve anlamlandırma, objeleri okuma, kültürel değerleri ve yaşamı paylaşma, gerçeği arama, uygulamalar yapma ve değerlendirme gibi özellikleri kapsamaktadır (Uğur, 2004). Müzeleri kullanarak yapılan eğitim; yaratıcılığı, hayal gücünü, soru sormayı, ipuçlarından yeni bilgiler üretmeyi, sentez yapmayı özendiren ve geliştiren bir etkiye sahiptir (Seidel, Hudson, 1999: 6). Etkili bir müze ile eğitim yoluyla öğrenciler; sorgular, doğru objeler ile etkileşim kurar ve dış dünyayı daha zengin bir şekilde anlayabilmelerini sağlayan araştırma sürecini kavrarlar (Hein, 2004).

Hein (1998), müzelerin öğrenmeye etkilerini ve müze ile eğitimin sonuçlarını şöyle özetler;

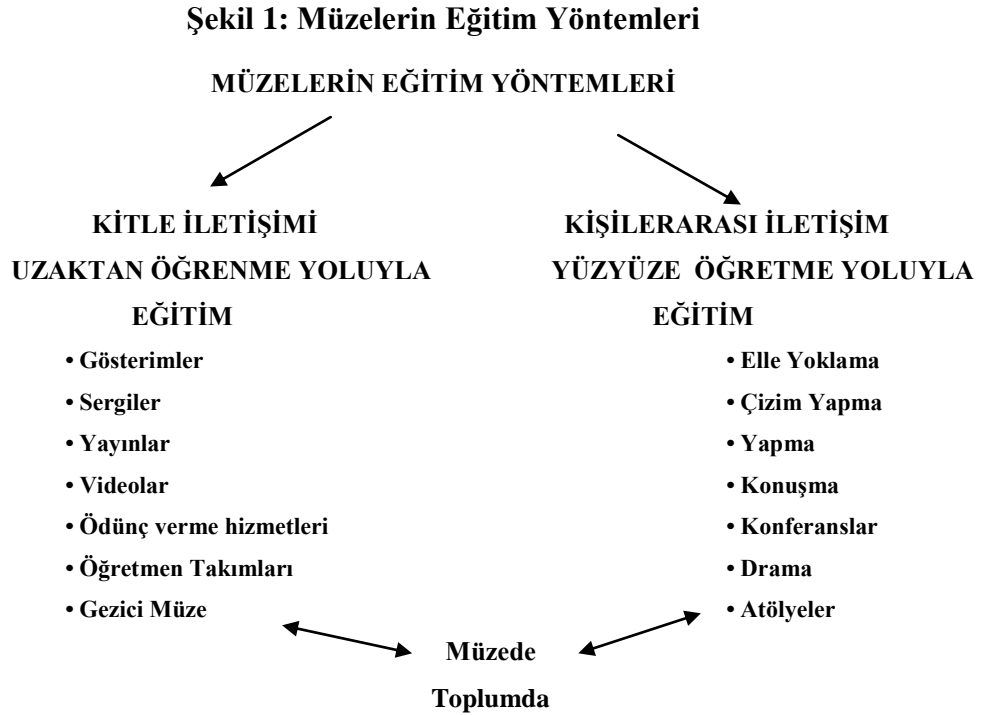
1. “Müzeler, içeriğe ve düşüncelere ulaşılabilmeyi mümkün hale getirir, entelektüel bağlantıları kolaylaştırır ve farklı gerçekleri, düşünceleri ve duyguları bir araya getirir.
2. Müzeler, sosyal ve kültürel hayatı, aile kimliğini ve aidiyeti geliştirir.
3. Müzeler, tutumları ve değerleri etkiler.
4. Müzeler, ziyaretçilerin ilgi ve meraklarını destekler, özgüvenlerini uyandırır ve ilerde gerçekleştirilecek öğrenmelere devam etmek için onları motive eder.
5. Müzeler, bireyin neyi düşündüğüyle değil, nasıl düşündüğüyle ilgilenir.
6. Müze, ziyaretçilerin dünyayı nasıl algıladığını ortaya koyar.”

Günümüzde eğitim alanında müzelerin verimli olarak kullanıldığını söylemek oldukça güçtür. Adams ve Millar (1982: 3) okulların müzeleri verimli olarak kullanmamalarıyla ilgili dört ana sebep sıralamaktadırlar;

1. “Müzedeki koleksiyonların ve sergilenen eserlerin içeriğinin öğretmen tarafından yeterince bilinmemesi,
2. Müzenin sunduğu eğitim imkânlarının öğretmenlerin ve okulunun ihtiyaçlarına cevap vermemesi,

3. Öğretmenlerin müzede bulunan ürünleri derste nasıl kullanacağını bilmemesi,
4. Müze ziyareti için yeterli zaman ve para olmamasıdır.”

Müzelerde fikirler ve kavramlar sınıfta olandan daha farklı bir dilde sunulmakta dolayısıyla öğrencinin verdiği tepki de farklı olmaktadır (Şahan, 2005: 8). Günümüzde birer yaygın eğitim kurumu olan müzeler; öğrenciyi eğitmeyi, kültür ve bilimi topluma aktarmayı hedefleyerek iletişim ve halkla ilişkileri başlıca yöntemler olarak kullanmaya yönelmişlerdir (Baykan, 2007: 12). Bu yöntemler aşağıdaki şekil üzerinde verilmiştir:

Kaynak: Eileen Hooper- Greenhill 1996; Akt.Onur, 2003:11

Şekil 1'e göre müze ile eğitimde özellikle uzaktan öğrenme yöntemleri olan, gösterimler, sergiler, yayınlar, videolar ile yüz yüze öğretilen, elle yoklama, çizim yapma, konuşma, drama, atölye ve konferanslardan yararlanılmaktadır. Bu çerçevede gerçekleştirilen müze ile eğitim etkinlikleri randevulu olarak gelen öğrenciler ile gerçekleştirilen günlük çalışmalar, müze-okul işbirliği ile gerçekleştirilen proje tabanlı eğitim çalışmaları, atölye çalışmaları, yayınlar, video gösterimleri, seminer,

konferans, sergiler, konserler vb. şeklindedir (Alpagut, 2011: 257). Müzeye ulaşmanın güç olduğu durumlarda, müze ziyareti öncesinde, müze ile eğitim yöntemlerine uygun olarak, müze eğitimcileri ya da bu konuda bilgili öğretmenler tarafından okullarda konferans, slayt, video, film gösterisi yapılması öğrenci açısından yararlı olmaktadır (Maccario, 2002: 278). Ancak sınıf içerisinde kullanılan film şeritleri, slaytlar, teyp kayıtları, filmler müze ile eğitime yardımcı unsurlar olarak görülmeli, öğrencilerin etkili bir öğrenme gerçekleştirebilmesi için mutlaka sınıf dışındaki tarihi yapılardan ve müzelerden yararlanılmalıdır (Proctor, 1973: 25). Çünkü eğitim için var olması gereken tema, insan ve hammadde kaynakları müzelerde mevcuttur (Allard, Boucher, Forest, 1994: 10). Etkili bir öğretmenden sözel ve görsel deneyimlerini yalnızca sınıfla sınırlandırmaması beklenir. Öğretmenin sınıf dışındaki gerçekliği öğrencilere gösterip müzelerden nasıl öğrenme yapabilecekleri konusunda öğrencileri yönlendirmesi önemlidir. Bu bakımdan müzelerle yapılan okul ziyaretleri etkili bir öğretmenin uygulaması gereken yöntemlerden biri olmalıdır (Proctor, 1973: 25).

Müzelerle yapılan okul ziyaretlerine ek olarak sanal müzeler de ziyaretçilerinin yaş, deneyim ve bilgi birikimlerine bağlı olarak onlara farklı seçenekler sunmakta ve günümüz modern müzeciliğinin profilini en iyi şekilde yansıtan bir müzecilik türü olarak gelişme göstermektedir. Sanal müze, farklı medya imkânlarından yararlanılarak hazırlanmış sayısal nesnelere ve bunlara ait bilgileri içeren, ziyaretçi ile kesintisiz iletişim sağlayan ve dünya çapında erişimini olanaklı kılmak amacıyla fiziksel anlamda bir mekâna ihtiyaç duymayan müzeler olarak tanımlanmaktadır (Schweibenz, 2004). Bu şekilde müzeler sahip oldukları koleksiyonları ve sergileri geniş kitlelere hızlı ve pratik bir şekilde ulaştırmakta ve o insanlarla hızlı bir iletişim sağlamaktadırlar (Keleş, 2003: 6-7). Sanal müzecilikte sergilenen koleksiyonların gerçeğiyle birebir aynı olması doğru ve etkili bir öğrenmenin gerçekleştirilmesi için oldukça önemlidir (Schweibenz, 2004). Bu bağlamda Garzotto, Matera ve Paolini de 1998 yılında “Sistemik Kullanılabilirlik Değerlendirmesi (Systematic Usability Evaluation - SUE)” olarak bilinen bir sistem geliştirmişlerdir. Bu sistem sanal müzelerin bilgiyi değerlendirmesinin yanı sıra, bilgiyi aktarma biçimleri ve sanal müze sitelerinin yorumlanmasına önemli bir katkı sağlamıştır (Garzotto vd., 1998). Çolak (2006) sanal müzelerin faydalarını şu şekilde sıralamıştır:

1. “*Sanal müzeler, dünya çapında erişim sağlarlar. Günümüzde bir müzenin sahip olduğu birikimin sadece içinde bulunduğu toplumun değil, dünyanın mirası olduğu kabul edilmiştir.*
2. *Sanal müzeler ziyaretçiler ile kesintisiz iletişimi sağlar.*
3. *Sanal müzeler, doğru tasarlandıklarında uzaktan eğitim, hayat boyu eğitim amacıyla kullanılabilirler.*
4. *Sanal müzeler, sayısal ayırımın kapanmasına katkıda bulunurlar. Devrim olarak nitelendirilen bilişim teknolojilerindeki gelişme yeni sorunları beraberinde getirmiştir. Bu sorunların en önemlisi ve akla ilk geleni sayısal ayırımdır. Sanal müze uygulamaları ile oluşturulan e-kültür faaliyetleri sayısal ayırımın kapanabilmesine olanak sağlarlar.*
5. *Sanal müzeler, doğru ve güvenilir bilgi kaynaklarıdır. İnternetin sağladığı olanaklar herkesin istediği bilgiye ulaşmasını sağladığı gibi, yine herkesin bilgi havuzuna eklemeler yapmasına olanak sağladığı için güvenilirliği gün geçtikçe azalmaktadır. Müzeler güvenilir bilgi kaynağı olma özelliklerini oluşturdukları sanal müze uygulamaları ile de sürdürerek internette güvenilir bilgi kaynakları olmaktadır.”*

2.2. Dünya’da Müze ile Eğitim

Dünya’da müzeciliğin oluşum çizgisi önce toplama ile başlar, sonra sergileme, bunları takiben koruma, belgeleme ve araştırma ile sürer. Eğitim, müzelerin işlevleri arasına son giren özelliklerden biri olmasına karşın, günümüzde nesneye yönelik müzecilik anlayışının toplumla bütünleştirilmesi, kültürel değerlerin ve sanatın yaygınlaştırılması kadar insan yaratıcılığının korunup ileriye aktarılması açısından bütün dünyada önemli bir yere sahiptir (Atagök, 1999b: 95). Dünya’da müze ile eğitimin gelişimine bakıldığında; müze ile eğitimin 19. yüzyıldan itibaren Avrupa ve Amerika’daki ülkelerin kültür politikalarında yer almaya başladığı görülmektedir (Hooper-Greenhill, 1999: 19). Müze ile eğitim 20. yüzyılın başlarından itibaren ise bir uzmanlık alanı olmuştur (Baykan, 2007: 18). Müzeler zamanla eğitim kuruluşları olarak görülmüş, Birinci Dünya Savaşı sırasında da çocuklara eğitim vermede ve sergiler yoluyla genel halka önemli fikirleri iletmede önemli rol oynamışlardır (Hooper-Greenhill, 1999: 19).

Ayrıca savaşın devam ettiği yıllarda müzede öğrenmenin üzerinde durulmaya başlanmıştır (Buyurgan, Mercin, 2005: 66). Müze ile eğitim alanında birçok yenilik getiren The Children's Museum of Indianapolis (A.B.D.) 1924 yılında "çocuk müzesi" fikri ile açılmıştır. Bu müzede nesnelerin önüne "Lütfen Dokunun" şeklinde uyarı yazıları konularak çocukların dokunarak öğrenmeleri amaçlanmıştır (Baykan, 2007: 18). İlk kez 1905-1945 yılları arasında Arthur Parker adlı müze eğitimcisi, müzelerdeki psikolojik etkenlerin eğitim açısından etkili bir şekilde kullanılmasını sağlamıştır. Ayrıca Parker, müze görevlilerinin hazırlayacakları ilgi uyandıran programlar ile müzelerin mümkün olduğu kadar fazla kişiye hitap edebileceğini ve bu sayede yerel halkın kültür düzeyini yükseltmede de müzelerin kullanılabileceğini ileri sürmüştür (Shabbar, 2001: 69).

Müze ile eğitimde 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren bilimsel yaklaşımlar önem kazanmaya başlamıştır. Bunda en önemli etkenlerden biri UNESCO ve ICOM gibi uluslararası organizasyonların oluşturulmasıdır. Bu kurumların çalışmaları ve çıkardıkları yayınlar müzecilikte ve müze ile eğitimde tartışma ve bilgi paylaşımı ortamının yaratılmasını ve uluslararası standartlar oluşturulmasını sağlamıştır (Akmehmet, Ödekan, 2006: 52). Öğrencinin araştırarak kendisinin bulduğu bilgilerin analiz ve sentezi yoluyla öğrenmesinin daha etkili olduğunun 1950'li yıllardan sonra belirlenmesi kütüphanelerin, müzelerin ve laboratuvarların kullanılmasını gerekli hâle getirmiştir (Buyurgan, Mercin, 2005: 66-67). UNESCO müzelerin eğitimdeki rolünü vurgulamak amacıyla 1952, 1954, 1958, 1960 yıllarında seminerler düzenlemiştir (Buyurgan, Mercin, 2005: 67). ICOM'un 1952'de Amerika Birleşik Devletleri'nde (A.B.D.) yapılan toplantısında müzelerde eğitim için kararlar alınmış, müzecilik eğitimi veren üniversitelerde yüksek lisans düzeyinde programların önemi tartışılmıştır. Yunanistan'da 1954'de, 1958'de Brezilya'da ve 1960'da Japonya'da yapılan benzer toplantılarda müze ile eğitimin önemi bir kez daha vurgulanmıştır (Atagök, 1999b: 97). Bu yıllarda müzelerin eğitim faaliyetleri küçük müzelerde müze uzmanı veya yardımcısının görevi olarak görülmüş; gelişmiş müzelerde ise rehberli turların yapılabilmesi için öğretmen destek hizmetleri hızla artırılmış ve yerel öğretmenler eğitim için müzelerde görevlendirilmiştir (Hooper-Greenhill, 1999: 81; Allan, 1963b: 93-94).

Müzeler 1970’li yıllarda, halkla ilişkiler ve eğitim alanında kullanılmak üzere gönüllülere kapılarını açmış, bu da müzelerin işlevlerini yerine getirebilme imkânını sağlamıştır. Ayrıca bu yıllarda İngiltere’de özellikle sanat eğitimi alanında müze ile eğitim zorunlu kılınmıştır (Buyurgan, Mercin, 2005: 67). Amerikan Müze Topluluğu (AAM) 1984’te "Yeni Yüzyıl İçin Müze" adlı raporu yayımlamıştır. Müze liderlerinin özel komisyonu tarafından yayımlanan bu raporda, müze ile eğitimin işlevi üzerinde önemle durulmuş, okul-müze işbirliğine değinilmiştir. Aynı raporda, müzelerin görsel, bilimsel ve tarihsel kültür acentaları oldukları ve insanların buralarda düşüncelerini sentezlemeyi, fikirler oluşturmayı, estetik ve kültür duyarlılıkları şekillendirmeyi öğrendikleri belirtilmiştir (Maccario, 2002: 280).

Nesnelerin biriktirilmesinden ziyade mevcut koleksiyonların kullanımına dikkatler yönelince, 1990’ların başında müzelerin eğitim rolü daha fazla vurgulanmaya başlanmıştır. Yine aynı dönemde öğrenmenin, resmi öğrenimin tamamlanmasıyla bitmediğinin kabul edilmesiyle birlikte müzeleri herkes için hem eğitsel, hem eğlendirici bir kurum haline dönüştürmede yeni çabalar gösterilmeye başlanmıştır (Akyüz, 2009: 68). Özellikle Almanya ve ABD’de müzelerin eğitim programları halka yönelik yaygın eğitimde gençlere ve çocuklara yönelik olarak gelişme göstermektedir. Bu programlarla çocuklara verilen eğitim çok küçük yaşlardayken başlamakta ve müzelerin bir eğitim kurumu olduğu fikri aşılacaktır. Böylece çocukların gelecekte müzeleri ziyaret etmeleri ve eğitim amaçlı kullanabilmeleri amaçlanmaktadır (Atagök, 1999a: 136). Dünya’da müzeler ziyaretçilere sunduğu eğitim programları, video filmler, sesli turlar ve pratik atölye çalışmaları sayesinde tarihe aktif bir katılım sağlayarak çağdaş yaşamı daha anlamlı hale getirmekte ve bu yolla özellikle öğretmen ve öğrencilerin farklı bir bilgi ve anlayış kazanmalarını sağlamaktadırlar (Frykman, 2009: 300).

2.3. Türkiye’de Müze ile Eğitim

Anadolu toprakları Hititler’den Osmanlılar’a kadar hemen hemen 13 farklı uygarlığa tanıklık etmesiyle, dünyanın önemli kültürel ve tarihi alanlarından biridir (Özkoç, Duman, 2008: 158). Müze ve müzecilikle tarihi ilişkileri de yakın bir geçmişe dayanan Türk müzeleri, öncelikle zengin tarihî ve kültürel mirası “korumayı” hedefleyen, 19.

yüzyılın Batılılaşma çabalarının göstergesi olan “çağdaş bir kurum” olarak ortaya çıkmıştır (Özkasım, Ögel, 2005: 97). Türkiye’de Tanzimat’tan bu yana, pek çok aydın Avrupa’daki müzelerin yeri ve önemine dikkat çekmiştir. Sâtu El-Husri, İsmayil Hakkı, Halil Etem gibi pek çok kişi müzelerin eğitimsel işlevini vurgulamışlardır (Ata, 2002: 72). İlk ‘okul müzesi’ 1868 yılında Galatasaray Lisesi’nde kurulmuştur (Erdoğan, 2007). Cumhuriyet’in kurulmasıyla birlikte meydana gelen değişiklikler müzecilik alanında da kendisini göstermiştir. Atatürk’ün bizzat emriyle ülke genelinde müzeler kurulmaya, okul müzeleri açılmaya başlanmıştır (Akyüz, 2009: 69). Cumhuriyet Dönemi’nde okul müzelerinin açılması da müze-okul-öğrenci ilişkisinin önemsendiğinin bir göstergesi olmuştur (Atagök, 1999b: 96). Bu dönem müzelerin eğitimdeki rolü üzerinde, halkın kendi tarihini, medeniyetini müzelerde daha iyi öğrenebileceği üzerinde ısrarla duran en önemli isim Remzi Oğuz Arık olmuştur (Ata, 2002: 72). Atatürk’ün emriyle 1930 yılında kurulan Türk Tarih Kurumu ise, Türkiye’de tarih, arkeoloji ve müzeciliğin hızla gelişmesini sağlamıştır (Abacı, 2005: 16). Hasan Ali Yücel Millî Eğitim Bakanlığı’nı devraldığı dönemde (1938-1946) müzelerin önemi üzerinde durmuş ve 1945’de toplanan Eski Eserler ve Müzeler Birinci Danışma Kurulu’nda “Türkiye’yi açık havasında bir müze haline getirmek” amacıyla olduğunu dile getirmiştir (Atagök, 1999b: 97). Uluslararası Müzeler Konseyi Türkiye Milli Komitesi 1950 yılında kurulmuştur. Bu komite 1962’de “Müzelerin Eğitimdeki rolü hakkında UNESCO Semineri’ni düzenlemiş ayrıca 1963’te 1958 yılında ICOM’un hazırladığı Müzelerin Teşkilatlanması kitabının Türkçe olarak basılmasını sağlamıştır. Bu kitapta müzelerin eğitim yönü tartışılmıştır. Millî Eğitim Bakanlığı “Öğretmenler İçin Müze El Kitabı”nı 1958 yılında çıkarmıştır (Atagök, 1999b: 97).

Birinci Millî Kültür Şurası’nda “müzedede eğitim” vurgulanmış, 1982’de düzenlenen bu şurada büyük müzelerde çocuk bölümleri kurulması önerilmiştir. Millî Eğitim Bakanlığı’nın okul müzelerine ilişkin yönergeleri ise 1986’ yılında yayımlanmıştır (Hooper-Greenhill, 1999: 5). Bunu takiben Yıldız Teknik Üniversitesi’nde 1989’da Müzecilik Ana Bilim Dalı kurulmuştur. Müze ile eğitimde asıl gelişme 1990’lardan sonra yaşanmıştır. Ankara Üniversitesi’nde 1998 yılında Müze Eğitimi Yüksek Lisans Programı’nın kurulması bu alan için akademik bir zemin oluşturmuş; bu konuda tartışma, araştırma ve projeler yapılarak bir müze ile eğitim ortamı oluşmaya başlamıştır

(Akmehmet, Ödekan, 2001: 55). Müzelerde ve açılan sergilerde ulusal ve uluslararası seminer ya da projelerle yaratıcı drama yöntemi ile eğitim uygulamaları 1990'lı yıllardan sonra gerçekleştirilmiştir (Adıgüzel, 2000: 132). Ardından yoğun yaz kursları programında öğretmenlere Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nde 1999 yılında etkin çalışmalar yaptırılmıştır. Bu etkinlik çerçevesinde eserlerle ilgili yorumlamalar yapılmış, tarih şeritleri hazırlanmış ve pandomimler yapılmıştır (Mercin, 2003a: 111).

Her ne kadar Türkiye tarihi eser bakımından oldukça zengin bir ülke olsa da Avrupa ve ABD'ye göre hem müzecilikte hem de müze ile eğitimde oldukça yenidir ve Türkiye'de akademik düzeydeki gelişmeler çok eskiye uzanmamaktadır (Adıgüzel, 2000: 132). Pek çok ülkede 1950'lerden beri okullar, müzelerdeki nesnelere öğretim programları ile ilişkili olarak kullanılmaktadırlar. Müzeler eğitime destek olmak amacıyla okullar için ayrı bir hizmet bölümü kurmuşlar ve öğretmenlerle işbirliği içinde çalışmaktadırlar. Türkiye ise bu anlamda istenilen düzeye maalesef ulaşamamıştır. Türkiye'de bu yöntemi uygulamaya geçirmek, çağdaş eğitim ve öğretim için şart olmakla birlikte bunu yapabilmek pek çok kurum ve kişi tarafından sabır, emek harcanması gereken ve belli süreç isteyen bir iş olarak karşımıza çıkmaktadır (Akmehmet, 2001). Türkiye'deki müzelerin çağdaş bir konuma getirilmesi ancak insana, topluma ve kültüre hizmet etmesi ve onların gelişimine katkıda bulunması ile mümkündür. Bu amacı geliştirmede etkili bir rolü olan müze ile eğitim çalışmalarının devam etmesi ve bu çalışmaların müzelerde kurumsallaşarak profesyonel kadroların eğitim bölümleri içerisine yerleştirilmesi gereklidir (Paykoç, 2003: 58-59).

2.4. Sosyal Bilgiler ve Müze ile Eğitim

Sosyal Bilgiler, insan davranışının önemli boyutlarını inceleyen ve analiz eden disiplinlerin oluşturduğu bir çerçevedir (Tanrıöğen, 2005: 1). Sosyal bilimlere dayalı içeriklerden oluşan Sosyal Bilgiler, sosyal olan pek çok şeyi konu edinmesi nedeniyle günlük yaşamda öğrencilerin kullanacağı bilgi, beceri ve değerleri içeren bir ders olarak ilköğretim programlarında önemli bir yere sahiptir (Deveci, 2009: 2). Sosyal Bilgilerin insanın yaşadığı topluma uyumlu bireyler haline getirme ve devletin istediği vatandaş tipini yetiştirme gibi çok önemli fonksiyonları vardır. Bu kadar önemli olan Sosyal Bilgiler dersi, bazı vazgeçilmez özelliklere sahiptir. Bu özellikler Sosyal Bilgiler

eğitiminin temel prensipleri olup, programın ana gövdesini oluşturur. Bunlar (Safran, 2008: 5):

1. Etkili vatandaşlık,
2. Kültürleme,
3. Yöntem ve
4. Zamandır (geçmiş, bugün, gelecek).

Bu bakımdan Sosyal Bilgiler, hemen her bakımdan değişen ülke ve dünya koşullarında bilgiye dayalı karar alıp çözebilen etkin vatandaşlar yetiştirmek amacıyla sosyal ve beşeri bilimlerden aldığı içeriği disiplinler arası bir yaklaşımla kaynaştırarak kullanan bir öğretim programıdır (Öztürk, 2006: 48). Sosyal Bilgiler programlarının geliştirilmesinde dünya üzerindeki gelişmelerin dikkate alınmasının gerekliliği hem Sosyal Bilgiler program standartlarının geliştirilmesini hem de bu konuları öğrencilere öğretecek Sosyal Bilgiler öğretmen eğitimi program standartlarının geliştirilmesini önemli kılmaktadır. Sosyal Bilgilerle ilgili program standartlarının geliştirilmesi, akreditasyon uygulamaları, programların niteliğinin artırılması, program niteliklerinin evrensel ölçütlere uygunluğunun sağlanması için de gereklidir (Taş, 2004: 31-32). Her şeyden önce müze, eğitim öğretimde yaşayarak öğrenme ilkesinin gerçekleşmesine müsait bir ortam sunar. Bu ortamlarda, öğretimde yaşayarak ve gözleyerek öğrenme gerçekleşeceği için öğrenilenlerin daha kalıcı olmasını sağlar, dolayısıyla öğrencilerin motivasyonu da canlı tutulmuş olur (Erdoğan, 2007). Sosyal Bilgiler programında yer alan birçok konu müze ile eğitimi olanaklı hale getirmektedir. Ancak Moffatt'ın (1957: 287) da ifade ettiği gibi Sosyal Bilgiler dersi kapsamında müzelere düzenlenecek olan gezilerde iyi bir planlamaya, dikkatli bir gözleme ve müze personeliyle fikir alışverişinde bulunmaya ihtiyaç vardır. Müzeler, eğitim turları ve programlara yardım konusunda okullara karşı isteksiz yaklaşımlar da onların vereceği her türlü bilgi eğitim açısından önemli bir deneyim sağlar (Castle, 2002: 16). Müzeler, tarih alanına olan ilgiyi ve merakı da artırabilir. Pek çok müze, öğrencinin tarih derslerini etkin olarak çalışabileceği okul ortamı sağlamaktadır (Seidel, Hudson, 1999: 16). Ancak Sosyal Bilgiler programının içeriği, yalnızca tarih konularından oluşmamaktadır. Sosyal Bilgiler programı tarihin yanı sıra, coğrafya, sosyoloji, psikoloji, antropoloji, felsefe

gibi disiplinlerin ürettikleri bilgilerden yapılan seçkilerden oluşmaktadır. Müzeler ise bütün bu disiplinlerin öğretilmesinde önemli katkılar sağlamaktadırlar.

Türkiye’deki Sosyal Bilgiler programı; ezbere dayalı öğretimin terk edilmesi, eğitim bilimlerinde meydana gelen gelişmelerin uygulama alanına aktarılabilmesi, uluslararası değerlendirmelerde öğrencilerin başarı düzeylerinin yükseltilmesi, kendini ifade edebilen, iletişim kurabilen, girişimci ruha sahip bireyler yetiştirme gibi ihtiyaçlar göz önünde bulundurularak yenilenmiştir (Yazıcı, Koca, 2008: 33-34). Yeni program öğrencilerin olabildiğince fazla kaynaktan bilgi edinmelerini amaçlandığı için öğrencilerin okul dışına yapacakları geziler de büyük önem kazanmıştır (Fraenkel, 1976: 126; Yazıcı, Koca, 2008: 32). Müzeler, öğretim programlarındaki değişiklikler sonrası okullara yönelik eğitim programlarına daha fazla önem vermişlerdir. Müzeler günümüzde okullar ve eğitim uzmanları ile birlikte çalışmaya başlamış, yeni öğretim programlarına ilişkin olarak koleksiyonlarını yeniden değerlendirmiş, doğrudan öğretim programları ve çeşitli derslerle ilişkili sergiler ve eğitim programları hazırlamaya yönelmişlerdir (Hein, 1998: 9).

Sosyal Bilgiler dersinde öğretmenlerin geleneksel anlatım yöntemi dışında yeni yöntemleri uygulamaları arzu edilen bir durumdur (Kan, 2006: 538). Ayrıca Sosyal Bilgiler kültürel mirası, onun günümüzdeki yaşayan özelliklerini ve bunların yaşamımıza etkilerini, insanların sosyal ve fizikî çevreleriyle ilişkilerini esas almaktadır (Güngördü, 2002: 130). Bu bakımdan müzeler öğrenciler için tarihi keşfetmeleri ve geçmişin işlenmemiş verileriyle çalışabilmeleri için uygun ve farklı bir öğrenme ortamı sağlamaktadır. Bu şekilde müzeler öğrencilerin tarih ve sosyal bilgiler ders kitaplarının satır aralarında kalmış gerçek insan yaşamlarıyla karşılaşmalarına yardımcı olurlar (Çulha, 2006). Sosyal Bilgiler öğretim programında yer almaya başlayan “müze ile eğitim” Türkiye’de okullarla müzeler arasındaki bağlantıyı kurmayı amaçlamaktadır. Ancak bu değişimi kalıcı kılmak, anlamlı öğrenmeler oluşturmak, zamandan ve gezi yerinden (müze, tabiat ve kültür varlıkları) en etkin ve verimli biçimde yararlanmak için Sosyal Bilgiler öğretmenleri ile diğer branş öğretmenleri işbirliği yapmalıdırlar (MEB, 2008). Önemli bir bilgi kaynağı olan müzeler öğrencilere, alternatif öğrenme yolları göstermekte, maddi kanıt ile aktif biçimde çalışma fırsatı sunmakta ve bu mekânlar

aracılığıyla öğrenciler, soyut öğeleri somut ifadelerle dönüştürmektedirler (Lêvy, 2001: 47). Tabiat ve kültür varlıklarını kapsayan mekânlar ve müzelerin Sosyal Bilgiler derslerinde kullanılması, unutulmaya yüz tutmuş eserlerin ve tarihi değerlerin öğrenci tarafından keşfini sağlarken, onların tarihsel duygudaşlık kurmalarına da destek olmaktadır.

İlköğretim 6. sınıf Sosyal Bilgiler öğretim programı içerisindeki “müze ile eğitim” Sosyal Bilgiler üniteleriyle şu şekilde ilişkilendirilmiştir (MEB, 2008);

Tablo 2: 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı İçerisinde “Müze ile Eğitim”

ÜNİTE	KAZANIM	AÇIKLAMA
YERYÜZÜNDE YAŞAM	<ul style="list-style-type: none"> •Örnek incelemeler yoluyla tarih öncesindeki ilk yerleşmelerden günümüze, yerleşmeyi etkileyen faktörler hakkında çıkarımlarda bulunur. •Anadolu ve Mezopotamya’da yaşamış ilk uygarlıkların yerleşme ve ekonomik faaliyetleri ile sosyal yapıları arasındaki etkileşimi fark eder. 	Arkeoloji müzelerine, arkeolojik buluntuların sergilendiği il müzelerine ve Çatalhöyük, Kültepe, Alishar, Truva, gibi açık hava müzelerine yapılacak sanal ya da gerçek ortamda gezi düzenlenebilir.
İPEK YOLUNDA TÜRKLER	<ul style="list-style-type: none"> •Destan, yazıt ve diğer belgelerden yararlanarak, Orta Asya ilk Türk devletlerinin siyasal, ekonomik ve kültürel özelliklerine ilişkin çıkarımlarda bulunur. •Günümüz Türk Silahlı Kuvvetleri’ni ilk Türk devletlerinin ordusu ile ilişkilendirerek, Türk Silahlı Kuvvetleri’nin önemini ve görevlerini kavrar. 	Sanal ortamda Orhun Abideleri ile ilgili inceleme yapılabilir. Askeri müzelere sanal ya da gerçek ortamda inceleme gezisi yapılabilir.
ELEKTRONİK YÜZYIL	<ul style="list-style-type: none"> •Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin gelecekteki yaşam üzerine etkilerine ilişkin yaratıcı fikirler ileri sürer. 	Teknolojik ürünlerin sergilendiği kurum ve kuruluşlarla kişilerin kurduğu özel müzelerde nesne ve drama çalışması yapılabilir.

6. sınıf programında yer alan “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” öğrenme alanı altında, “Yeryüzünde Yaşam” ünitesinde Türkiye’nin uygarlıkların kesiştiği bir sahada bulunduğu ve sahip olduğu konumun onun dünya üzerindeki yerini ve önemini artırdığı belirtilerek müzelere yapılacak olan ziyaretlerin önemi vurgulanmaktadır. Bu bağlamda arkeoloji müzelerine, arkeolojik buluntuların sergilendiği il müzelerine ve Çatalhöyük, Kültepe, Alishar, Truva gibi açık hava müzelerine sanal ya da gerçek ortamda gezi düzenlenmesi önerilmektedir (MEB, 2008).

Sosyal Bilgiler dersi 6. sınıf yıllık planında “Kültür ve Miras” öğrenme alanı altında, “İpek Yolunda Türkler” ünitesi içinde “destan, yazıt ve diğer belgelerden yararlanarak,

Orta Asya ilk Türk devletlerinin siyasal, ekonomik ve kültürel özelliklerine ilişkin çıkarımlarda bulunur” ve “Günümüz Türk Silahlı Kuvvetleri'ni ilk Türk devletlerinin ordusu ile ilişkilendirerek, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin önemini ve görevlerini kavrar” kazanımlarıyla ilişkili olarak hem sanal hem de gerçek ortamda tarihi mekân ve müzelere gezi düzenlenebileceği belirtilmektedir (MEB, 2008).

6. sınıf programında “Bilim Teknoloji ve Toplum” öğrenme alanı altında yer alan “Elektronik Yüzyıl” ünitesi içinde “Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin gelecekteki yaşam üzerine etkilerine ilişkin yaratıcı fikirler ileri sürer” kazanımına ilişkin olarak teknoloji ve bilim müzelerine gezi düzenlenerek buralarda nesne ve drama çalışmasının yaptırılması önerilmektedir (MEB, 2008).

İlköğretim 7. sınıf Sosyal Bilgiler öğretim programı içerisindeki “müze ile eğitim” ise Sosyal Bilgiler üniteleriyle şöyle ilişkilendirilmiştir (MEB, 2008);

Tablo 3: 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı İçerisinde “Müze ile Eğitim”

ÜNİTE	KAZANIM	AÇIKLAMA
TÜRK TARİHİNDE YOLCULUK	•Türkiye Selçuklular döneminde Türklerin siyasal mücadeleleri ve kültürel faaliyetlerinin Anadolu'nun Türkleşme sürecine katkıları değerlendirir.	Anadolu Selçuklu Devleti ile Anadolu'da kurulan ilk Türk beylik ve devletlerinin merkezleri olan şehirlerdeki (Konya, Sivas, Erzurum vb.) şehir müzelerine, Ahlat Açık Hava Müzesine sanal ya da gerçek gezi düzenlenebilir.
	•Osmanlı Devleti'nin fetih ve mücadelelerini, Osmanlı'da ticaretin ve denizlerin önemi açısından değerlendirir.	Deniz müzelerine gerçek veya sanal alanda gezi düzenlenebilir.
	•Osmanlı- Avrupa ilişkileri çerçevesinde kültür, sanat ve estetik anlayışındaki etkileşimi fark eder.	İstanbul'da (Dolmabahçe Sarayı, Beylerbeyi Sarayı, Yıldız Sarayı vb.) ve Anadolu'nun çeşitli şehirlerinde yer alan Osmanlı Devleti'nin son dönemlerine ait kültür öğelerinin sergilendiği Türk ve Avrupa müzeleri incelenebilir.
	•Osmanlı Devleti'nde ıslahat hareketleri sonucu ortaya çıkan kurumlardan hareketle toplumsal ve ekonomik değişim hakkında çıkarımlarda bulunur.	Kurum ve kuruluşlara ait özel müzeler (Tanzimat Müzesi); banka müzeleri, askeri müzeler, eğitim müzelerine gezi düzenlenebilir.
ZAMAN İÇİNDE BİLİM	•İlk uygarlıkların bilimsel ve teknolojik gelişmelere katkılarına örnekler verir. •İlk yazı örneklerinden yola çıkarak yazının kullanım alanlarını ve bilgi aktarımındaki	Türkiye'nin çeşitli illerinde bulunan arkeoloji müzeleri ile Anadolu'daki ilk yazılı tabletlerin bulunduğu Kültepe yerleşimi, Anadolu Medeniyetleri Müzesi sanal ya da gerçek ortamda incelenebilir.

	önemini fark eder.	
EKONOMİ VE SOSYAL HAYAT	<ul style="list-style-type: none"> •Üretimde ve yönetimde toprağın önemini tarihten örneklerle açıklar. •Tarihten ve günümüzden örnekler vererek üretim teknolojisindeki gelişmelerin sosyal ve ekonomik hayata etkilerini değerlendirir. 	Türkiye'nin çeşitli illerinde bulunan arkeoloji müzeleri ile Anadolu'daki ilk köy yerleşmesi olan Çatalhöyük'e sanal ya da gerçek alanda gezi düzenlenebilir.
ÜLKELER ARASI KÖPRÜLER	<ul style="list-style-type: none"> •20. Yüzyılın başında Osmanlı Devleti ve Avrupa ülkelerinin siyasi ve ekonomik yapısıyla I. Dünya Savaşı'nın sebep ve sonuçlarını ilişkilendirir. 	Birinci Dünya Savaşında açılan cephelerin bulunduğu illerdeki müzeler ve tarihi mekânlar (Erzurum Tabyaları, Çanakkale vb.) ve Avrupa'da Birinci Dünya Savaşı ile ilgili müzeler sanal ortamda incelenebilir.

7. sınıf programında “Kültür ve Miras” öğrenme alanı altında yer alan “Türk Tarihinde Yolculuk” ünitesi içinde “Türkiye Selçukluları döneminde Türklerin siyasal mücadeleleri ve kültürel faaliyetlerinin Anadolu'nun Türkleşme sürecine katkılarını değerlendirir” kazanımına ilişkin şehir müzelerine, “Osmanlı Devleti'nin fetih ve mücadelelerini, Osmanlı'da ticaretin ve denizlerin önemi açısından değerlendirir” kazanımına ilişkin deniz müzelerine, “Osmanlı- Avrupa ilişkileri çerçevesinde kültür, sanat ve estetik anlayışındaki etkileşimi fark eder” kazanımıyla ilgili olarak Osmanlı Devleti'nin son dönemlerine ait kültür öğelerinin sergilendiği Türk ve Avrupa müzelerine ve “Osmanlı Devleti'nde ıslahat hareketleri sonucu ortaya çıkan kurumlardan hareketle toplumsal ve ekonomik değişim hakkında çıkarımlarda bulunur” kazanımına ilişkin olarak da kurum ve kuruluşlara ait özel müzelere sanal ya da gerçek alanda gezi düzenlenmesi önerilmektedir (MEB, 2008).

Sosyal Bilgiler dersi 7. sınıf öğretim programında “Bilim, Teknoloji ve Toplum” öğrenme alanı altında, “Zaman İçinde Bilim” ünitesi içinde “İlk uygarlıkların bilimsel ve teknolojik gelişmelere katkılarını örnekler verir” kazanımı ile “İlk yazı örneklerinden yola çıkarak yazının kullanım alanlarını ve bilgi aktarımındaki önemini fark eder” kazanımıyla ilgili olarak Türkiye'nin çeşitli illerinde bulunan arkeoloji müzeleri ile Anadolu'daki ilk yazılı tabletlerin bulunduğu Kültepe yerleşimi ve Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nin sanal ya da gerçek ortamda incelenmesi önerilmektedir (MEB, 2008).

7. sınıf programında “Üretim Dağıtım Tüketim” öğrenme alanı altında yer alan “Ekonomi ve Sosyal Hayat” ünitesi içinde “Üretimde ve yönetimde toprağın önemini tarihten örneklerle açıklar.” ve “Tarihten ve günümüzden örnekler vererek üretim teknolojisindeki gelişmelerin sosyal ve ekonomik hayata etkilerini değerlendirir.” kazanımlarına ilişkin Türkiye'nin çeşitli illerinde bulunan arkeoloji müzeleri ile Anadolu'daki ilk köy yerleşmesi olan Çatalhöyük'e sanal ya da gerçek alanda gezi düzenlenmesi tavsiye edilmektedir (MEB, 2008).

7. sınıf programında “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanı altında yer alan “Ülkeler Arası Köprüler” ünitesi içinde “20. yüzyılın başında Osmanlı Devleti ve Avrupa ülkelerinin siyasî ve ekonomik yapısıyla I. Dünya Savaşı'nın sebep ve sonuçlarını ilişkilendirir” ve “Düşünce, sanat ve edebiyat ürünlerinin, doğal varlıkların ve tarihi çevrelerin ortak miras ögesi olarak yaşatılmasında insanlığın sorumluluğunun farkına varır” kazanımlarına dayalı olarak konuyla ilişkin sanal ve gerçek müze ziyaretleri yaptırılması önerilmektedir (MEB, 2008).

Yeni programın öğrenci merkezli yapısı, öğrencilerin öğrenirken eğlenmesini de öngördüğü için bu ders kapsamında yapılacak olan gerçek ve sanal müze ziyaretleri Sosyal Bilgiler dersine olan öğrenci yaklaşımlarını da olumlu yönde etkileyecek ve okulun devamı olarak, Sosyal Bilgiler eğitimi içinde müzede yapılan tüm etkinlikler öğrencilerin tarih bilinci oluşturmalarında, düşünmelerinde ve öğrenmelerinde önemli bir katkı sağlayacaktır. Türkiye’de Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan yeni 2008 ilköğretim programında Sosyal Bilgiler dersinde müze ziyaretlerinin gerekliliğine vurgu yapılarak müzelerin genel olarak eğitim aktivitelerinde özel olarak tarih ve Sosyal Bilgiler derslerinin bir parçası olarak ziyaret edilmesi okullara tavsiye edilmiştir.

2.5. Samsun’da Bulunan Müzeler ve Müzelerin Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanımı

Müze ve müzecilikle tarihi ilişkileri yakın bir geçmişe dayanan ülkemizde, müzeler, öncelikle zengin tarihî ve kültürel mirasımızı “korumayı” hedefleyen, 19. yüzyılın Batılılaşma çabalarının göstergesi olan “çağdaş bir kurum” olarak ortaya çıkmıştır (Özkasım, Ögel, 2005: 97). Ülkemizde Kültür Bakanlığı bünyesinde 99 müze bulunmaktadır ve bunları ağırlıklı olarak arkeoloji ve etnografya müzeleri

oluşturmaktadır. Türkiye kültürel zenginlikleri ve doğasıyla dikkatleri üzerine çeken ülkelerden birisidir. Sahip olduğu her türlü eser ve belgenin korunduğu ve sergilendiği Türkiye müzelerinin, elbette dünya kültürüne katkısı büyük olmaktadır ve olacaktır (Türkoğlu, 2005). Ayrıca hem Samsun hem de diğer kentlerimiz açısından bu kültürel mirası yeterince araştırıp ortaya koymak öğrenciye kültür ile ilgili pek çok bilgi, tutum ve izlenim kazandırmaktadır (Deveci, 2009: 10). Bu bakımdan kültürel mirasın değerlendirildiği en önemli yerler müzelerdir.

Bu açıdan bakıldığında Samsun'da, 1981 yılında hizmete açılan, eski fuar alanı girişinde ve şimdiki valilik binası yanındaki Arkeoloji ve Etnografya Müzesi'nin yanı sıra Mecidiye Caddesi üzerinde bulunan ve 2006 yılında restorasyonu tamamlanarak hizmete açılan Gazi Müzesi yer almaktadır. Bandırma Vapuru Gemi-Müzesi ve Milli Mücadele Parkı ve Açık Hava Müzesi de Samsun'da yer alan diğer önemli müzelerdir. Bu müzelere ilaveten, Batı Park Projesi kapsamında restorasyonu tamamlanan Baruthane ve Kalkancı Tümülüslerinin bulunduğu alan yer almaktadır. Doğu Park Projesi kapsamında ise Devlet Demiryollarının lokomotif bakım atölyesinin bulunduğu alanın ve binanın yeniden düzenlenerek 'Kent Müzesi' olarak hizmete açılmıştır (Samsun Rehberi, 2008: 28-32).

Samsun'daki Baruthane ve Kalkanca Tümülüsleri ile Arkeoloji ve Etnografya Müzesi, 6. sınıf programındaki "Yeryüzünde Yaşam" ünitesi içinde "Örnek incelemeler yoluyla tarih öncesindeki ilk yerleşmelerden günümüze, yerleşmeyi etkileyen faktörler hakkında çıkarımlarda bulunur" kazanımıyla "Anadolu ve Mezopotamya'da yaşamış ilk uygarlıkların yerleşme ve ekonomik faaliyetleri ile sosyal yapıları arasındaki etkileşimi fark eder" kazanımına uygun alanlar olarak gösterilebilir. Arkeoloji ve Etnografya Müzesi'nin girişinde ziyaretçileri antik Amisos kenti kazılarında ortaya çıkarılan ve Roma İmparatoru Alexander Severuş döneminde yapılan taban mozaïği karşılamaktadır. Müze'de Amisos hazinesi, Klasik, Hellenistik, Roma, Bizans, Selçuklu, Osmanlı ve Cumhuriyet Dönemlerine ait sikkeler, Kalkolitik, İlk Tunç, Hitit, Hellenistik ve Roma Dönemlerine ait eserler ile bronz, kemik, taş ve pişmiş toprak eserler de bulunmaktadır. Müzenin yan salonunda ise Samsun yöresinden müzeye intikal etmiş olan etnografik nitelikte eserler; bindallılar, peşkirler, cepkenler, para ve saat keseleri, el yazması

Kuran'lar, süs eşyaları, silahlar, mutfak eşyaları, halı ve kilim vb. eşyalar sergilenmektedir (Samsun Müzesi Müdürlüğü, 2010; Samsun Rehberi, 2008: 29). Baruthane ve Kalkanca Tümülüsleri'nin ise antik dönemde gemicilere liman girişini işaret ettiği bilinmektedir. Ayrıca burada Diaskurlar Tapınağı olduğu ve sikkeler üzerinde de bu tapınağın tasvir edildiği tahmin edilmektedir (Samsun Rehberi, 2010: 39).

Sosyal Bilgiler dersi 7. sınıf “Zaman İçinde Bilim” ünitesi içinde “İlk uygarlıkların bilimsel ve teknolojik gelişmelere katkılarına örnekler verir” kazanımı ile “Ekonomi ve Sosyal Hayat” ünitesindeki “Tarihten ve günümüzden örnekler vererek üretim teknolojisindeki gelişmelerin sosyal ve ekonomik hayata etkilerini değerlendirir” (MEB, 2008) kazanımlarıyla ilgili olarak Samsun'daki Arkeoloji ve Etnografya Müzesi'ne ile Baruthane ve Kalkanca Tümülüslerine ziyaret düzenlenerek gerçek ortamda bu yerlerin incelenmesi önerilmektedir. Ayrıca 7. sınıf “Ülkelerarası Köprüler” ünitesinin “Düşünce, sanat ve edebiyat ürünlerinin, doğal varlıkların ve tarihi çevrelerin ortak miras ögesi olarak yaşatılmasında insanlığın sorumluluğunun farkına varır” (MEB, 2008) kazanımına ilişkin olarak da Samsun'daki Arkeoloji ve Etnografya Müzesi'ne gezi düzenlenerek etnografik nitelikteki eserlerin öneminin öğrencilere kavratılması tavsiye edilmektedir. 8. sınıf İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersi kapsamındaki “Bir Kahraman Doğuyor”, “Millî Uyanış: Yurdumuzun İşgaline Karşı Tepkiler”, “Ya İstiklâl Ya Ölüm”, “Çağdaş Türkiye Yolunda Adımlar” (MEB, 2006) üniteleriyle ilişkili olarak Samsun'daki Gazi Müzesi, Bandırma Vapuru Gemi-Müzesi ve Milli Mücadele Parkı ile Açık Hava Müzesi'ne ziyaretler yapılması önerilmektedir.

Samsun ilinde bulunan müzelerde düzenlenen eğitsel etkinlikler ve tanıtım faaliyetleri konusunda, müze-okul-öğrenci ilişkisi çerçevesinde okulların düzenlediği müze etkinliklerine yönelik Samsun İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'nden bir arkeologla görüşme yapılmıştır. Yapılan görüşmede uzman arkeolog; Samsun'da ilköğretim öğrencilerine yönelik çok fazla tanıtım faaliyeti olmadığı ve bunun nedeni olarak da müze müdürlüğü çalışanlarının bu konuda herhangi bir girişimde bulunmadıklarını ayrıca müzenin fiziki şartlarının da elverişli olmadığını belirtmiştir. Ancak her yıl Müzeler Haftası'nda ilköğretim seviyesindeki çeşitli okullarda tanıtım faaliyetlerine

girişildiği ve bu kapsamda öğrencilere barkovizyon eşliğinde sunum yaptıklarını ayrıca hazırlanan tanıtım rehberlerinin ve broşürlerinin ilköğretim seviyesine uygun olmadığını ifade etmiştir. Bunun yanı sıra ilköğretim okullarının müzeleri seyrek ziyaret ettiklerini, yıl içerisinde sadece bir iki kez ziyarete geldiklerini belirtmiştir. Sosyal Bilgiler dersi konularıyla ilişkilendirilerek Samsun'da Arkeoloji ve Etnografya Müzesi, Gazi Müzesi, Bandırma Vapuru Müzesi ve yine Baruthane Tümülüslerine ziyaretler düzenlenebileceğini ancak öğretmenlerin ziyaret öncesi müzelerle ilgili olarak öğrenciye ön bilgi vermemesinin sıkıntı yarattığını belirtmiştir. Daha verimli bir gezi yapılabilmesi içinde mutlaka görülecek müzeye ilişkin öğrenciye ön bilgi verilmesini, ayrıca kalabalık gruplar yerine küçük gruplar oluşturarak müzeye ziyarette bulunulmasını önermiştir.

2.6. İlgili Araştırmalar

Bu bölüm Türkiye'de yapılan araştırmalar ve yurtdışında yapılan araştırmalar olmak üzere iki ana başlık altında toplanmıştır. Türkiye'de, genel olarak müze ile eğitim konusunda yapılan çalışmaların yanı sıra ilköğretim okullarında müzelerden yararlanılıp yararlanılmadığı, müzelerin bir eğitim aracı olarak kullanıldığı derslerin öğrencilerin başarısına olan etkileri konusunda yapılan çalışmalara yer verilmiştir. Yurtdışında yapılan araştırmalar ise daha çok uygulamaya yönelik, müze ile eğitime ilişkin plan, program ve model geliştirmeye ilgili çalışmalardır.

2.6.1. Türkiye'de Yapılan Araştırmalar

Bu başlık altında, araştırmaya ışık tutacak Türkiye'de yapılan bazı araştırma sonuçlarına yer verilmiştir.

Ata (2002) yaptığı çalışmada, müzeleri tarih öğretiminde kullanmak isteyen Tarih öğretmenlerinin önündeki engelleri ortaya koymaya çalışmıştır. Bu amaçla 590 resmi ilköğretim okulunda görevli 145 "Tarih öğretmeni kadrolu" Sosyal Bilgiler öğretmeni ve 263 lisede görevli 618 Tarih öğretmenine anket uygulanmıştır. Çalışmanın sonucunda Tarih öğretmenlerinin, müzeyi tarih öğretiminde önemli bir kaynak olarak

algıladıkları ve müze görevlilerinin kendilerine yardımcı olmalarının öğrencilerin öğrenme yaşantılarına olan etkisine vurgu yaptıkları görülmüştür. Ayrıca Tarih öğretmenlerinin Tarih dersi programlarında müze gezilerine yer verilmesi halinde müzelere öğrenci götürebilecekleri vurgulanmıştır.

Maccario'nun (2002) çalışmasında ise müzelerin çeşitleri, genel ve özelde eğitim işlevini gerçekleştirmeye yönelik politikaları ele alınmış, çağdaş müzelerin çocuk, genç-yetişkinlerin eğitime yönelik olarak uyguladıkları etkinlikler, yapılan literatür taraması incelenerek saptanmaya çalışılmıştır. Çalışmanın sonucunda müze ile eğitimle ilgili olarak hedeflerin doğru saptanmasının önemi, programların hazırlanması, destek olabilecek kurum ve kişilerle gerekli ilişkilerin kurulması ve bunların doğru değerlendirilmesinin önemi belirtilmiştir. Bunların ise yönetici, uzman ve eğitimcilerin karşılıklı eşgüdümü sağlanarak gerçekleştirilebileceği yönünde görüş bildirilmiştir.

Güleç ve Alkış'ın (2003) çalışmasında, müze, eğitim ve iletişim ilişkisi dikkate alınarak, ilköğretim birinci kademedeki görev yapan 30 sınıf öğretmenine 'müze gezileri anketi' uygulanmıştır. Anket kapsamında alternatif bir eğitim ve iletişim ortamı olan müzelerin derslerle ilişkili olarak kullanılıp kullanılmadıkları ve bu mekânlarda öğretmenlerin yaptıkları uygulamalar incelenmiştir. Çalışma sonucunda hemen hemen örneklemdeki bütün öğretmenlerin sınıflarını müzeye götürdükleri ancak maddi olanaksızlıklar ve gidiş-dönüş imkânlarının yetersizliği nedeniyle bu faaliyetlerin az yapıldığı belirlenmiştir. Ayrıca bir öğretim yılı içinde müzelere yapılan ziyaretlerin sıklığında okulun yer aldığı çevredeki kültür yapısının ve maddi olanakların etkili olduğu ve okulun bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik düzeyi yükseldikçe müzeye gitme sıklığının arttığı tespit edilmiştir.

Mercin'in (2003a) kültürel ve sanatsal değerlerin korunması ve yaşatılması için müzelerin eğitsel rolünü belirlemek amacıyla yaptığı çalışmasının sonucunda, müzelerin kültür, sanat ve diğer alanlarda etkili bir eğitim sağlamak amacıyla bir uygulama okulu gibi kullanılabilirliğini saptamıştır.

Şahan (2005) müzede çok yönlü ve etkili öğrenmenin önemini ve yararlarını pekiştirmek adına, ilgili literatürü inceleyerek yaptığı çalışmada, müzenin anlamına, müze-eğitim ilişkisinin kavram olarak içeriğine değinmiştir. Bu çalışmada müzelerde, eğitimle ilişkili olarak yapılan uygulamalı araştırmaların sonuçlarına yer verilmiştir ve müzelere yapılan okul ziyaretlerinin katkısı, burada yer alan koleksiyonların okul müfredatıyla ilişkilendirilerek eğitime desteği örneklerle ifade edilmiştir. Çalışmanın sonucunda müzelerin geçmişin kültürlerine ve insanlarına karşı daha duygusal bağlar oluşturarak bugünü ve geçmişi daha yakından ve içten anlamamıza yardımcı olduğu, müzelerde yapılan çalışmaların öğretilerde oluşan kimi sabit fikirlerin değişmesini sağladığı, bazı öğrencilerin sınıf dışında problem çözmede ve iletişimde daha başarılı, yaratıcı ve enerjik olmasının nedeni müzelerle ilişkilendirilerek müzelerin eğitimdeki önemi vurgulanmıştır.

Çulha (2006) tarihsel mekânlarda keşfederek öğrenme yoluyla gerçekleştirilen Sosyal Bilgiler derslerinde öğrencilerin nasıl bir süreç yaşadıklarını, neler hissettiklerini, bilgiyi nasıl işlediklerini ortaya koymak amacıyla 7. sınıftan toplam 33 öğrenciyle 2 ay süren nitel bir çalışma yapmıştır. Çalışmanın sonunda öğrencilerin, Sosyal Bilgiler dersindeki akademik başarıları ne olursa olsun, tarihsel mekân ve müzedeki etkinliklere istekli olarak katıldıkları gözlenmiştir. Ayrıca tarihsel mekânlarda öğrencilerin duyu organlarını kullanarak bilgiyi yapılandırdıkları, kız öğrencilerle erkek öğrencilerin farklı etkinliklerden hoşlandıkları ortaya çıkmış, öğrencilerin sosyal tarihle tanışmaları sağlanmıştır.

Baykan (2007) sınıf öğretmenleri ve 4. sınıf öğrencilerine uyguladığı çalışmada, 2005-2006 ilköğretim programlarında müze ile eğitimle ilgili mevcut durumu saptanmış ve uygulamada ortaya çıkan sorunları öğretmen görüşlerine dayalı olarak belirlenmiştir. Çalışma sonucunda, 2005 ve 2006 ilköğretim programlarında müze ile eğitime ilişkin kazanımların Görsel Sanatlar dersi dışında yeterli olmadığı ve öğretmenlerin müze ile eğitim etkinliklerini uygulamada zorluklar yaşadıkları görülmüştür. Ayrıca müze ile eğitim uygulaması kapsamında yapılan etkinliklerin, öğrenciler üzerinde olumlu sonuçlara ulaştığı tespit edilmiştir.

Akmehmet (2008) çalışmasında ilgili literatürü inceleyerek Sosyal Bilgiler Programında müzelerin kullanımını incelemiştir. Çalışmanın sonucunda ise Türkiye’de öğretmenlerin müzeleri Sosyal Bilgiler tarih öğretiminde kullanmaları için müzelerin eğitim, etkinlik ve materyalleri sunmalarının yeterli olmadığı belirlenmiştir. Ayrıca öğretmenlerin öğrencilerini müzelere götürmesi ve gezi öncesi ve sonrası etkinlikleri uygulayarak, müze gezisini sınıf içi öğretimle bütünleştirebilmeleri için bu konuda gerekli yöntem bilgisine sahip ve müzelerin eğitimdeki önemini bilincinde olmaları gerektiği sonucuna varılmıştır.

Deveci’nin (2009) çalışmasında öğretmen adaylarına göre Sosyal Bilgiler dersi ile kültür arasındaki ilişki ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu amaçla Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Programında Özel Öğretim Yöntemleri I dersi kapsamında 35 öğretmen adayının hazırladıkları kültür portfolyoları incelenmiştir. Çalışmanın sonucunda öğretmen adayları Sosyal Bilgiler dersinde kültürel öğelerden yararlandığı ancak kültür öğelerinden yararlanılırken kimi noktalara dikkat edilmesi gerektiğini vurgulamışlardır.

Önder, Abacı ve Kamaraj (2009) “Müzelerin Eğitim Amaçlı Kullanımı” isimli projelerinde, “İstanbul’da tarih boyunca yaşamış olan Türk uygarlıklarının giyim tarzları ve farklı özelliklerini beşinci sınıf öğrencileri tarafından öğrenilebilmesini” araştırmışlardır. Proje uygulamaları, İstanbul MEB’e bağlı Zahide Zehra Garring İlköğretim Okulunun 5. sınıfında toplam 32 öğrencinin katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın sonunda deney grubu öğrencilerinin kontrol grubu öğrencilerinden “Arkeoloji Müzesi ile ilgili bilgi düzeyi” ve araştırmanın temasını oluşturan “Giysilere ilişkin bilgi düzeyleri” açısından daha başarılı oldukları görülmüştür.

2.6.2. Yurtdışında Yapılan Araştırmalar

Bu başlık altında, araştırmaya ışık tutacak yurtdışında yapılan bazı araştırma sonuçlarına yer verilmiştir.

Terroil’in (1975) çalışması, eğitim programlarındaki müzelerin rolünü saptamak amacıyla genel tarama modelinde, ilgili literatürün incelenmesi çerçevesinde

yapılmıştır. Çalışmada eğitim programları içerisindeki öğrenme teorilerinin psikolojik etkilerine, koleksiyonlara bağlı olarak eğitimde müzelerin kullanımına ve değerlendirmesine yer verilmiştir. Çalışmanın sonucunda müzelerin kendi kurumları içinde sunduğu olağanüstü öğrenme deneyimlerini kullanabilmek için bir dizi yol gösterici öğrenme kuramına işaret edilmiştir. Bunlar (Terroil, 1975);

1. Müze ziyaretleri ve okul deneyimleri arasındaki ilişkiyi tanımak.
2. Öğrenmeyi pekiştirmek için görsel objeler gibi algısal materyalleri kullanmak.
3. Öğrenme becerilerini ayırt etmede keşif ve araştırma gibi yararlı teknikleri kullanmak.
4. Öğrenmeyi kolaylaştırmak ve unutmamak için müze deneyimlerinden faydalanmak
5. Müzelerdeki sergilerin bir parçası olan materyallerin değerlerinin tanınması ve ziyaretçilerin bu ziyaretlere katılımını sağlamak için onlara öğrenme deneyimlerine dair geri bildirim vermek.

Allard, Boucher ve Forest'in (1994) çalışmaları, müzeleri eğitim amaçlı kullanmak için bir öğretim modeli geliştirilmek amacıyla yapılmıştır. Çalışmada ilk olarak öğrenme süreçlerine ilişkin eğitim programlarının hedefleri ve temel özellikleri, bunu takiben müze ziyaretleri öncesi, sonrası ve ziyaret esnasında belirlenen programın takibi, son olarak da konuya ilişkin araştırma yöntemleri tartışılmıştır. Çalışmanın sonucunda geliştirilen, müzede mikrobilgisayarların kullanımını içeren ve müzelerle okullardaki eğitimi birleştiren öğrenme modeline yer verilmiştir.

Garzotto, Maristella ve Paolo'nun (1998) çalışmaları web sitelerinin müze ziyaretlerinde daha etkin kullanılması amacıyla yapılmıştır. Çalışmalarının sonucunda "Sistemik Kullanılabilirlik Değerlendirmesi" olarak bilinen bir sistem geliştirerek sanal müzeciliğe katkı sağlamışlardır. Ayrıca bu sistem sanal müzelerin bilgi yapılarının değerlendirmesinin yanı sıra, bilgiyi aktarma biçimlerinde ve sanal müze sitelerinin yorumlanmasında önemli bir katkı sağlamıştır.

Seidel ve Hudson'un (1999) çalışmalarında Avrupa Konseyi'nce düzenlenen iki etkinliğin sonuç raporlarına yer verilmiştir. Strazburg'da yayınlanan ilk rapor "Tarih

Öğretiminde Bir Kaynak Olarak Müze” başlığını taşımakta ve 17 ülkeden 27 Tarih öğretmeninin katıldığı uygulamalı bir müze ile eğitime ilişkin gözlem ve değerlendirmeleri içermektedir. Çalışmanın sonucunda ziyaret edilen müzelerin okuldaki tarih öğretiminde etkili olduğu, özellikle tarih alanına ilgiyi ve merakı uyandırdığı belirtilmiştir. 22 ülkenin katılımıyla gerçekleşen Salzburg Sempozyumu’ndaki diğer rapor “Müzeler ve Avrupa Mirası: Hazine mi, Araçlar mı?” adıyla yayımlanmıştır ve esas olarak Avrupa kültürel kimliğinin oluşumunda müze ile eğitimin rolü tartışılmıştır. Çalışmanın sonucundaysa müzelerdeki eğitimsel kolaylıkların varlığı müzeleri dünyanın önemli parçası konumuna getirdiği ve ziyaretçilerin mümkün olduğunca plan dâhilinde müzelere getirilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Kerrigan’in (2001) çalışmasında eğitim amaçlı olarak ilköğretim okulları için bir okul müzesinin oluşturulmasının faydaları belirlenmeye çalışılmıştır. Kerrigan çalışma kapsamında, okul müzelerinin kurulması için başlatma, planlama, kurma ve hizmete açma olarak dört aşama belirlemiş ve sonucunda da böyle bir projenin hayata geçirilmesinin eğitim açısından kolaylık sağlayacağını belirtmiştir.

Castle (2002) literatür incelemesine dayalı yaptığı müzelerin tarih öğretimindeki önemine ilişkin çalışmasının ilk bölümünde müzelerde tarih temelli disiplinlerin öğretimine, ikinci bölümde tarih müzelerinde bulunan materyallere ilişkin 3 tarih yorumcusuyla yapılan röportaja ve analizine yer verilmiştir. Çalışmanın sonucundaysa müze ve tarih öğretimi ilişkisinde hem eğitim hem de mesleki gelişimlerine bağlı olarak tarih yorumcularının önemli bir role sahip olduğu belirtilmiştir.

Singh’in (2004) çalışmasında doküman analizi yapılarak müzelerin günümüzdeki genişleyen rollerine ve özellikle eğitime olan katkılarına değinilmiştir. Çalışmanın sonucunda müzeleri eğitimde daha etkin kullanabilmek için eğitim kurumlarıyla sivil toplum kuruluşları arasında işbirliğine ihtiyaç olduğu, iyi bir müze ile eğitim programı geliştirilmesi gerektiği ve etkili bir eğitim yapabilmek için de müzelerin ihmal edilmemesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

Yukarıda özetlenen çalışmalar incelendiğinde bunların büyük bir bölümünün, literatür incelemesiyle hazırlandığı görülmüştür. Ayrıca müze ile eğitimin Türkiye'deki geçmişi ve diğer alanlarda uygulanışı Avrupa ülkelerinden çok daha yenidir ve bu konuda yapılan çalışmaların büyük kısmı Görsel Sanatlar dersindeki kullanımına ilişkindir. Yapılan çalışmalar incelendiğinde müze ile eğitime yönelik bireylerin istenilen hedeflere ulaşabilecekleri görülmüş, okullarda böyle uygulamaların ve etkinliklerin düzenlenmesinin, bireylerin gelişimleri açısından yararlı olacağını ifade edilmiştir. Ayrıca müze ile eğitimin, tarihi eserler ve kültürel varlıkların tanınmasına katkı sağladığını vurgulamıştır.

Yurtdışında yapılan çalışmalarda yurtdışındaki müzelerin, diğer eğitim kuruluşları gibi çağın kendisine yüklediği eğitsel görevin farkına vararak, aktif öğrenmenin gerçekleştirilebileceği bir öğrenme ortamı olarak uzun süredir eğitim amacıyla kullanıldığı belirtilmiştir. Türkiye'yle karşılaştırıldığında ise yurtdışında daha önce eğitim alanında etkin bir biçimde müzelerin kullanıldığı ve müze ile eğitim için hazırlanan plan ve programlara yurtdışında daha fazla önem verildiği görülmüştür.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evreni, örnekleme, araştırmada kullanılan veri toplama aracının uygulanması ve verilerin analizine yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada Samsun Büyükşehir il sınırları içinde yer alan dört ilçede bulunan, sekiz devlet ve iki özel ilköğretim okulunda çalışan, 10 Sosyal Bilgiler öğretmeni ve bu okulların 7. ve 8. sınıflarında öğrenim gören 20 öğrenci ile Sosyal Bilgiler dersinde müze ile eğitim hakkında görüşmeler yapılmıştır. Araştırma ‘Sosyal Bilgiler Dersinde Müze ile Eğitim’ üzerine öğretmen ve öğrenci görüşlerini belirlemek amacıyla yapılmış nitel bir çalışmadır. Nitel araştırmalar, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği çalışmalardır (Yıldırım, Şimşek, 2008: 39). Nitel araştırmanın en belirgin özelliği, araştırma raporlarının okuyan herkes tarafından kolaylıkla anlaşılabilmesi ve bunlardan kendileri için anlamlar çıkarabilmesidir. Buradan hareketle üretilen bilimsel bilgi sadece akademisyenlerin yararlandıkları bilim için değil aynı zamanda eğitimin uygulamalı bir alan olarak geliştirilmesi içindir (Ekiz, 2004: 439).

Nitel araştırmalarda veri toplamak için görüşme, gözlem ve doküman analizi gibi çeşitli yöntemlere başvurulmaktadır. Bu araştırmada bunlardan görüşme yöntemi kullanılmıştır. Görüşme, araştırmacının çalışmasına ilişkin hazırladığı sorular üzerine odaklanarak, katılımcının konuya ilişkin düşüncelerini katılımcı ile konuşarak ortaya çıkarmaya çalıştığı, yalnızca katılımcı ile meşgul olduğu bir süreçtir (DeMarrais, 2004: 54). Görüşme yönteminde, insanların deneyimleri, algıları, görüşleri, duygu ve bilgileri hakkında derinlemesine bilgi elde etmek için açık uçlu sorular ve sonda sorular kullanılır. Ancak başarılı bir görüşme katılımcıya yalnızca soru sormayı değil, bunun çok daha fazlasını gerektirir (Patton, 2002: 4-5). Bu bakımdan görüşmede, ses tonu, mimikler ve soruları cevaplamada gösterilen istek, söylenenlerin değerlendirilmesinde

önemli ipuçları niteliğinde olduğu için bunların tümüne dikkat etmek gerekir (Karasar, 2006: 166).

3.2. Çalışma Grubu

Evren, bir veya birkaç vakadan elde edilen sonuçların, benzer özelliği taşıyan genel bir durum üzerinde genelleştirilmeye çalışıldığı, durumu açıklamak için kullanılan bir kavramdır (Çepni, 2009: 44). Bir başka ifadeyle evren, araştırma sonuçlarının genellenmek istendiği elemanlar bütünüdür ve bu bütün ortak özellikleri olan canlı ya da cansız her türlü elemanı içerebilir (Karasar, 2006: 109). Değişkenlerin dâhil olduğu evrenin kesin hatlarıyla belirlenmesi önemlidir. Ancak evrenin kesin hatlarıyla belirlenmesi araştırmacının bütün sorunlarını çözmez, çünkü evren genellikle bir araştırmacının ulaşamayacağı kadar büyüktür. Burada geleneksel bilim anlayışının “indirgeme” ilkesi kullanılır. Nitel araştırmaların olguları önce parçalayıp sonra evrene genelleme gibi bir amacı olmadığı için bu araştırmalarda indirgeme ilkesi kullanılmaz (Yıldırım, Şimşek, 2008: 101). Bu nedenle nitel araştırmalarda evren ve örneklem yerine genellikle araştırma grubu veya çalışma grubu kavramları kullanılır.

Okulların seçiminde maksimum durum örnekleme yöntemine başvurulmuştur. Maksimum çeşitliliğe dayalı bir örneklem oluşturmada amaç, genelleme yapmak için bu çeşitliliği sağlamak değildir, tam tersine çeşitlilik gösteren durumlar arasında herhangi ortak ya da paylaşılan olguların olup olmadığını bulmaya çalışmak ve bu çeşitliliğe göre problemin farklı boyutlarını ortaya koymaktır. Böyle bir araştırma sonucunda ortaya çıkabilecek bulgular ve sonuçlar herhangi başka bir yöntemle ulaştığımız sonuçlara oranla daha zengin olabilir (Yıldırım, Şimşek, 2008: 108-109). Bu araştırmada, çalışma grubunu Samsun ilinde belirlenen örnekleme yöntemi ışığında sosyo-ekonomik açıdan alt, orta ve üst düzey olarak belirlenen ilköğretim okullarından 10 Sosyal Bilgiler öğretmeni ve ilgili okullarda öğrenim gören 7. ve 8. sınıftan toplam 20 ilköğretim öğrencisi katılmıştır. Ayrıca farklı sınıf seviyelerinden öğrencilerin araştırmaya katılması problemin farklı boyutlarının ortaya çıkarılmasını sağlamıştır.

Çalışma grubunun seçiminde Samsun Büyükşehir il sınırları içinde yer alan merkez ilçelerinden Atakum ve İlkadım'dan (bu ilçelerde özel okul bulunması nedeniyle) üçer,

Canik ve Tekkeköy'den ise ikişer okul seçilmiştir. Bu okullar seçilirken, çeşitlilik sağlamak için okulların bulunduğu sosyo-ekonomik çevrelerin farklı olmasına dikkat edilmiştir. Okulların bulunduğu sosyo-ekonomik çevre ile ilgili bilgiler ilgili ilçelerin Milli Eğitim Müdürlükleri'nden alınmıştır.

Görüşme yapılan öğretmenlerden dördünün yaş aralıkları 30-35, dört öğretmenin 35-40, diğer iki öğretmenin ise yaş aralığı 50 ile 55 arasında değişmektedir. Bu öğretmenlerden beşi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği bölümü mezunuyken, ikisi Tarih Öğretmenliği, biri Coğrafya Öğretmenliği, biri Fen Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü, bir öğretmen ise üç yıllık Eğitim Enstitüsü mezunudur. Araştırmaya katılan öğrencilerin ikisi 12, altısı 13, on biri 14, biri de 15 yaşındadır. Görüşme yapılan öğrencilerin onu 7. sınıf öğrencisi, diğer on öğrenci ise 8. sınıf öğrencisidir.

3.3. Verilerin Toplanması

Bu çalışmada veri toplama yöntemi olarak yarı-yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Bu yöntem ne tam yapılandırılmış görüşmeler kadar katı ne de yapılandırılmamış görüşmeler kadar esnek; iki uç arasında bulunmaktadır (Karasar, 2006: 166). Araştırmacıya bu esnekliği sağladığı için bu çalışmada yarı-yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Özel bir konuda derinlemesine soru sorma, cevap eksik ya da açık değilse tekrar soru sorarak durumu daha açıklayıcı hale getirip cevapları tamamlama fırsatı sunma bu teknik yardımı ile gerçekleştirilir (Çepni, 2009: 144-145). Bu çalışmada ihtiyaç duyulan kısımlarda, konuyu anlaşılabilir kılmak için zaman zaman önceden belirlenmeyen sorular da görüşülen kişilere sorulmuştur. Bunun yanında yapılan görüşmelerde bireysel görüşme tercih edilmiştir.

Bu çalışmada veri toplama aracı olarak görüşme yöntemi kullanılmıştır. Görüşmenin amacı, karşımızdakinin gözleyemediğimiz duygularını, düşüncelerini ve niyetini ortaya çıkararak, konu hakkında sahip olduğu görüşü ortaya çıkarmaya çalışmaktır (Patton, 2002: 341). Bu amaçla araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmenleri ve ilköğretim 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersinde müze ile eğitim hakkındaki görüşlerini belirlemek için iki adet görüşme formu hazırlanmıştır. Görüşme formları hazırlanırken alan yazın taraması yapılmış, yapılan araştırmalar sonucunda sorular

hazırlanmıştır. Hazırlanan sorular uzman görüşüne sunularak düzeltmeler yapılmış, daha sonra görüşmenin ön uygulaması, bir öğretmen ve 7 ve 8. sınıftan birer öğrenciyle gerçekleştirilmiştir. Yapılan bu üç görüşme, kayıt altına alınmış ancak çalışma dışında tutulmuştur. Görüşmenin ön uygulamasında, öğretmene araştırma hakkında bilgi verilmiş, ardından öğretmenle görüşmeye başlanmıştır. Görüşme tamamlandıktan sonra, öğretmene anlamadığı bir soru olup olmadığı sorulmuştur. Aynı işlem ön görüşme yapılan öğrencilere de uygulanmıştır. Hem öğretmenler hem de öğrenciler soruların anlaşılır olduğunu ifade etmiştir. Böylece görüşme formu uygulanmaya hazır duruma getirilmiştir. Görüşme sırasında görüşme ilkeleri doğrultusunda hareket edilmiş ve soruların sırayla sorulmasına özen gösterilmiştir. Görüşme sırasında öğretmenler tarafından anlaşılmayan soru tekrarlanmış ya da sonda sorular sorulmuştur. Ayrıca görüşme sırasında yönlendirme yapmamaya özen gösterilmiştir. Yapılan ilk birkaç görüşmeden sonra görüşme formuna bazı soruların eklenmesi uygun görülmüştür. Görüşmelerin kayıt altına alınması için öncelikle kendilerinden izin alınmış, daha sonra yapılan görüşmeler ses kayıt cihazı ile kayıt altına alınmıştır. Ses kayıt cihazına kaydedilen veriler daha sonra bilgisayara aktarılarak yazıya çevrilmiştir.

Veri toplama aşamasında elde edilen bilgilerin, değerlendirme aşamasına geçilmeden önce kayıt altına alınması, tasniflenmesi ve düzenlenmesi gerekmektedir. Eğer bütün bunlar belli bir hale getirilmezse bilginin kusursuz bir şekilde toplanmış olması, tek başına bir anlam ifade etmez (Mayring, 2000: 72). Bu çalışmada verilerin toplanması için öncelikle gerekli kurumlardan izin alınarak 2010–2011 eğitim–öğretim yılında Samsun ilinde sekiz resmi, iki özel ilköğretim okulunda görev yapmakta olan 10 Sosyal Bilgiler öğretmenine ve 20 öğrenciye veri toplama aracı uygulanmıştır. Araştırma yapılan tüm okullarda, okul müdürlerinden izin alınarak görüşme yapılmıştır. Görüşmelerin gün ve saatlerine okul müdürü ve Sosyal Bilgiler öğretmenleri karar vermiştir. Öğretmenlerle bireysel olarak yapılan görüşmelerde görüşmenin yapılacağı yer dışında herhangi bir sorun yaşanmamıştır. Görüşmenin yapılacağı yer, okulun koşullarına göre öğretmenin isteği doğrultusunda belirlenmiştir. Gerekli durumlarda okul yönetiminden yardım alınmıştır. Öğretmenlerle genelde, öğretmenler odası uygun olduğunda öğretmenler odasında görüşülmüş, uygun olmadığı durumlarda kütüphane, bekleme salonu, etüt odası, müdür yardımcısı odası gibi okulun diğer bölümlerinden

yararlanılarak görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşme yerinin sessiz olmasına ve ortamda sadece görüşülen öğretmenin bulunmasına dikkat edilmiştir. Fakat görüşmeler okul ortamında yapılıp kaydedildiği için zaman zaman gürültü olması ya da boş odaların bulunamaması gibi sıkıntılar yaşanmıştır. Buna rağmen her bir öğretmenle bire bir görüşmeler yapılmış ve görüşme formunda bulunan tüm sorular sorulmuştur. Görüşmeler 15-25 dakika sürmüştür. Öğrencilerle yapılan görüşmelerde ise bazı öğretmenlerin öğrencilerin yanında kalmak istemesi dışında herhangi bir sorunla karşılaşmamıştır. Bu görüşmelerde kütüphane ya da öğretmenler odasında gerçekleştirilmiştir. Öğrenciler ile yapılan görüşmeler ise 5-15 dakika sürmüştür. Bu süreçte araştırmacı tarafından, öğretmenlerin ve öğrencilerin her soruda kendi fikrini belirtmesini sağlama ve tartışmanın amacının dışına çıkmasını önleme dışında sürece müdahale olmamıştır.

3.4. Verilerin Analizi

Nicel araştırmalar, istatistiksel analizler kullanılarak elde edilen bulguları içeren çalışmaları kapsarken; nitel araştırmalar, bu istatistiksel özeti veya analiz sonuçlarını içermeyen çalışmaları içermektedir. Nitel araştırmalar, genellikle nicel araştırmalardaki ölçümlerden sonra kurulan hipotezlerin kaynağı olarak kullanılır (Marczyk, DeMatteo, Festinger, 2005: 17). Nitel araştırmaların en zor evrelerinden biri toplanan verilerin analiz edilmesi sürecidir. Bu zorluk temelde, her nitel araştırmada elde edilen verilerin farklı özellikler taşımasından ve dolayısıyla standart bir veri analizi sürecini takip etmenin güçlüğünden kaynaklanmaktadır (Topkaya, 2006: 116). Araştırmacının ön yargılarından ve varsayımlarından arındırılmış verilere ulaşma ve bu verilerin doğasına uygun bir analiz yaklaşımı benimseyerek anlamlı sonuçlara ulaşma önemlidir (Yıldırım, Şimşek, 2008: 273-274). Ancak bu sonuçlara ulaşabilmek için araştırmacının metodolojik beceri, duyarlılık ve bütünlüğü sağlaması gerekir. Bu da büyük ölçüde nitel verilerin kalitesine bağlıdır (Patton, 2002: 5). Verilerin kalitesini iyileştirmekte araştırmacının sağduyusuna dayanır (Punch, 2005: 182).

Çalışmada yarı-yapılandırılmış görüşme formunda yer alan açık uçlu sorular yardımıyla toplanan nitel veriler 'betimsel analiz' yöntemine göre analiz edilmiştir. Bu yöntemde

ele alınan olaylar ve durumlar ayrıntılı bir şekilde araştırılmakta, daha önceki olaylar ve durumlarla ilişkisi incelenerek, “ne” oldukları betimlenmeye çalışılmaktadır (Karakaya 2009: 59). Betimsel analizde, elde edilen veriler, daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Bu yaklaşımda görüşülen ya da gözlenen bireylerin görüşlerini çarpıcı bir biçimde yansıtmak amacıyla doğrudan alıntılara sık sık yer verilir. Bu tür analizde amaç, elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır (Yıldırım, Şimşek, 2008: 224).

Bu çalışmada analizlerde, betimsel analize uygun olarak veriler, araştırmada kullanılan sorular dikkate alınarak ortaya konulmuştur. Ayrıca öğrenci ve öğretmen görüşlerini daha açık bir şekilde yansıtabilmek amacıyla doğrudan alıntılara da yer verilmiştir. Elde edilen verilerin analiz edilmesi için tüm katılımcılara birer sembol verilmiştir. Sosyal Bilgiler öğretmenleri “SBÖ” (1’den 10’a kadar), öğrenciler “Ö” (1’den 20’ye kadar), şeklinde kodlanmıştır. Yine elde edilen veriler alt kategorilere ayrılmıştır. Görüşme yapılan öğretmen ve öğrencilerin verdikleri yanıtlar aynı alt başlıklar altında toplanmıştır. Böylece verilen yanıtların birbirleri içindeki tutarlılıkları gözlenebilmiştir.

Sonuçların inandırıcılığı, bilimsel araştırmanın en önemli ölçütlerinden biri olarak kabul edilmektedir. “Geçerlik” ve “güvenirlik” bu açıdan araştırmalarda en yaygın olarak kullanılan iki ölçüttür (Yıldırım, Şimşek, 2008: 255). Nitel araştırmalarda kaynak kişilerin düşünceleri, duyguları ve inançları gerek görüşme gibi sınırlı sayıda katılımcının katıldığı yöntem sebebiyle ve gerekse direkt veri olarak kullanılmasından, geçerlik ve güvenilirlik süzgecinden geçirilmesine rağmen yine de verilerin subjektifliği konusunda insanlar önyargılı olabilir (Bilgili, 2008: 69). Oysa nitel araştırmada gerek güvenilirlik gerekse geçerlikle ilgili alınan önlemler vardır ve bunlar nicel araştırmadaki önlemlerden farklıdır. Çünkü bu iki araştırma geleneği farklı varsayımlardan yola çıkar (Yıldırım, Şimşek, 2008: 255).

Nitel araştırmalarda geçerlik, araştırmacının elde ettiği sonuçların topladığı verilere bağlı olduğunu, kendi varsayımlarının ve önyargılarının olabildiğince araştırma sonucuna etki etmemesidir (Yıldırım, Şimşek, 2008: 255). Nitel araştırmalarda güvenilirlik ise araştırma sonuçlarının tekrar edilebilmesidir. Ancak insan davranışı

hiçbir zaman durağan değildir; sürekli değişen ve karmaşık bir özelliği vardır. Bu nedenle kullanılan yöntem ne olursa olsun sosyal olaylarla ilgili bir araştırmanın aynen tekrarı mümkün değildir (Yıldırım, Şimşek, 2008: 259). Bu bakımdan nitel araştırma türleri ile güvenilirlik tam olarak uyuşmaz. Bu tür araştırmalarda sonuçların bağımlılığı ve tutarlılığı daha çok önemlidir (Çepni, 2009: 195). Dolayısıyla bazı araştırmacılar nitel araştırmalarda geçerlik kavramı yerine ‘‘inandırıcılık, genelleme, aktarılabilirlik ya da transfer edilebilirlik’’, güvenilirlik yerine ise ‘‘tutarlık, tekrar edilebilirlik, teyit edilebilirlik’’ kavramlarını kullanmaktadırlar (Yıldırım, Şimşek, 2008: 265).

Bu araştırmanın geçerlik ve güvenilirliğini artırmak için araştırma yapılan konuya ilişkin hem öğretmen hem öğrenci hem de uzman arkeolog ile görüşme yapılarak ve ilgili alan yazınla ilişkilendirilerek çeşitleme (triangulation) yapılmıştır. Çeşitleme, farklı veri kaynakları, farklı veri toplama ve analiz yöntemleri kullanarak araştırma sonuçlarının inandırıcılığını arttırmaya yönelik çabaların bütünüdür. Nitel araştırmalarda verilerin birden fazla yöntemle elde edilmesi ve bu verilerin ulaşılan sonuçlarının geçerliliğini ve tutarlılığını teyit etmede ve desteklemede kullanılması çeşitlemeye örnek olarak gösterilebilir (Yıldırım, Şimşek, 2008: 94). Bu araştırmada da farklı özelliklere sahip katılımcılarla görüşme yapılarak veri kaynakları çeşitlendirilmiştir. Bu şekilde farklı algıların ve yaşantıların ortaya konularak çoklu gerçekliklere ulaşılması sağlanmıştır (Yıldırım, Şimşek, 2008: 267). Ancak uzman arkeologla yapılan görüşme araştırma konusuna ilişkin genel bir değerlendirme yapmak amacıyla sohbet tarzında gerçekleşmiş, herhangi bir veri toplama aracı kullanılmamıştır. Sohbet tarzı görüşmede önceden belirlenmiş sorular yoktur, görüşmenin hangi yöne gideceği kesin hatlarıyla önceden kestirilemez (Yıldırım, Şimşek, 2008: 121).

Ayrıca bu araştırmada geçerlik ve güvenilirliğinin sağlanması amacıyla uzman incelemesi yöntemine de başvurulmuştur. Bu yöntem ise araştırmacının araştırma analizlerini ve sonuçlarını incelemek ve yorumların gerçeği yansıtıp yansıtmadığı, yansıtıyor ise hangi derecede yansıttığını anlamak amacıyla kendi meslektaşları olan bir başka araştırmacıya sunması ve onun düşüncelerini almasını içerir (Ekiz, 2004: 438). Güvenirliğin sağlanması için bulgularda görüşülen bireylerden yorum katmadan ve verinin doğasına mümkün olduğunca sadık kalınarak sık sık uzun alıntılara yer

verilmiştir. Çünkü verilerin doğrudan uzun alıntılarla desteklenmeden betimlenmesi sonuçların inandırıcılığını da düşürecektir (Yıldırım, Şimşek, 2008: 270). Ayrıca burada dikkat edilmesi gereken en önemli nokta ise yapılan alıntıların araştırmaya yanlılık katacak nitelikte değil; verilen cevapların genelini yansıtacak şekilde olması gerekliliğidir (Ural, Kılıç, 2005). Bu çalışmada kullanılan alıntıların cevapların genelini yansıtacak şekilde verilmesine dikkat edilmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın amaçları doğrultusunda öğretmenlerle ve öğrencilerle yapılan görüşmelerden elde edilen bulgular sunulmuş ve açıklanmıştır. Bulguların sunumunda araştırmanın amaçları esas alınmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular bu bölümde; “Müze Ziyaretleri, Müze ile Eğitim Sırasında Karşılaşılan Güçlükler, Öğretmenlerin Müze ile Eğitime İlişkin Eğitim Gereksinimleri ve Müzelerin Öğrenme Sürecine Katkıları” başlıkları altında incelenmiştir.

4.1. Müze Ziyaretleri

Öğrencilerin müzelerle tanıştırılması eğitsel açıdan gereklidir, çünkü hiçbir yazılı kaynak, iyi planlanmış bir müze ziyareti kadar etkili değildir. Bu tür ziyaretler onları okul dışındaki dünyayla bağlantı kurmaya ve kendi öğrenmeleri üzerinde kontrol sağlamaya yönlendirir (Crace, 2001). Araştırmanın bu bölümünde müze ziyaretleriyle ilgili sorular öğretmen ve öğrencilere sorulmuştur. Öğretmenlerin çoğu, öğrencileri bir takım nedenlerden dolayı müzeye sıklıkla götüremediklerini ancak onları okul dışında aileleri ya da arkadaşlarıyla birlikte müze ziyaretlerinde bulunmaları yönünde teşvik ettiklerini ifade etmişlerdir. Öğretmenler müze ziyaretlerini özellikle Mayıs ayı içinde müzeler haftasında yapmaya çalıştıklarını, bunun dışında onların aileleriyle gitmelerinin daha güvenli olacağını belirtmişlerdir. Ancak sınıfça yapılacak ziyaretlerin öğrenme açısından daha yararlı olacağı konusunda ortak bir kanaat oluştuğu görülmüştür. Aynı şekilde öğrenciler de öğretmenlerinin kendilerine müzeleri ziyaret etmeleri yönünde öneride bulduklarını söylemişlerdir. Buna karşın, sınıfça gitmenin daha eğlenceli ve öğretici olabileceğinin altını çizmişlerdir.

Bu bölümde eğitici amaçla yapılan müze ziyaretleri “Şehirlerdeki Müzelere Yapılan Ziyaretler” ve “Sanal Ortamda Yapılan Ziyaretler” olmak üzere iki ayrı başlık altında incelenecektir.

4.1.1. Şehirlerdeki Müzelere Yapılan Ziyaretler

Çalışma kapsamında “Şehirlerdeki Müzelere Yapılan Ziyaretler” ‘Hazırlıklar’ ve ‘Değerlendirme’ olmak üzere iki ayrı başlık altında incelenecektir.

4.1.1.1. Hazırlıklar

Eğitim amaçlı yapılan müze ziyaretlerinde öğrenme potansiyelinin yüksek olması ve ziyaretin amacına ulaşabilmesi için hazırlık sürecinin iyi bir şekilde öğretmen tarafından planlanması gerekmektedir. Müzeye gitmeden önce öğrencileri düşündürmeye sevk edecek ve onların merak duygularını harekete geçirecek hikâyelerin anlatılması ve bilgilerin verilmesi ziyaretin verimli geçmesini sağlayabilmektedir. Bu bakımdan öğretmenlerin müzeye gelmeden önce öğrencilere müze hakkında basit bilgiler vermesi, ziyaret sürecinin daha akıcı ve verilen bilgilerin ise daha kalıcı olması bakımından oldukça önemlidir. Ayrıca müze ziyareti öncesi müzeye ön ziyarette bulunmak ve yetkililerle ön görüşme yapmak ziyaretin sorunsuz olarak geçmesinde önemli bir katkı sağlamaktadır. Bu araştırmada hazırlık sürecinde, iki öğretmen ders sürelerinin kısalığı ve sınıfların kalabalık olmasını gerekçe göstererek daha önce sınıfla herhangi bir müze ziyaretinde bulunmadıklarını, yalnızca zaman zaman internetten faydalandıklarını söyleyerek yapılan hazırlık konusunda bilgilerinin olmadığını ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin dördü ziyaret öncesi müzelere gidip bilgi aldığını, diğer dört öğretmenin ikisi ziyaret ettikleri müzeyi daha önceden gezdikleri için tekrar gitmenin gereksiz olduğunu, bir öğretmen, okul yönetiminin zaten müze yetkilileriyle ön görüşme yaptığını dolayısıyla önceden gitmenin ve yetkililerle görüşmenin öğretmen açısından gereksiz olduğunu, bir diğer öğretmen ise gezi düzenlenen yerin uzak olması nedeniyle önceden gidip görmenin mümkün olmadığını öne sürmüşlerdir. Öğretmenlerden biri ziyaret esnasında, yedisi ziyaret öncesi öğrencilere bilgi verdiklerini, bu bilgilerin daha çok müzedeki eserlere ilişkin, onlarda merak uyandıracak, müzeye gittiklerinde onları soru sormaya yönlendirecek bilgiler olduğunu dile getirmişlerdir. Bir öğretmen ise öğrencilere sorular ve müzeye ilişkin bilgi künyeleri de hazırladığını ve bunun öğrencilerin dikkatlerini çekmekte ve eleştirel düşüncelerini sağlamada yararlı olduğunu ifade etmiştir. Bir başka öğretmen ise müzeye öğrencileri götürmeden önce öğrencilerden müze hakkında araştırma yapmalarını isteyerek bilgiye kendilerinin

ulaşmalarını sağladığının altını çizmiştir. Eğitsel amaçlı müze ziyareti öncesi verilen ön bilgilerle ilgili görüş bildiren öğrencilerin görüşleri öğretmenlerin görüşleriyle tutarlılık göstermiştir.

Müzeler örgün eğitimin alışılmış yöntemleri dışında öğretmene farklı yöntem ve teknik uygulamaları için fırsat tanır. Müze ziyaretleriyle ilgili olarak izlenecek yöntem ve içeriğe karar verirken mutlaka önceden müzeler ziyaret edilmelidir. Görüşme yapılan iki öğretmen daha önce sınıfla birlikte müze ziyaretlerinde bulunmadıklarını bu nedenle yöntem teknik konusunda herhangi bir yol takip etmediklerini belirtmişlerdir. Diğer öğretmenlerin verdikleri cevaplar çerçevesinde iki öğretmen ziyaretlerin ani olduğunu, bu nedenle belli bir yöntem izlemediklerini, bir öğretmen yöntem teknik olarak eski eserleri toplamaya çalışarak öğrenciye müze bilincini aşıladığını, öğretmenlerden ikisi özel bir yöntem uygulamadığını ancak gezi öncesi mutlaka birkaç öğrenci belirleyerek ziyaret edilecek müzeyle ilgili bilgi toplamalarını isteyerek sonrasında sunum yaptırdıklarını ifade etmişlerdir. Bir öğretmende gezi yapılacak müzeyle ilgili var olan dokümanı kullanarak öğrenciyi bilgilendirdiğini ifade etmiştir. İki öğretmen ise hem ziyaretlerde hem de sınıfta bu eğitim kapsamında kendilerine göre belli yöntemler takip ettiklerini özellikle bu bağlamda planlamaya önem verdiklerini belirtmişlerdir. Ayrıca birçoğu yöntem takip ederken internetten de faydalandıklarını dile getirmişlerdir. Öğretmenlerden bazılarının görüşleri şöyledir:

SBÖ2: “Ben daha önce bir ön ziyarette bulunmadım. Çünkü hep beraber Amasya’ya gittiğimizde daha öncesinde ben hani oraya gideyim, oradaki müzeyi bir ben tek başıma göreyim gibi bir imkân olmadı mesafe nedeniyle açıkçası. Onun için fırsat olması lazım bence. Gitmeden önce de müzedeki eserlerle ilgili kısa hikâyeler anlatmıştım. İşte oradaki müzedeki sergilenen araç gereçlerle ilgili ilkçağ uygarlıklarıyla ilgili eserler filan vardı. Mesela o uygarlıklarla ilgili hem ziyaret öncesinde hem de ziyaret esnasında kısa kısa bilgiler verdim. Müze gezisinde uyguladığım özel bir yöntem tekniğim yok. Sadece işte müzeleri tanıtıyoruz. Bazen gezi öncesi çocuklara müzelerle alakalı araştırma konusu veriyoruz. Mesela bir öğrencime vermiştim şimdi bir performans görevi hani müzeleri inceleyecek ne gibi eşyalar var orada, nasıl takdim ediliyor ya da ne bileyim işte uygarlıklarla ilgili ne gibi araç gereçlerin tanıtımı var.

Gezi öncesi sunum yaptırmıştım. Bazen interneti filanda mesela kullanıyorum. Özellikle halk kültür dersinde 6. sınıflarla yaptım.”

SBÖ3: “Ön ziyaretlerde bulunma, yetkililerle görüşme yapma görevini diğer Sosyal Bilgiler öğretmeni arkadaşımınla birlikte koordineli bir şekilde yürütüyoruz. Hatta daha çok o yapıyor diyebilirim. Çocukları en son Hattuşaş’a götürdük. Ben daha önce gidip gezmiştim. Orası hakkında bilgi sahibi olduğum için de oradaki ‘yeşil taş’ hakkında bilgi verdim. Mesela çocuklar gittikleri zaman özellikle merak etsin dikkatini çeksin onu arasın gözleri istedim. Önceden dikkatlerini çektiğim için oraya gittikleri zaman özellikle gözleri onu aramıştı. Periyodik olarak okulumuzda yılda 1 defa şehir dışına, 2 defada şehir içine yaptığımız geziler ve müze ziyaretleri var. Diğer Sosyal Bilgiler öğretmeni arkadaşım bununla ilgili organizasyonu takip ediyor. Mutlaka planlama yapıyoruz. Müze eğitimiyle ilgili olarak bizim yaptığımız çalışmalar daha çok dediğim gibi 1. kademenin derslerine girdiğimiz dönemlerde mutlaka sanal müze ziyaretleri yapılıyor ama onun dışında fiili olarak yapmış olduğumuz müze gezileriyle de bir şeyleri tamamlamaya çalışıyoruz bilgi olarak.”

SBÖ4: “Öğrencileri götürmeden müzeyi ön ziyarete gitmiştim. Mesela en son götürdüğüm etnografya müzesine daha önce kendim de gidip gezmiştim. Aslında önceden de bu müzeye dair bilgiler vardı. Bu tabi ki bizim derslerimizin gereği ve Sosyal Bilgiler öğretmeni olmam bir yerde müzelere bakış açımı değiştirdiği için önceden gidip görmek gerekliliği doğdu aslında. Yetkililerle de bir ön görüşme yaptık. Bu öğrencileri götürmeden önce yetkililerle müzeyle, ilgili görüştük. ziyaret edeceğimiz tarihi söyledik. Onlar da uygun olduğunu söylediler, o şekilde gittik. Tabi ki öğrencilere gitmeden önce ön bilgi vererek, bir program yaparak gittik ve çok başarılı da olduk bu konuda diye düşünüyorum. Çünkü müzeye gittiğimizde direk gözleri anlatılanları aradı, ayrıca müzede onlarla ilgili sorular sordular. Müze ziyaretlerinde iyi bir yöntem uygulamak için önceden iyi bir plan yapmak gerekir. Bizde genelde planlama yapıyoruz. Son gezimizde de planlama yaptık ve turizm şirketiyle gittik. Orada da bu konuda birçok kişiden yardım aldım. Rehber olması ayrıca verimli olmasını sağladı gezimizin. Bütün öğrencilerimizi gruplara ayırdım. O gruplara gezdiğimiz bölümlerle ilgili bilgileri rehber öğretmenimize anlattırdım. Kendim de anlatmaya çalıştım.”

SBÖ5: “Gezi düzenlenecek müzeye ilişkin bilgiler öğrencilere verebiliyorum ve onların bu konuda araştırma yapmalarını isteyebiliyorum. Mesela İstanbul

Arkeoloji'ye gidileceğini düşünün. Orda biliyorsunuz tarihin en eski antlaşmasının yani Kadeş Antlaşması'nın metni var. Mesela Kadeş Antlaşması'nın niye, kimler arasında yapıldığı şeklinde bir takım ön hazırlık yapmalarını isterim. Bende sonrasında bilgilendiririm. Çünkü onların bilgiye kendilerinin ulaşması bence daha önemli. Burası sosyo-ekonomik durumu çok iyi olan bir bölge değil yani Samsun'un varoşu sayılabilir. Dolayısıyla sürekli uygulayabileceğim bir yöntem teknik yok. Aniden belirliyorum diyebilirim çoğunlukla. Ama genelde bilgisayar aracılığıyla ziyaretleri yapmaya öncelik veriyorum.”

SBÖ7: “Ön ziyarette bulunmadım. Telefonla geleceğimizi söylemiştik. Kendim biliyordum. Ama hiç gitmediğim bir müze olsaydı öğrencilerden önce mutlaka giderdim, yani ben akşamdan onlara neler sorabilirim işte müzede neler var onları hazırlarken müzeyi bildiğim için kolay oluyor. Başka bir ildeki müzeye çocukları götürecek olsam mutlaka gider ön araştırmasını yaparım. Ancak müze görevlileriyle mutlaka konuşmak gerekiyor; çünkü onların müsait olup olmadığı konusunda bilgi almak gerekiyor ki çocukları götürebilelim. Yani çocukları oraya götürüp de bomboş müzeyi gezdirmek değil amaç. Amaç, müzeyi tanıtılabilmek, çocuklara müzeyi kavratılabilmek, o içindeki olguları onlara verebilmektir. İşin özü odur yani yoksa götüreyim de ev gezer gibi işte müzeyi gezeyim olmaz. Zaten çocukların ilgisi çok fazla açık değil yani böyle aman gideyim de müzede ne varmış işte ben bunu öğreneyim belki 30 çocuk içinden bir tane çıkar. Diğer 29 çocuğu sizin yönlendirmeniz gerekiyor. Onun için o konuda bilgi sahibi olmanız lazım. İşte o yüzden de görüşmek lazım tabi. Ziyaret öncesi bilgilendiriyorum öğrencileri. Müzeyle ilgili sorular hazırlarken bilgi künyeleri de hazırladım bu şekilde hem dikkatlerini çekmeyi başardım hem de eleştirel düşünmelerini sağladım. Ziyaret öncesi müzelerle ilgili birkaç öğrenci görevlendiriyorum, belli müzelerin adlarını verip de çocuklar bu müzeler hakkında bilgi toplayacaksınız ve geleceksiniz sınıfta arkadaşlarınıza anlatacaksınız demek bile yeterli oluyor inanın onlar böyle resimlerle işte internetten indirdikleriyle dokümanlarla o kadar güzel geliyorlar ki! Öğrenciye bilinçli olarak bazı şeyleri vermek yeterli bana göre. Bu ayrıca gezinin verimli geçmesini de sağlıyor.”

SBÖ9: “Daha önceden gitmiştim zaten, o yüzden bir daha ön ziyarette bulunmadım ama görevliye haber veriyoruz hani şu şekilde oluyor biz şu kadar öğrenciyle müzeyi ziyaret etmek istiyoruz şeklinde haber veriyoruz. Onlarda uygun olup olmadıklarını

söylüyorlar. Öğrenciyi bilgilendirmem için önce benim araştırıp öğrenmem gerekiyor bunun yerine “tourist information”un kitapçıklarını alıp çocuklara vermek belki daha kolayına gidiyor. Bu şekilde gezi öncesi bilgilendirme yapmaya çalışıyorum. Yöntem olarak eski eserleri toplamayı kullanıyorum. Mesela böyle toplama yoluyla oluşturduğum müzeye “yakın tarihimizin müzesi” diye yazdık. Çünkü ne getirdi çocuklar işte bakır taşlar getirdi, işte tahtadan kaşıklar getirdi, işte babaannelerinin kıyafetlerinden getirdiler, çok eski çevirmeli telefon vardı. Çok çok eski bir eser bulma şansımız olmuyor. Maksat müze bilincini bu yolla çocuklara vermek.”

SBÖ10: “Gezi öncesi ön ziyarette bulundum. Niçin işte bende merak ettiğim için önceden bir göreyim, evet bir göreyim diye. Müze ziyareti için gitmiş gibi olmadı. Arkadaş sağ olsun yetkililerle ön görüşme işini o halletmişti o yüzden biz sorun yaşamadık. Çünkü öncesinde çıkabilmeniz için müzeye gidebilmeniz için bir sürü prosedür var. Yol güzergâhı çizilecek, hangi araçla gideceksiniz bunlarda sorun, vakit kaybı. Yani tabi kaç öğrenci gidecek velilerden izin alınması lazım. Şimdi işler biraz daha kolaylaştı. Ben daha çok ziyaret esnasında çocukları bilgilendirmeyi tercih ediyorum. Uyguladığım yöntem işte internet aracılığıyla yani sadece müze gösterebiliyorsunuz veya işte edindiğim dokümanlar ve slâytlar vasıtasıyla çocuğa ancak müzelerin tanıtımını yapabiliyorsunuz. Açıkçası çok fazla hani üzerinde durmadım müzeler konusunda yeri geldiği zaman işte anlatabiliyorsunuz. Var olan dokümanları gezi öncesi çocuklara izletiyorum.”

Öğrencilerin on ikisi ise öğretmenlerinin ziyaret öncesi kendilerine gidecekleri müzeye dair bilgi verdiklerini, bu bilgileri de müzeye gittiklerinde tekrarladıklarını dile getirmişlerdir. Altı öğrenci öğretmenlerinin daha önce ön bilgi vermediklerini, ancak bunların dördü daha önce öğretmenlerinin zaten müzeye götürmediğini dolayısıyla bilgi de vermediğini, başka bir öğrenci de öğretmenlerinin yalnızca orada uymaları gereken davranış kurallarıyla ilgili bilgi verdiğini vurgulamışlardır. Bir öğrenci öğretmenlerinin araştırma yaptırdığını ardından kendisinin bilgiler verdiğini söylemiştir. Öğrencilerden bazılarının görüşleri şöyledir:

Ö3: “Sosyal Bilgiler öğretmenimiz Kapadokya’ya gitmeden önce bilgiler verdi peri bacaları hakkında. Daha öncede zaten resimlerini göstermişti. Ne tür kiliselerin

bulunacağını, hangi çağlardan kaldığını, zaten otobüste giderken konuşmuştuk üzerlerinde tartışmıştık.”

Ö4: “Mesela öğretmenimizle şeye gitmiştik biz Gazi Müzesi'ne gitmiştik hani Atatürk Samsun'a çıkıyor işte, hani böyle anlatmıştı uzun uzun gitmeden önce. Gittikten sonrada işte "bu otelde kaldı, bu şeyde kaldı, burası çok önemli bütün Türkiye'nin kurtulmasında ilk adım" diye anlattı bu şekilde bize bilgi vermişti.”

Ö9: “Orada yani önce ne göreceğimizle ilgili şeyler söyledi işte. Yine göreceğimiz şeylerle ilgili bilgiler vermişti. Zaten orda da gösterirken yine bilgi vermişti yani.”

Ö11: “Evet biraz bilgi vermişti orada neler olacağını söylemişti. Orada mesela hani uyarıyordu bizi hadi şöyle yapın sessiz olun falan gibisinden öğretmişti bir şeyler söylemişti.”

Ö13: “Kendisi konuyu anlattıktan sonra bizim gideceğimiz müzeyle ilgili araştırma yapmamızı istiyor çoğu zaman. Not defteri almamızı istiyor ve yolculuk sırasında anlatıyorlar yani genelde neleri gezeceğimizi, ne katkı sağlayacağını. İyi oluyor.”

Ö17: “Sadece müzelere gidip Atatürk hakkında yeterli veriyi onun hani genellikle nasıl ne tarz yaşadığını öğrenmemizi istemişti bu konuda bilgi de verdi. Genellikle zaten eşyaları hani yediği yemek kapları çeşitli silahları filan yardımcı oldu bize. Her şey öğretmenin anlattığı gibiydi.”

Ö18: “Müzeye gitmeden önce götüreceği yerle ilgili, konularla ilgili bize önce kısa bir bilgi verdi yabancılik çekmememiz için. Benimde anlatılanlar müzeye gidince aklıma geldi.”

Ö19: “Gitmeden önce bazı şeyler anlatmıştı, daha çok nasıl davranmamız gerektiğiyle ilgili bilgi vermişti. Sessiz olmamızı istemişti. Çünkü sınıfla gittiğimizde kalabalıktık. Birbirimizden ayrılmamızı da söylemişti.”

4.1.1.2. Değerlendirme

Müze ziyaretleri sonrası yapılan etkinlikler eğitimde önemli bir yere sahiptir. Öğretmen kazanımların yapısına uygun olan değerlendirme araç ve yöntemlerini seçmelidir. Çünkü değerlendirme, öğrenmenin ayrılmaz bir parçasıdır. Ayrıca öğretmen bu aşamada sadece öğrenme ürününü değil, öğrenme sürecini de değerlendirmelidir. Öğretmenlerin yönlendirmesiyle öğrencilerin müze ile eğitim etkinlikleri çerçevesinde, proje, poster, sunu hazırlama gibi çalışmalar yapmaları ve bunları sınıf içerisinde

sunmaları değerlendirme sürecinde yararlı olabilmektedir. Araştırmanın bu bölümünde yapılan etkinliklerle ilgili hem öğretmenlere hem de öğrencilere yönelik sorular yöneltilmiştir. Öğretmenlerin biri dışında diğerleri gezi sonrası etkinlik yaptıklarını dile getirmişlerdir. Öğretmenlerin dördü sözel olarak etkinlik yaptığını, diğer beş öğretmene yazılı olarak, rapor yazma, hikâyeleştirme, kompozisyon, slaytla sunum yapma gibi etkinlikler yaptıklarını belirtmişlerdir.

Müze ziyaretlerinin en önemli amaçlarından birisi ziyaret aracılığıyla edinilen bilgileri “bilgi paylaşıldıkça zenginleşir” düşüncesinden hareketle müze ziyaretlerine katılmayan diğer öğrenci, öğretmen ve velilerle paylaşmak ve bu şekilde görsel etkileşimin devamını sağlamaktır. Bu paylaşımlar özendirici bir şekilde tasarlanırken eğitsel boyutunun ön plana çıkarılmasına ayrıca dikkat edilmelidir. Müze gezisi sonrasında gezi ile ilgili edinilenlerin sınıf veya okul ortamına taşınması “müze ile eğitim” etkinliğinin önemli halkalarından biridir (MEB, 2008). Görüşlerine başvuru alan öğretmenlerin birçoğu yapılan müze etkinliğini okulun internet sitesinde, okul panosunda, dergisinde ya da gazetesinde paylaştığını ifade etmişler ancak buralarda verdikleri bilgilerin çok fazla ayrıntı içermediğini dile getirmişlerdir. İki öğretmen ise köy okulunda çalışmalarını gerekçe göstererek bilgilendirme konusunda imkânsızlıklardan şikâyet etmişlerdir. Bir öğretmen ise projeksiyon aracılığıyla dersin ilk on dakikasını yapılan etkinliğe ayırdığını ve bunları diğer öğrencilere gösterdiğini belirtmiştir. Aşağıda bazı öğretmenlerin görüşlerine yer verilmiştir:

SBÖ2: “Gezi sonrasında öğrenciler kendi görüşlerini zaten ifade ediyorlar. Hani şaşırdıkları herhangi bir şey olduğunda veya ilgilerini çok çeken bir şey olduklarında işte öğretmenim bakar mısınız diye bize gösteriyorlar bize soruyorlar. Yani hani kendi aramızda böyle bir iletişim kurarak değerlendirme yapıyoruz. Geziyle ilgili okul gazetesi ya da öyle bir şey olmadığı için bilgi veremedik. Ancak diğer öğretmenlerden de geziye katılım olduğu için bilgilendirme konusunda zorlanmadım diyebilirim. Kendi aramızda konuşarak birbirimizi bilgilendirdik yani. Hani okulun internet sitesine de çektiğimiz resimleri koymuştuk. Bunun öğrenci velileri ve geziye katılmayan ama müze ziyaretimizi merak eden diğer insanlar için yarar sağladığını düşünüyorum.”

SBÖ3: “Öğrencilerimiz müzede çekmiş oldukları fotoğrafları edinmiş oldukları bilgileri bir slayt hazırlayarak bizlere teslim ediyorlar. Bunu grup çalışması olarak yaptığımızda oldu. Gayet iyi, olumlu dönütler elde ettik diyebilirim. Okulumuzun kendi sitesinde gezilerimize yer veriyoruz. Bir de bizim gezilerimizle ilgili olarak zaten zaman zaman yerel gazetelerde de yaptığımız gezilere yer verildi. Ayrıca okulumuzun kendisinin çıkarmış olacağı okul gazetesinde ve dergisinde de yer alacak. Şuanda dergimizi tam çıkarma aşamasındayız.”

SBÖ4: “Müze gezisinden döndüğümüzde hepsinden değerlendirme istedim. Geziye dair rapor yazdılar, onları bir araya getirdim ve okuduğumda da gezinin amacına ulaştığını gördüm. Bu raporlardan birkaçını okul yönetimine de verdik. Köy okuluydu bizimki, internet sitemiz yoktu. O şekilde değerlendirdik yani duvar gazetesi ile değerlendirebildik ama imkânlar sınırlıydı. Gezi sonrası gezi hakkında verilen bilgilerin orada çekilen fotoğraflarla çocukların ve bizlerin gördükleriyle sınırlıydı.”

SBÖ5: “Gezi sonrası kompozisyon tarzında aklında kalanları yazmalarını istiyorum. Şimdi her sınıfta iyi öğrenci çok, sınıfta ilgilenmeyen öğrenciler varsa bile Samsun’la ilgili bir etkinlik söz konusu olduğu zaman hiç ilgilenmeyen üç öğrenci varsa en azından bir tanesini verdiğim etkinliği yapmak için ya da yanında bulunanın ne yaptığını görmek için uğraştığını görüyorum, gözlemliyorum. Ama onun dışında diğer konularla ilgili etkinliklerde aynı başarıyı sağlayamayabiliyoruz. Etkinlikler sonunda elde edilen ürünlerle ilgili ayrıca bilgi vermiyorum okulun ilan panosunda.”

SBÖ7: “Öğrencilerin elde ettikleri kazanımlara yönelik, müzede gördüklerini, orada ilgilerini çeken eserleri ve memnun kalmadıkları durumları yazmalarını istedim. Sonra diğer öğrencilerle yazdıkları metinleri değiştirerek birbirlerinin çalışmalarını okumalarını ve eleştirmelerini sağladım. Köy okulunda götürdüm en son çocukları. Orada da yaptığımız müze etkinliğine dair bilgileri okulun panosunda verdik. Fotoğraflar çekmiştik müzeye gittiğimizde. O fotoğrafları okul panosuna astık. Bunun gitmeyen öğrencilerin ilgilerini çektiğini ve yararı olduğunu düşünüyorum. İmkân olsaydı belki başka şeylerde yapabilirdik.”

SBÖ8: “Öğrencilerin elde ettikleri kazanımlara yönelik Atatürk Evi’ni gezdikten sonra en azından o gün içinde neler kazandıklarını, onların ilgilerini nelerin çektiğini öğrencilere sordum ve bunu sözel olarak yanıtlamalarını istedim. Genelde yaptığımız geziler ve yaptığımız sosyal faaliyetler hem okul sitemizde hem de yerel gazetelerde

aynı zamanda fotoğrafları da panolarımızda yer alıyor. Ama bu verilen bilginin yeterli olduğunu düşünmüyorum. Belki verilen bilgilere ziyaret edilen müzenin sanal gezintileri de eklenerek zenginlik kazandırılabilir.”

SBÖ9: “Müfredatı zamanında yetiştirme kaygısı da olduğu için bu tarz etkinliklere çok fazla yer veremiyorum. Bilemiyorum verebilen başka meslektaşlarım vardır eminim hani ama müfredat kaygısı önde gidiyor. Çünkü çocuklar bir de SBS’ye girecekleri için biraz da ona yönelik çalışmalara ağırlık veriyoruz. O yüzden hikâyeleştirme, yazı yazma dışında çok fazla zamanlarını alabilecek etkinlik yaptırmıyoruz. Okulumuzun internet sitesinde geziler hakkında ayrıntılı bilgi vermiyoruz. Müzede ne gördük, neler yaşadık onların aktarımı yok. Ama sadece böyle sosyal etkinlik olarak veriliyor. Bazen şey yapıyoruz mesela gittiğimiz gördüğümüz yerleri dediğim gibi projeksiyonumuz var. Hani ben dersin bir 10 dakikasında ayırıp göstermeye çalışıyorum sınıftaki öğrencilere ama bunu aileye veliye pek söyleyemiyoruz.”

SBÖ10: “Gezi sonrası sadece sözel olarak konuşuldu. “Nasıl? Hoşunuza gitti mi? Neler dikkatinizi çekti?” tarzında sorular soruyorum. Onun dışında başka hani bir etkinlik yaptırmadım.”

Öğrencilerin verdikleri yanıtlar da öğretmenlerin bu konudaki görüşlerini destekler niteliktedir. Öğrencilerin birçoğu da gezi sonrası öğretmenlerinin kendilerinden düşüncelerini kâğıda dökmelerini istediğini, sözlü olarak anlattırıldığını ve slayt hazırlatarak sunum yaptırdıklarını ifade etmişlerdir. Öğrencilerden bazılarının görüşleri şöyledir:

Ö2: “Gördüklerimi aileme ve bazı arkadaşlarıma anlattım. O kadar. Öğretmen götürse müzeye ilgili belki de ödev verirdi.”

Ö3: “Öğretmenimiz dönerken otobüste sorular sordu. Burası neresiydi? Buralarda neler öğrendiniz, ne gibi şeyler gördünüz işte şurasının adı neydi, işte ad sordu, burada neler vardı? dedi. Bu şekilde. Sınıfta ise öğretmenimiz bizden slayt istiyor. Gezi sonrası neler öğrendiğimiz hakkında bilgileri slaytlar eşliğinde sunum yaparak anlatıyoruz.”

Ö4: “Gezi sonrası gördüklerinizi anlatın dedi. İster resme dökün ister hikâyeleştirin yani ne duygu içinde olduğumuzu anlatmamızı istedi. Hani hikâyeleştirmeseydim daha eğlencesiz olurdu açıkçası. Zaten gittiğimde ben küçüktüm hani her şeyimde bir oyun

vardı. Eğitimde de oyun kullanıldığı zaman daha eğlenceli ve daha işlenmesi zevkli oldu ve mesela şu anda benim bir tane defterim var mesela geziye gittiğim gördüğüm yerleri not ediyorum.”

Ö5: “Gördüklerimizi tahtada anlattık.”

Ö6: “Müzedede gördüklerimizi filan kompozisyon olarak yazdırdı. Ondan sonra bize okutmuştu.”

Ö7: “Müzeye gittikten sonra öğretmen, okula tekrar geldiğimizde bize şey istemişti müzedede gördüklerimizi yazmamızı ve müzeeye gitmeden önceki duygularımızla gittikten sonraki duygularımızı karşılaştırmamızı istemişti onları yazmıştık.”

Ö8: “Gezi sonrası konuyla ilgili hani o müzedede gezdiklerimizi onları konumuzla bağdaştırdı anlattı bu sefer aklımıza daha iyi oturmuş oldu. Bize bir şey yaptırmadı.”

Ö9: “4. sınıfta yapmıştık bazılarımız hikâye hazırlamıştı. Bazılarımız da onların resimlerini bulup böyle performans ödevi şeklinde şeyler yapmıştı. Ben sanırım şey bir arkadaşımınla performans ödevi yapmıştım işte. Onları bizim gördüklerimizi hikâyeleştirmiştik ama böyle defterimize kısa bir şekilde yazmıştık. Ama böyle daha başka yerlerdeki tarihi yerleri falan araştırıp onları da koymuştuk yani onlarla ilgili kendimiz de bilgi araştırmıştık.”

Ö17: “Öncelikle müzeler hakkında birçok fotoğraf çekiminden sonra bunları kâğıda yapıştırıp altına gördüğümüzdeki duyguları ve bilgileri döktük ama kendi dilimizle. Hani daha çok büyüklerin yardımıyla değil de kendi duygularımızla. Öğretmen bunu daha çok beğendi.”

Ö18: “Geziden dönünce gezide hani ne anladığımızı neler gördüğümüzü bir özet çıkartarak bize bir kâğıda yazmamızı istedi. Hani etkili oldu mu bize öğretici oldu mu diye ve bizde gördüklerimizden anladıklarımızı bir kâğıda yazdık. Sonra diğer arkadaşlarımızla değişerek birbirimizin yazdıklarını okuduk. Bence iyi oldu.”

4.1.2. Sanal Ortamda Yapılan Ziyaretler

Sanal müzeler, bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanarak sahip olduğu erişim kolaylığı ve zengin içeriği sayesinde insanlar arasında sosyal ve kültürel bağlar kurmaktadırlar (Schweibenz, 1998:185). Bu bakımdan sanal müzeler, eğitim ve araştırma alanlarını olumlu yönde etkileyerek okulları da bu teknolojileri kullanmaya yönlendirmiştir. Sosyal Bilgiler programında müzeler ile tabiat ve kültür varlıklarının bulunduğu

mekânlarda yapılacak etkinliklerin bir takım nedenlerle gerçekleştirilememesi durumunda sanal ortamda gerçekleştirilecek etkinlikler tasarlanabilmesi önerilmiştir. (MEB, 2008). Bu çalışma kapsamında Sanal Ortamda Yapılan Ziyaretler iki ayrı başlık altında “Bireysel Yapılan Sanal Ziyaretler” ve “Sınıfça Yapılan Sanal Ziyaretler” olarak ele alınmıştır.

4.1.2.1. Bireysel Yapılan Sanal Ziyaretler

Sınıf dışında öğrencinin bireysel olarak yaptığı sanal müze ziyaretleri, öğrenciye öğrenmelerini pekiştirmek adına önemli katkılar sağlamaktadır. Bu bakımdan öğretmenlerin derslerde sınıf dışındaki sanal müze ziyaretlerini teşvik edici önerilerde bulunmaları öğrenciler açısından yararlı olabilmektedir. Araştırmaya katılan yirmi öğrencinin yedisi tek başına sanal müzelere ziyarette bulunduğunu, dokuzu ise tek başına böyle bir ziyaret yapmadıklarını, gerekçe olarak ise bir kısmı önceden bilgi sahibi olmadıklarını, ilgilerini çekmediklerini ya da interneti oyun için kullanmalarını göstermişlerdir. Birkaç öğrenciyse gerçek olarak müzelere gitmenin daha gerekli olduğunu vurgulamıştır. Bir öğrenci arkadaşıyla sanal müzeyi gezdiğini, geriye kalan üç öğrenci ise sanal müzeleri değil de müzelerle ilgili internet sitelerini ziyaret ettiklerini belirtmişlerdir. Bu kapsamda aşağıda öğrenci görüşlerine yer verilmiştir:

Ö1: “Öğretmen Görsel Sanatlar dersinde internetten sanal müzeyi gezdirdi. Hatta ben tek başıma eve geldiğimde de açıp bakmıştım. Sosyal Bilgiler öğretmenimiz yaptırmadı. Ama yaptırmasını isterdim. Çünkü o anlatırken o konuyu daha iyi pekiştirdim görsel olarak. Daha iyi pekiştirirken de öğrenirdim. Daha iyi kafama yerleşirdi.”

Ö2: “Tek başımayken şey Anıtkabir’in müzesini Anıtkabir’in sitesine girip görmüştüm. Sanal gezi gösteriyorlardı onu izlemiştim. Sonra linkini kaybettim.”

Ö3: “Tek başıma araştırmalarım da sanal müze ziyaretleri yapıyorum. Tarihle ilgili daha çok.”

Ö6: “Sanal geziyi merak ettim ama yapmadım. Mesela İstanbul’un fethi var onu bize izletmişti öğretmenimiz. Mesela orayı müze olarak gitmem güzel olur. Ne bileyim orada ilgimi çeken bir sürü şeyler var.”

Ö7: “Daha önce tek başıma bakmadım okulda işte bakmıştık bir sefer. Onun haricinde daha girmedim. Sosyal Bilgilerde galiba bir sefer yapmıştık. Görsel olarak bakmıştık

hani müzelere internetten. Ama ne kadar görsel olarak baksak da gerçek gidip görmekle internetten bakma arasında çok fark olduğunu düşünüyorum. Gitmek daha iyi bence.”

Ö8: “Tek başıma yapmadım ama yapmayı isterim.”

Ö9: “Bende tek başıma gezmedim. Şey ya ödevler dışında bazen böyle merak ettiğim konulara bakıyorum. Bu Türkiye’de var mı bilmiyorum ama dinazorlarla ilgili falan İngiltere’de falan oralarda bir sürü şeyler var işte onlara bakmıştım. Yani çok ilginç geliyor onlar ama. Böyle çömlek gibi şeyler pek ilgimi çekmiyor.”

Ö10: “Sanal gezi yapmadım ama tek başıma müzeyle ilgili sitelere girmiştim. Burada hep eskiden kalıntı şeyler var. Ne bileyim çok hoşlar. Yani şimdikilerden daha çok eskiler daha hoş bir görüntü böyle yapıt kalan yapıtlar var onlar daha da hoş. Böyle görünce onun bazı ince ayrıntıları hep aklımda kaldı.”

Ö11: “Evet arkadaşımınla Topkapı Sarayı’ni video olarak izlemiştik. 3 boyutluydu. Orada şey yataklar vardı padişahların kıyafetleri bir de onların kılıçları falan vardı onları görmüştüm. Onlar aklımda kaldı.”

Ö12: “Bir ara arkeolojiyle ilgili internette bazı yerlere bakmıştım. O kadar yani fazla araştırma yapmadım. Sınıfta öğretmen yapmadı. Okulumuzun imkânı yok aslında. Olmasını ve yapılmasını istedim. Biraz daha bilgi sahibi olurduk bu konuda belki arkadaşlarımız arkeoloji okuyabilir diye düşünüyorum yani.”

Ö14: “Resim öğretmeni bize iki tane sanal gezi adresi verdi. Tek başıma evden onları gezdim. Bir tanesi Bodrum’daydı. Birisi de Ankara’daki bir gezi müzesiydi. Onları gezdim.”

Ö15: “Görsellerde fotoğraflarına falan bakmıştım müzelerin. Küpler falan oluyor ya hani onlar vardı daha sonra takılar falan vardı daha sonra Osmanlı padişahlarının giydiği kıyafetler kemerler çok güzeldi hepsi o zamanın şartlarına göre gerçekten güzelmiş onlara bakmıştım internetten.”

Ö16: “Tek başıma yapmadım. İnternetim var ama daha çok oyun için kullanıyorum. Sınıfla yaptık. Sosyal Bilgiler dersinde öğretmen bazı o dönemdeki insanların hayatlarında kullandıkları eşyaları, nasıl yaşadıkları, nasıl savaş yönettiklerini anlattı. Onları müzedeki eşyalarıyla filan gösterdi bize internetten.”

Ö17: “Yaptım. Müzenin adını tam olarak hatırlamıyorum ama Samsun’da bir müzeydi. Galiba Gazi, Gazi’ydi. Gezmiş olduğum bir yerdi fakat hani gidip de görmek daha bir ayrı nitelik taşıyor.”

Ö19: “Sanal bir gezi müzeyle ilgili tekken yapmadım ama dediğim gibi Anıtkabir’in videosu vardı onu izlemiştik sınıfta öyle.”

Ö20: “Ben tek başıma sanal olarak gezmedim hatta ilk kez duydum. Ama gezdirmesini isterim. İnternetim yok, öğretmen yapsa güzel olurdu. Görsel olarak görünce unutmazdık. Öğretmenimiz görselle, slaytla ders işledi ama o müzelerle ilgili değildi.”

4.1.2.2. Sınıfça Yapılan Sanal Ziyaretler

Öğrencilerin ve öğretmenlerin müzelere ulaşmalarındaki güçlükleri yenmeleri, kültür varlıklarımızın farkında olabilmeleri, en ekonomik yolla müzeleri gezebilmeleri sanal müze ziyaretleri aracılığıyla günümüzde mümkün hale gelmiştir. Alan gezilerinde karşılaşılan bir takım sıkıntılar da öğretmenleri gerçek alanda müze ziyaretleri yapmalarından zaman zaman alıkoymaktadır. Araştırmanın bu kısmında sanal müzeleri kullanmadığı yönünde görüş bildiren yedi öğretmenden üçü bu konuda daha önce herhangi bir bilgiye sahip olmadığını ancak bu uygulamanın önemli olduğunu ileri sürmüşlerdir. Öğretmenlerin ikisi sanal müzeleri bildiklerini ve ilerleyen zamanlarda kullanabileceklerini, diğer iki öğretmen de okulda imkânların kısıtlı olduğunu, ağ bağlantılarında ve teknolojik donanımda sıkıntı yaşadıklarını ifade ederek her zaman kullanamadıklarını belirtmişlerdir. Üç öğretmen ise müzelere sanal ziyaretler yaptıklarını ve bu ziyaretlerin öğrenciler için yararlı ve eğlenceli olduğunu ileri sürmüştür. Sanal müze ziyaretlerini kullanan bir öğretmense müfredatı yetiştirme kaygısının ve sınavların bu uygulamayı sıklıkla kullanmasına engel olduğunu belirtmiştir. Araştırmada öğrencilerin, öğretmenlerinin sınıfta yaptıkları sanal müze uygulamalarıyla ilgili görüşleri alınmıştır. Görüşler öğretmenlerin verdikleri cevaplarla aynı doğrultudadır. Öğretmenlerin bu konudaki görüşleri ise şöyledir:

SBÖ1: “Ben aslında çok merak ediyorum sanal ziyaretleri ama hazır bir şeylerin, programların olması lazım ki biz projeksiyonlarda kullanalım. Bu konuda hazır programların olup olmadığını konusunda herhangi bir fikrim yok ama varsa böyle bir şey Rahmi Koç Müzesi’ndeki İstanbul’un Fethiyle ilgili olarak görmek ve göstermek etkili olabilirdi. Götürmeye imkânımız yok ama hiç değilse sanalda olsa çocukları bu

şekilde müzelere götürmenin önemli olduğunu düşünüyorum. Daha önce yaptırmadım sınıfa ama yapmak isterim.”

SBÖ2: “Altıncı sınıflarla internette sanal müze ziyareti yaptık. Bu sanal ziyaretler çocukların çok hoşlarına gitti. Yani çocuklar için bu tür etkinlikler çok eğlenceli geçiyor.”

SBÖ3: “Özellikle ilkçağ uygarlıklarını anlatırken, ben kendi dersim için söylüyorum soyut bir şekilde anlattığım zaman çocuklarımıza özellikle bazı şeyler çok basit gelerek değişik sorular sormaya başlıyorlar. Şöyle söyleyeyim, soyut bilgiyi ne kadar verirsem vereyim onu gördükleri zaman sanki daha böyle tatmin olan çocukların daha çok tatmin olduğunu düşünüyorum açıkçası bu nedenle sıklıkla sanal müze ziyaretleri yaptırıyorum.”

SBÖ4: “Sanal olarak müzelere işte internetten girilmesi öğrenciler için yararlı olur diye düşünüyorum. Sanal müzelerde gezdirilebilir ama bunun için de sırf herhalde internet sisteminin ve projeksiyonun olması gerekiyor, şu anda bunu kullanmıyoruz ama kullanılması gerektiğine inanıyorum. Özellikle ilk çağ tarihini anlatırken bilgilerin somutlaştırılması adına kullanmak yararlı olurdu.”

SBÖ5: “Ama bunun için ilk başta teknik donanım lazım. Evet, bilgisayar sınıfları var ama bilgisayar sınıflarını da benim Sosyal Bilgiler öğretmeni olarak keyfi olarak kullanmam mümkün değil. Ama benim kendi Sosyal Bilgiler sınıfım olsa, bütün okullarda derslik bazına geçilse ve sanal müze gezilerini o derslik ortamında gerçekleştirebilsek hem maddi külfetten kurtuluruz hem de sorumluluktan, prosedürden kurtulurduk. Okulda zaten yeterli donanım yok işte yani eğer imkânlar olsaydı okulda bilgisayar aracılığıyla bilgisayardan işe gezerek yapmaya çalışırdım ama ne yazık ki ne okulda ne de çevrede bunu yapabilecek ne maddi güç var ne de söylediğim gibi resmi prosedürleri aşamıyorsunuz. Her iki durumda da ziyaretlerin zor olduğunu söyleyebilirim.”

SBÖ6: “Yeterli teknolojik donanım aslında mevcut ancak müzelerle ilgili sanal ziyaretler yapmadım. Bilgim yok aslında. Bundan sonrası için ilgili yerlerde sanal ziyaretler gerçekleştirebilirim.”

SBÖ7: “Evet duymuştum. Ağ bağlantısı olan okullar için çok güzel bir şey olur diye düşünüyorum. Çok yararlı olur yani görerek eğitim çok yararlı olur zaten sadece

müzelerle değil her konuda bence yani her konuda öğrenci gerçekten tatbik ederek öğrense çok daha güzel olur. Bende ilerde kullanmak isterim.”

SBÖ8: “Derslerimizde genellikle bilgisayarı kullanarak işliyoruz. Yani Sosyal Bilgiler dersinde sürekli görselleri kullanarak ders işliyoruz; fotoğraflarla, slaytlarla, videolarla. Müzelerle ilgili öyle sanal gezimiz olmadı. Bilgim yoktu bu konuda.”

SBÖ9: “Sadece bir kere sanal müze ziyareti yapmıştım Ama her zaman yapamıyorum. Müfredatı yetiştirme kaygısı ve sınavlar bu etkinliğin önüne geçebiliyor.”

SBÖ10: “Diğer okulunda yapmıştım. Bu okulda yapmadım sanal müze ama ders kitaplarının işte özellikle bizde verilen öğretmen kılavuz kitaplarında sürekli yazıyor işte şu müzeyi sanal gezi vasıtasıyla ziyaret edebilirsiniz şeklinde. İnternet olayım biraz sorundu. Gerçi bağlandı artık. Şimdi internet sorunumda yok ama sanal gezi olayını burada yapmadım. Bir köy okulu olarak yapılabilecek çocukları alıp hani Ankara’ya İstanbul’a götürmek çok mümkün değil. Sanal müze aracılığıyla hani götürmek daha mümkün ve bizim için büyük kolaylık.”

Öğrencilerin birçoğu da öğretmenlerinin sınıf içerisinde sanal olarak müzelere ziyarette bulunmadıklarını söylemişlerdir. Ancak bu ziyaretleri yapmalarının yararlı olacağını dile getirerek, gidemedikleri müzelerdeki eserleri görsel olarak sınıf içerisinde izlemelerinin öğrenmelerine de ayrıca katkı sağlayacağını bildirmişlerdir. Öğrencilerin birkaçı ise öğretmenlerinin sanal müzeleri derslerde kullandıklarını hatta görsel öğelerle tüm dersi yürüttükleri yönünde fikir beyan etmişlerdir. Burada dikkati çeken ise iki öğrencinin müzelerle ilgili sanal ziyaretlere görsel sanatlar dersinde yer verildiğini söylemeleridir. Öğrencilerin görüşleri ise şöyledir:

Ö1: “Sosyal Bilgiler dersinde değil de Görsel Sanatlar dersinde müzeyle ilgili bir konu işlemiştik. Onu hoca böyle sanal olarak göstermişti böyle internetten açmıştı. Öyle gördüm. Topkapı Sarayıydı sanırım müze olarak. Öğretmenimiz oradaki tablolar oradaki dekorasyonlarla ilgili şeyler söyledi.”

Ö2: “Sosyal Bilgiler dersinde bazen görsellerden yararlanarak ders işliyoruz. Ama internetten yaptıramadı. Çünkü, bizim okulla bazı sorunlarımız varda hani bilgisayar eksikliğimiz olduğu için yaptıramamıştı. Yaptırmasını tabi isterdim. Çünkü gidemesek de orada mesela oranın nasıl olduğunu öğrenirdik. Nelerin olduğunu görürdük.”

Ö3: “Öğretmenimiz eğer şuraya giderseniz buraya uğramadan gelmeyin gibi şeyler söylüyor götüremediği yerlere de müzelerle ilgili sanal gezi yaptırıyor. En son Türklerdeki motifleri gösterdi bir camiyi sanal olarak gezdik. Her milletin işlediği motifler farklı oluyor. Milli kültürleri öğreniyoruz. Bu etkinliklerden her milletin farklı bir milli kültürlerinin olduğu ve birbirlerini etkilediğini görüyoruz.”

Ö5: “Böyle bir etkinlik yapmadık ama yapılmasını isterdim. Çünkü orada olmuş gibi kendimi hissedirdim. Konular bizim aklımızda daha çok kalırdı.”

Ö8: “Müzelere sıklıkla götüremiyor öğretmenimiz. Bu sınavlar dolayısıyla hem okul sınavları hem SBS ya da dışarıdan sınavlar için çalışmamız gerekiyor. Konuları da yetiştirmemiz gerekiyor. Bu yüzden gidemiyoruz gezemiyoruz müzeleri. Ama hani Sosyal Bilgiler dersini biz hep projeksiyondan yansıtarak hem küçük kısa filmleri izliyoruz hem de dersimizi orada işliyoruz.”

Ö14: “Resim öğretmeni derste sanal müzeleri gezdirdi. İki tanede internet adresi verdi. Sosyal Bilgiler öğretmeni yapmadı. Yapsa güzel olurdu bu öğretilimde çünkü hem okuyoruz hem de gördüğümüz için canlandırıyoruz gözümüzde de kalıcı oluyor.”

Ö18: “Projeksiyondan yansıtıyoruz. Öğretmen internetten fotoğraf yükleyerek bize gösteriyor. Dersler ve sınav yoğunluğu olduğu için müzelere gidemiyoruz. O yüzden resimlerinden görsellerden ancak işliyoruz. Ama hani belki söylesek yapabilir boş bir dersinde ya da rehberlik dersinde falan. Ya sonuçta gezemediğimiz için hani merakta ediyoruz. O yüzden sanal olarak gezmemiz, izlememiz hani orada olmuş gibi hissetmemiz bence bizim kültürümüzü de artırır. Dersleri anlamamızı da kolaylaştırır.”

4.2. Müze ile Eğitim Sırasında Karşılaşılan Güçlükler

Müze ile eğitim etkinliği sırasında her ne kadar daha önceden hazırlanan plan dâhilinde hareket edilse de hem öğretmenler hem de öğrenciler bir takım sorunlarla karşı karşıya kalabilmektedirler. Araştırmanın bu bölümünde müze ile eğitim sırasında karşılaşılan sorunlar incelenmiştir. Bu konu “Bürokrasiden Kaynaklanan Güçlükler” ve “Okul ve Müze Kaynaklı Güçlükler” olmak üzere iki ayrı başlık altında incelenmiştir.

4.2.1. Bürokrasiden Kaynaklanan Güçlükler

Okul ve müzenin karşılıklı olarak yükümlülüklerinin belirlenerek izin alma sürecinin başlatılması, eğitsel müze ziyaretlerinin yapılması için gerekli koşuldur. Çünkü taraflara yer, gün ve saatin bildirilmesi çıkabilecek olumsuzluklara önceden engel olabilmektedir. Bu bakımdan karşılıklı görev ve sorumlulukların önceden tanımlanıp uygulanması önemlidir. Müze ziyaretlerinde bürokrasiden kaynaklanan sıkıntılarla ilgili olarak bu bölümde toplam sekiz öğretmen görüş bildirmiştir. Alınan görüşler çerçevesinde öğretmenler okul yönetiminin herhangi bir güçlük çıkarmadığını hatta müze ziyaretleri konusunda kendilerine destek verdikleri yönünde görüş bildirmişlerdir. Öğretmenler müze görevlileriyle ilgili olarak da bir problem yaşamadıklarını ancak öğrencilere davranış biçimlerinin zaman zaman rahatsızlık verdiğini ifade etmişlerdir. Çalışmaya katılan öğretmenlerden dördü hiçbir zorlukla karşılaşmadıklarını ifade ederken diğer taraftan dört öğretmen, müze ile eğitim etkinlikleri sırasında izin alma sürecinin uzun sürmesi ve çok önceden planlama yapma gerekliliğinin sıkıntı yarattığını ileri sürmüşlerdir. Öğretmenlerden bazıları, öğrenci velilerinin de bazen okulda düzenlenen sosyal ve kültürel faaliyetlere karşı ilgisiz davrandıklarını ya da müze ziyaretlerine karşı çıktıklarını öne sürerek bütün bunların müze ziyaretleri düzenleme konusunda isteklerini kıldığını dile getirmişlerdir. Görüş bildiren öğretmenlerin düşünceleri ise şöyledir:

SBÖ2: "Bir yere gitmek istedikten sonra hani yetkililerin, oraya gidilmesin başka bir yer olsun ya da hiç gitmeyin deme gibi bir tepkisiyle karşılaşmadım olmadı ama bilmiyorum yani böyle bir problem yaşayanın olabileceğini düşünmüyorum."

SBÖ3: "Her konuda özellikle yöneticilerimiz, öğrenciye fayda sağlayacağını düşündükleri her konuda %100 destekle arkamızda durdular. Yıl içinde 3 defa müze gezisi yaptık bunu 4'e de çıkarsak destekleri fazlasıyla olacaktır. Yani yönetimde bu anlamda kesinlikle hiçbir şekilde sıkıntı yoktur. Devamlı destek var."

SBÖ4: "Okul yöneticilerinden kaynaklanan herhangi bir sorun olmadı. Müze görevlileri çok yardımcı oldular ziyaretlerde, yani ziyaretlerden çok memnun kaldım diyebilirim. Milli Eğitimde ise çok fazla prosedür gereken işlemlerin yapılma zorunluluğu sıkıntı olabiliyor. Özellikle il dışına çıkışlarda var, tabi onların da kendilerine göre sorumlulukları olduğu için izin alma işlemlerinin eksiksiz yerine getirilmesi gerekiyor. İşte turizm şirketi olması gerekiyor öyle rastgele gidemiyorsunuz. Velilerin izin

vermeleri gerekiyor. Planlı program yapmanız gerekiyor. Kroki çizmeniz gerekiyor. Bunlar istenen prosedürler ve bütün bunlar zaman alıcı şeyler.”

SBÖ5: “Resmi prosedürler çok fazla ne yazık ki bazen caydırıcı olabiliyor gerçekten. Hani resmi prosedürlerden şikâyetçi olduğumdan da değil bunlar olması gerek yani sonuç itibariyle bir sürü öğrencinin sorumluluğunu alıyorsun. Sen o sorumluluğu alınca insanlara bir güvence göstermek de lazım yani, onlardan kesinlikle şikâyetçi değiliz ama uygulamaya geçildiği zaman işte o izinlerin alınması bazen aylar sürebiliyor. Dolayısıyla hani siz o konuyu işlemek için nerdeyse iki ay önceden planlama yapmanız lazım. Bazen izinler çıkmayabiliyor, işte müze tadilatla olabiliyor, bir sürü olumsuzluk var. Okul yönetimiyle pek bir sıkıntı çıkmıyor. Bizim daha çok sıkıntımız validen onayın çıkmasıyla alâkalı şimdi siz gezi programını yapıyorsunuz gezi tarihini belirtiyorsunuz ve onaya gönderiyorsunuz ama sizin belirttiğiniz tarihte mesela vali beyin önüne gitmeyebiliyor. Onay çıkıyor ama sizin onay aldığınız tarihten sonraki bir tarihte çıkıyor. Bunlar olurken ilişkilendireceğiniz konu da çoktan işlenmiş bitmiş oluyor.”

SBÖ6: “Okul idaresine belirli zamanlarda işte böyle geziler yapsak etsek diye tekliflerimizi sunuyoruz toplantılarda. Ancak hocam Milli Eğitim izin vermiyor. Öğrencilerimiz bu konuda çok istekli değil. Veliler karşı çıkıyor. Aldığımız tepkilerden dolayı da bu konudaki şevkimiz işin açıkçası kırılıyor. Aslında ben öğrencileri götürme taraftarıyım. Sadece bize destek olunmuyor. Yani şöyle deniliyor bir olay olursa bunun biz cevabını veremeyiz. Biz veremediğimiz gibi siz hiç veremezsiniz. Basına ne deriz, veliye ne deriz, tepki toplarız şeklinde bir anlayış var. Bu da bu konuda bizim biraz daha kısıtlanmamıza sebebiyet veriyor. Önümüze çok fazla prosedür konuluyor. Okul onayı, veli onayı, il ve ilçe Milli Eğitim onayı derken olay çok fazla boyutlara taşınıyor. Yani biz bu konuda fazla destek göremiyoruz.”

SBÖ9: “Milli eğitim ders saatleri içerisinde izin alınmasına karşı. Yapılacak gezi ders saatleri dışında olacak. Okul yönetiminin daima desteklerini gördüm bu konuda. Müze görevlilerinden kaynaklanan bir sorun yaşamıştık. Müze görevlisinin öğrencilere biraz sert çıkarak onları ikaz etmesi beni üzmüştü. Onlar benim sorumluluğumda keşke önce bana söyleseydi iyi olurdu diye düşünüyorum.”

SBÖ10: “Okul yönetimiyle ilgili bir problem yaşamıyorum müze ile eğitim konusunda. İşte çok fazla prosedür var. O da aslında biraz insanı yoruyor, sıkıyor, bunaltıyor, hazırlıklar bayağı sürüyor. O yüzden hani o da bir engel belki bunun önünde ne bileyim

biraz daha hani bu prosedür azaltılabilir mi? Gerçi bunlarda gerekiyor. Velilerin birçoğu ilgisiz ve isteksiz. Ancak veliden izin almak zorundasınız. Çocuğu çünkü okuldan çıkarıyorsunuz. Biz gerçi hafta sonu gitmiştik, o kadar yinede prosedürdü evraktı uğraşılmıştı. Allah'tan bu işleri idare bizim için halletmişti bizim için. O yüzden sorun olmadı. Her şey yol güzergâhınız belli olacak, aracınız belli olacak plakasına kadar. Kaç öğrenci götüreceksiniz. Velilerden izin alacaksınız o izin belgelerini de teslim edeceksiniz. Bu da aslında bir engel oluşturuyor hem öğretmene hem de idarecilere.”

4.2.2. Okul ve Müze Kaynaklı Güçlükler

Eğitim sürecinde, çok yönlü öğrenme ve yaşam alanları olarak müzelerden yararlanılmalıdır. Ancak Türkiye genelindeki okulların sınıf mevcudunun fazla olması, ders sürelerinin müze ziyaretlerine elverişli olmaması, müze girişlerinin ücretli olması, müze görevlilerinin bilgilendirme konusundaki eksikliği ve isteksizliği gibi nedenler müze ziyaretleri yapılmasını ve ziyaretlerin amacına ulaşmasını olumsuz yönde etkilemektedir. Okul ve müze kaynaklı sorunlarla ilgili olarak bu bölümde hem öğretmen hem de öğrencilerin görüşlerine yer verilmiştir. Görüşme yapılan öğretmenlerden yedisi bu konuda görüş bildirmiştir. Bu başlık altında bir öğretmen ziyaret süresince hiçbir problem yaşamadığını ifade etmiştir. Diğer altı öğretmenin görüşleri genel olarak incelendiğinde ise öğretmenler; maddi imkânların yetersizliği, giriş ücreti alınmasının sıkıntıya neden olduğu, sınıfların kalabalık olmasının ziyaret esnasında kontrolü zorlaştırdığı, ziyaretlerin ders saati içinde yapılmasının zorunluluğu, ders süresinin kısa olması, sınav yoğunluğunun ziyaretleri engellemesi gibi nedenlerden yakınmışlardır. Ayrıca Sosyal Bilgiler dersine ait ayrı bir sınıfın olmamasının müze ile eğitim etkinliklerini engellendiği, müzelerde rehberlik edebilecek kişilerin bulunmaması, müzeyi tanıtıcı broşürlerin öğrencilere verilmemesi, müze görevlilerinin öğrencilerin davranışlarına karşı aşırı müdahaleci tutumu ve müzede nasıl davranılacağına dair öğrencilerin bilgi sahibi olmaması gibi güçlüklerle karşılaştıklarını ifade etmişlerdir. Öğretmenlerden bazılarının görüşleri şöyledir:

SBÖ1: “Götürmedim ama düşüncede bile zor. Sınıf mevcudu elli kişi olunca elbette kontrolü zor oluyor. Hani iki sınıfı birlikte götürüyüm derseni yani ders saatlerimiz

uymuyor, 50 kişi zor yani buradan servis ayarlamak vs. problemler olduğu için genelde branş öğretmenleri çok ona giremiyor. Götürsem de iki ders saati içerisinde ziyareti yapmak gerekiyor. Ama oraya gidince bir de ziyaretin amacına ulaşması için anlatmak, açıklamak gerekir. Ama ben bunu iki ders saatinde yapamam. Elli kişiye dur sus demekle zaten zaman tükenir. Kontrolü inanın zor yani öğrencinin. Tek başıma hele kontrolü daha zor olurdu. Açık ve net söyleyeyim iki ders saatine sığmayacağı için pek girmek istemiyorum ama yapılırsa faydalı bir şey olurdu diye düşünüyorum.”

SBÖ2: “Yok hiç öyle bir sorun yaşamadık tam tersi sorunsuz yani güzel geçmişti. Zaten orada çok hani yine gezi amaçlı gelen başka gruplarda başka öğrenciler filanda vardı, hani ilgide çoktu ama herhangi bir sıkıntı yaşamadık diyebilirim.”

SBÖ3: “Burada sadece şunu söyleyeyim müzelere gittiğim zaman özellikle öğrenciler için çoğu müzenin ücret konusunda sıkıntı yaşatmamasını isterim. Bir defa bununla ilgili olarak işte bu sorunu Amasya da yaşamıştık. Paso almamız gerek, evrak neyse artık oraya giriş için onu alma konusunda bir sıkıntı yaşamıştık.”

SBÖ4: “Müzeye girdiğinizde öğrencileri gruplara çok iyi ayırmak gerekiyor, kalabalık gruplarla ziyarete gidilmesi gezinin verimli geçmesini olumsuz yönde etkiliyor. Zaten büyük bir sorumluluk alıyorsunuz üzerinize ister istemez. Bu nedenle dikkatli olmak gerekir. Ayrıca iyi bir rehberin olması öğrenciler açısından hem yararlı olur hem de yapılan gezi amacına ulaşır.”

SBÖ8: “Şöyle genel olarak düşündüğümde müzeleri dolaştığımızda bence en büyük sorun oradaki yönlendirici rehber kişilerin çok fazla olmaması. Atatürk Evi’ne gittiğimizde de aynı sorunu yaşamıştık. Ayrıca ders süremiz sınırlı. Sınav yarışı içinde emin olun böyle müzelere hele ki özel okulsanız ve birileriyle daha fazla yarış içindeyseniz. Eğer o zaman çok daha fazla işte konuydu, testti, denemeydi çocukları sürekli bunlarla boğuyorsunuz, boğmak zorundasınız bu yarışın içinde. Bu da üzücü bir durum aslında düşündüğümüzde!”

SBÖ9: “Müze nasıl gezilir işte hani müze gezerken belli kurallar vardır hiç olmazsa sessiz olunmalıdır. Özellikle davranış konusunda çok eksikimiz var aslında bu konudaki eksikliği gidermeliyiz. Yine okulda mekan olması gerekiyor hani bunun için özellikle bizim gibi ikili eğitim yapan okullarda bu biraz zorlaşıyor ama tek sınıf olursa yani sadece Sosyal Bilgiler branş sınıfı olursa o zaman daha iyi olabilir. Çünkü bir köşe müze köşesi olarak hep kalabilir. Böyle bir sınıf olsa sınıfa posterler, afişler asılabilir.

Mesela Samsun ilçelerinde ne tarihi eser varsa bunların posterleri, tanıtım yazıları olabilir afişleri olabilir ve sonrada işte bulabildiğimiz eskiye ait çanak çömlek ne varsa onlarda konulabilir. Biraz fiziki imkânsızlıklardan kaynaklanan yetersizlikler olabiliyor.”

SBÖ10: “Müze görevlileri size çok fazla yardımcı olmuyor yani bilgilendirmiyorlar. Siz sorarsanız o şekilde bir yüzeysel olarak bilgilendirme yapıyor. Her müzenin kendi broşürü de olabilir yani o broşürü çocuklara dağıtabilirler öğretmenlere dağıtabilirler. Bir de şunu duyduk işte müze görevlilerinin öğrencilere biraz hani dikkat edin, aman şuraya aman sağa çarpmayın sola çarpmayın tarzında çocuk dokunmayım çarpmayım aman dökerim, aman kırarım korkusuyla eserlere odaklanamıyor.”

Öğrencilerin ise okuldan kaynaklanan sorunlar noktasında görüş bildirmedikleri belirlenmiştir. Öğrencilerin sorunlarının genellikle müze kaynaklı sorunlar olduğu tespit edilmiştir. Görüşme yapılan üç öğrenci müzedeki eserler hakkında bilgi verici notların ayrıntı içermediğini ve başlarında bilgi verecek bir kişi olmadığı için sadece eserlere bakıp geçtiklerini söylemişlerdir. Öğrencilerin büyük bir kısmı ise müzelerin kalabalık olduğunu ve herkesin aynı anda görmek istemesi nedeniyle eserlerin çoğunu göremeden geçtiklerini ifade etmişlerdir. İki öğrenci yapılan müze ziyaretinin daha uzun sürmesi gerektiğini söyleyerek zaman sıkıntısını dile getirmişlerdir. Birkaç öğrencide görevlilerin sürekli kendilerini izlemelerinden ve davranışlarından rahatsız olduklarını bu nedenle de eserlere odaklanamadıklarını ileri sürmüşlerdir. Bir öğrenci ise tanıtım faaliyetlerinin yetersiz olduğunu söyleyerek müze görevlilerinin ziyaretçilere broşür ya da müzeye dair küçük kalıcı maketler vermelerinin ziyaretleri olumlu yönde etkileyeceğini belirtmiştir. Dolayısıyla öğrencilerin sorunlarının genellikle müzelerin kalabalık olması, müze görevlilerinin olumsuz davranışları, tanıtım faaliyetlerinin zayıflığı gibi noktalarda yoğunlaştığı görülmüştür. Öğrencilerden bazılarının görüşleri şöyledir:

Ö5: “Biraz kalabalıktı bu yüzden net göremedik. Biraz daha az kişi olsaydı daha net görebilirdik.”

Ö8: “İzin konusunda da pek bir sorunumuz yok. Hani gidebilmek için imkânlarımız da var sadece vakit yok.”

Ö10: “Aslında şu şekil olabilirdi yani Samsun’da bir sürü müze var. Ama bunlar neredeyse hiç tanınmıyor. Ondan gideni de çok olmuyor. Böyle hep broşür verseler, yanında küçücük böyle kalıcı eserler verseler daha çok müzelere gidenler olur. Zaten müzelerin güzelliği falan her şeyi tam yani hep güzel yapmaya çalışmışlar ama tanıtımı az olduğu için gideni az bence. Tanıtımı daha çok olsa gideni de fazla olur.”

Ö13: “Eksik ya da aksayan pek bir şey olmuyor. Ama ben kalabalıktan şikâyetçiyim daha çok. Tam insanların gelme saatinde bir topluluk olarak müzeye gitmek bence garip. Çünkü zaten duymamız görmemiz gerekiyor. Tam bakarken ya da bir şey dinlerken arkadan ses gelmesi, önümden insanların geçmesi beni rahatsız eden bir şey o yüzden tam sakın zamanlarda gitmek isterdim.”

Ö14: “Olumsuz bir şeyle karşılaşmadım. Görevlilerin sürekli bakması hoşuma gitmedi sadece.”

Ö19: “Eksik gördüğüm hani müzeler biraz dar oluyor. Oraya hani biz sınıfça gidince sınıfımız mesela 25 kişi olduğu zaman hani herkes aynı anda görmek istiyor. Orda daralıyorsun, bunalıyorsun. Hani böyle bir hevesin kaçıyor. Oralar daha ferah olsa iyi olabilir. Hani başında o eşyaların başında rehberler durup orda mesela Yunanistan’da rehber duruyor rehber anlatıyor ama Türkiye’de şeyler koyuyorlar okumamız için. Onları biz kendimiz okuyoruz. Ondan sonra mesela Yunanistan’daki müzeler daha böyle bakımlı, temiz hani camlarını falan siliyorlar. Burada da öyle ama yine daha bakımlı olması gerekir bence.”

Ö20: “Bayağı bir vakit olsaydı olurdu çünkü çok büyüktü bir baştan girdik, diğer baştan çıktık yani biraz daha uzun zaman olsa daha iyi olurdu diye düşünüyorum. Sonuçta başımızda bize anlatan bir kişide yoktu. Çok doluydu çünkü. Yeterince de gezemedik, tanıdığım bir arkadaşımınla birlikte gezdik işte.”

4.3. Öğretmenlerin Müze ile Eğitime İlişkin Eğitim Gereksinimleri

Sosyal Bilgiler dersinde müze ile eğitim kapsamında uygulanacak etkinliklerin amacına uygun bir biçimde değerlendirilebilmesi için öğretmenlerin müzelerin eğitimdeki öneminin bilincinde olması ve müzelerin derslerle nasıl bütünleştirileceğini bilmesi gereklidir. Araştırmanın bu bölümünde müze ile eğitime ilişkin eğitim gereksinimleri

“Müze ile Eğitime İlişkin Hizmet İçi Eğitim Programının Gerekliliği” ve ‘Yardımcı Bir Kaynağın Hazırlanmasının Gerekliliği” olmak üzere iki ayrı başlık altında incelenmiştir.

4.3.1. Müze ile Eğitime İlişkin Hizmet İçi Eğitim Programının Gerekliliği

Müzeleri; ekonomik, toplumsal ihtiyaçlar ve algı kalıpları gibi çok sayıda dış etken etkilemektedir. Müzelerin farklı etkenlere bağımlı olması ve bu alanlardaki değişimlere cevap verme zorunluluğu, müze ile eğitim yapacak öğretmenlerin de hizmet içi eğitim almalarının gerekliğini ortaya çıkarmakta ve bu alandaki eğitimin de gün geçtikçe önem kazanmasına neden olmaktadır. Araştırma kapsamında ise görüşme yapılan öğretmenlerin tamamı daha önce müzelerle ilgili olarak herhangi bir eğitim programına katılmadıklarını, ancak öğretmenlere yönelik böyle bir eğitimin verilmesinin öğrencileri doğru bir şekilde yönlendirmede etkili olabileceği yönünde görüş bildirmişlerdir. Ayrıca öğretmenlerden biri bu eğitimin, eski programdan yeni programa geçiş aşamasında gerekli olduğunu ve bunun seminer dönemlerinde verilmesinin fayda sağlayabileceğini belirterek kendilerini bu konuda yetersiz gördüklerini ifade etmiştir. Öğretmenlerden bazılarının görüşleri şöyledir:

SBÖ1: “Müzelerle ilgili herhangi bir eğitim programına katılmadım ve ilk kez duyuyorum. Düzenlenirse tabi ki çok iyi olur. Birçok seminere, hizmet içi eğitim kurslarına katıldık. Eğer bunlar ‘muş’ gibi yapılmazsa yararlı olacağını düşünüyorum. Hani öyle seminerlere katıldık ki sadece süre dolduruluyor ya da işte çok sıkıcı bir dille metin direkt okunuyor. Ben hizmet içi seminerlerin çok da amacına ulaştığını düşünmüyorum. Çok gittim, katıldım, çokta isteyerek katıldım bana bir faydası olur diye, hani bir şekilde bir şeyler alırız diye ama her seferinde yani %99’unda hayal kırıklığına uğradım diyebilirim. Ama amaç bu değil yani etkili olunmak isteniyorsa daha farklı bir yolla bu eğitim verilmelidir. Katılmakta isterim.”

SBÖ3: “Şimdiye kadar müzelerle ilgili herhangi bir eğitime katılmadım. Etkisinin nasıl olacağıyla ilgili olumlu düşüncelerim var. Bu nedenle böyle bir program olsa kesinlikle katılırdım. Öğretmenlerin müzeleri sıradan bir vatandaş gibi bilmemesi gerek. Daha kapsamlı bilgi sahibi olmaları bununla ilgili olarak öğrenciyi nasıl yönlendireceğiz, bu

konu hakkında nasıl bilgi sahibi olacağız. Bilgi sahibi olduktan sonra öğrenciyi daha böyle tatmin edici bir şekilde yönlendirme yapabiliriz diye düşünüyorum.”

SBÖ7: “Müzelerle ilgili hiç bir programa katılmadım. Vardır mutlaka. Katılmadım ama çok güzel olur yani bazı konularda özellikle seminer dönemlerinde öğretmenlerin branşları dâhilinde mesela müze eğitimiyle ilgili atıyorum Haziran’da 15 gün burada seminerimiz var ilk beş gün filan işte okuldaki işlerimizi tamamlıyoruz. Ondan sonra ki dönemde böyle toplantıları alabilirler mesela yeni programa geçerken biz böyle toplantılara hep isteyerek katıldık zaten; çünkü biz eski öğretmenler olarak hani 26-27 senelik bir öğretmen olarak eski programdan yeni programa geçiş süresinde bu tür şeylerin bize çok yararlı oldu tabi. Bence de yani bununla ilgili seminerlerin düzenlenmesi öğretmenler açısından çok yararlı olur diye düşünüyorum. İnsanın atladığı bir şey olabilir, işte o müzeleri tanıtırken yanlış yaptığı bir şeyler olabilir. Biz de öğretmeniz ama yanılarak da düzeltebiliyoruz bazı şeyleri. O tür şeylerde çok yardımcı olur diye düşünüyorum hem kaynağın hem seminerlerin.”

SBÖ8: “Müzeleri kapsayan bir eğitime katılmadım. Ama olsaydı kesinlikle olumlu bir etki yapardı. Çünkü biz bu konuda bir eğitim alırsak öğrencileri daha iyi yönlendiririz. Bu da daha olumlu etki yapar herhalde.”

SBÖ9: “Böyle bir eğitime katılmadım. Bizlere hizmet içi eğitim şeklinde böyle bir eğitim verilebilir. Hani özellikle bazı branşların özellikle Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin böyle bir semineri görmesi faydalı olur diye düşünüyorum. Müzeler konusunda yani öğretmen bu eğitimle farkına varır bazı şeylerin. Tamam müzeleri biliyoruz işte faydalıdır diyoruz ama ülkemizde nerde hangi müzeler var bunların farkında olunması açısından, seminerler hani özellikle arkeologlar tarafından verilen seminerler kesinlikle faydalı olur.”

4.3.2. Yardımcı Bir Kaynağın Hazırlanmasının Gerekliliği

Yazılı müze eğitim gereçleri adı altında toplanabilen, müze rehberi, müze kataloğu, müze broşürü, müze öğretmen rehberi, Al Beni/Hand Out, müze öğretim yaprağı/work sheet gibi gereçler, genel anlamda “bilgi vermek, rehberlik etmek ve öğretilenlerin kontrolüne olanak sağlamak” gibi temel işlevleri üstlenirler. Bu gereçleri kullanımı, bireysel öğrenme ve deneyerek öğrenme biçimlerinde etkin rol oynar (Atasoy, 1998:

51). Bu kaynaklarında müze ile eğitim kapsamında Sosyal Bilgiler dersinde kullanılması öğretmen ve öğrenci açısından bilgiye ulaşmada ve bilgiyi keşfetmede büyük bir kolaylık sağlayacaktır. Bu bölümde görüş bildiren öğretmenlerin tamamı müze ile eğitim konusunda donanımlı olmadıklarını dolayısıyla müze ile eğitimi kapsayan yardımcı bir kaynağın hazırlanmasının hem kendileri hem de öğrenciler açısından faydalı olabileceğini, ancak hazırlanacak kaynağın sade, eğitim programıyla ilişkilendirilmiş, görsellerle ve drama etkinlikleriyle zenginleştirilmiş olmasının da gerekli olduğunu vurgulamışlardır. Ayrıca öğretmenlerin ellerinin altında böyle bir yardımcı rehberin olması, bilgiyi öğrenciye aktarmada büyük kolaylık sağlayacağını da ifade etmişlerdir. Bu konuyla ilgili olarak bazı öğretmenlerin görüşleri şöyledir:

SBÖ3: “Sosyal Bilgiler öğretmeni olarak, müzeyle, müze eğitimiyle ilgili olarak bir defa donanımlı bir bilgiye sahip değiliz hiçbirimiz. Öğretmen olarak sahip olmadığım bir bilgi konusunda öğrenciyi yönlendirme konusunda ne kadar başarılı olabilirim! Yeterli olduğumu düşünmüyorum ama bir kaynağın olması özellikle öğretmen için rehber olacaktır. Rehberi elinde olan öğretmende öğrencisi için iyi bir kaynak olacaktır. O yüzden böyle bir kaynağın hazırlanmasını gerekli görüyorum.”

SBÖ5: “Evet aslında yardımcı bir kaynağın olması çok iyi olurdu ben kendi yaptığım gezilerde bu türden kaynaklar çok faydalı olduğunu bire bir biliyorum. Antalya tarafında ziyarete gitmiştik. Elimizde kaynak bulunmadan cennet ve cehennem mağaralarını gezdik ama o daha sonra işte rehberden aldığımız bilgilerle orda gördüklerimizi karşılaştırdınca pek çok şey görmeden geçtiğimizi, hani biz üstünkörü bir ziyaret yaptığımızı anladık. Onun için künyeli bir şey olsa, böyle bir kılavuz ya da ne bileyim bir rehber şeklinde kaynak olsa faydalı olur. Hem öğrenciler için hem bizim için yani her şeye ulaşmak o kadar kolay değil aslında. Bu nedenle yardımcı kaynakların hazırlanması bilgiye ulaşmada büyük kolaylık sağlayacaktır.”

SBÖ6: “Yardımcı kaynağın hazırlanması bizi etkiler ama yardımcı kaynak kitabî bilgilerden çok görsel olmalı son derece görsel olmalı. Hatta mümkünse böyle slaytlı filmler gibi olmalı. Çünkü sadece yazıyla olursa öğrencinin hiç dikkatini çekmeyecektir yani dinlemeyecektir ya da 5 dakika sonra rüyalar alemine dalacaktır. Ama böyle film gibi olursa, animasyon gibi olursa, power point eşliğinde çok güzel bir şekilde hazırlanırsa dikkatlerini çekeceği kanaatindeyim.”

SBÖ8: “Kesinlikle son derece faydalı olacaktır diye düşünüyorum. Çünkü dediğim gibi iki yıldır ben okuldayım. Onun öncesi hep dersane. Bizim sistemimiz çocukları hep sınava hazırlamak. Oysa artık hani günümüzdeki eğitimde biraz daha görerek yaşayarak öğrenme modeli olmalı. Bunun içinde öğretmenlere yol gösterici kaynakların da olması gerekiyor. En azından hangi konuda hangi müzelere gidilebileceğiyle ilgili! Böylece hani Samsun’da çok müfredata uygun müze olmadığını düşündüm ama müzeler hakkında kendi bilgilerimi de bu durumda birazcık sınamam lazım. Bu konuda hani biz öğretmenlerinde belki çok yeterli bilgisi yok. Bu anlamda en azından ilde bulunan müzelerin tanıtımı ve içeriği hakkında kitapçıklar hazırlanıp da bize dağıtılsa biz bilgilenirsek öğrencileri çok daha iyi bilgilendirebiliriz herhalde.”

SBÖ9: “Tabi ki okuyan öğretmen ya da öğrenci için faydalı olur kesinlikle. Okuduktan sonra bir de uygulamaya konursa, kesinlikle faydası olur. Ama tabi bu çok böyle nasıl diyeyim bilim jargonundan çıkıp biraz daha böyle halkın anlayacağı bir tarzda yazılırsa daha iyi olur. Çünkü bazı yazılar çok karmaşık oluyor, okumadan kapatıyorsunuz kitabı. Hani onun yerine biraz daha anlaşılabilir olursa ya da dramalarla da zenginleştirilirse iyi olabilir. Ayrıca müze eserleriyle ilgili bol görselleri içeren bilgiler kaynaklarda verilebilir faydalı olur.”

SBÖ10: “Yardımcı bir kaynağın hazırlanması tabi ki faydalı olur. Böyle bir kaynağın olmasıyla elimde bir kere doküman olacak, her an ulaşabileceğim. Çünkü bazen burada internet sıkıntısı yaşıyorsun. Mesela o konuyu anlatacağım derken bakıyorsun ki internet kesilmiş ulaşamıyorsun. Ama elimde böyle bir kaynak olursa çok çok faydalı olacak. Onu bütün öğrencilerle paylaşırsın hani sayfalarını karıştırır. Bence faydalı olur, inşallah müzeleri tanıtan böyle bir kitap hazırlanır.”

4.4. Müzelerin Öğrenme Sürecine Katkıları

Müzeler, sınıf dışı öğrenme için zengin olanaklar sunmaktadırlar. Ayrıca müzelerle çocuklara ilk elden kaynaklarla çalışma, gözlem ve araştırma yapma imkânı sağlanır. Bu bakımdan müzelerin öğrenme sürecine katkısı tartışılmazdır. Araştırmanın bu bölümü; “Müzelerin Sosyal Bilgiler Programındaki Yeri”, “Dersleri İşlerken Müzelerden Yararlanma Düzeyi” ve “Müzeyle Öğretimin Sosyal Bilgiler Dersinin Öğrenilmesine Katkısı” olmak üzere toplam üç başlık altında incelenmiştir.

4.4.1. Müzelerin Sosyal Bilgiler Programındaki Yeri

Müzeler topluma karşı duydukları sorumluluk duygusuyla, özellikle çocukların eğitimi ve gelişimine hizmet eden programlar hazırlamaktadır. Aynı şekilde artık öğretim programları içerisinde müze ile eğitim de yer almaktadır. Türkiye’de öğretim programının yenilenmesi ve öğretim programlarında artık müze gezilerine yönlendirmeler yapılması müze-okul ilişkisinin gelişmesi yolunda atılmış en önemli adımlardan biridir. Programın açıklamalar kısmına eklenen "müze" kavramı Kültür Bakanlığının Müzeler İç Hizmetler Yönetmeliği'nin 4. maddesinde yer alan "Müze; kültür varlıklarını tespit eden, ilmi metotlarla açığa çıkaran, inceleyen, değerlendiren, koruyan, tanıtan, sürekli ve geçici olarak sergileyen, halkın kültür ve tabiat varlıkları konusundaki eğitimini, bedii zevkini yükselten, dünya görüşünü geliştirmede tesirli olan daimi kuruluştur." tanımı esas alınarak yapılmıştır (MEB, 2008). Çalışma kapsamında görüşme yapılan on öğretmenden beşi programdaki müze ile eğitimin mevcut durumu hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıklarını söylemişlerdir. Bu öğretmenlerden biri programda var olan bir konunun ders kitabına yansımaları gerektiğini ancak kitaplarda bulunmadığını, eğer kitapta yer alsaydı bunu uygulayabileceğini ifade ederken bir başka öğretmen ise değişiklik olmasının müze ziyaretleri için bir anlam ifade etmediğini çünkü programı yetiştirmenin kendisi için daha önemli olduğunu bu yüzden yapılması gereken ziyaretlere yeterince önem veremediğini ifade etmiştir. Diğer beş öğretmen ise programdaki değişikliklerle bilgi sahibi olduklarını ve özellikle program içerisinde sanal müze ziyaretlerine daha fazla yer verdiklerini belirtmişlerdir. Ayrıca programdaki değişikliklerle ilgili bilgisi olan öğretmenlerin bazıları da müze ziyaretlerinin program içerisinde yer almasına rağmen uygulamakta sıkıntı çektiklerini ve Milli Eğitim Müdürlüğü'nün bu konuda yeterli desteği vermediğini dile getirmişlerdir. Öğretmenlerden bazılarının görüşleri şöyledir:

SBÖ1: "Programdaki müze ile eğitimin mevcut durumuyla ilgili herhangi bir bilgin yok. Yeni program bizim elimizde yok zaten. Değişip değişmediği konusunda herhangi bir fikir yürütemem. Ancak ders kitaplarımızda da müze ile eğitime yer verilmemiş. Baktığımızda Programdaki konuların hepsi ders kitaplarında var. Ama müze ile eğitimle ilgili biz Sosyal Bilgiler grup dersleri içerisinde 6-7-8 hiç birisinde öyle bir

konu yok. Normalde programda olan konunun, ders kitaplarında da olması gerekiyor. Değişiklik olduysa bile bilmiyorum.”

SBÖ2: “Değişiklikle ilgili olarak çok fazla bilgim yok ama müzelerle ilgili çocukları bilgilendirmeye çalışıyoruz. Her zaman gidip görülemiyor müzeler bizim programlarımızdan dolayı ya da okul dışındaki gezilerin her zaman yapılamamasından dolayı. Bazen daha fazla hani ders müfredat konularını yetiştirme çabasıyla dolayı çok fazla vakit ayıramadığımız için hani sürekli yapılamıyor yani açıkçası. Dolayısıyla konuları yetiştirme müze ziyaretlerinin programdaki varlığının önüne geçebiliyor.”

SBÖ6: “Programımızda yer alıyor ve öğrencilerin müzeyle ilgili olarak Milli Eğitimden izin alındığı sürece yakın olan yerlere çevremizdeki öğrencilerin gezip görebilecekleri uzaklıktaki yerlere gitmeleri var programımızda ve öğrencileri bu konuda yönlendirmemiz isteniyor. Programdaki çalışmalar bence yeterli değil.. Yani programda sadece müze gezisi var demekle müze gezisi olmaz. Çünkü Milli Eğitimin okullara verdiği destek ortadadır. Öğrencilerin potansiyeli de meydandadır. Şimdi 25-30 kişilik bir öğrenci grubunu okulun kendi imkânlarıyla birlikte bir gün boyunca uzak yerlerde ya da yakın bir yerde geziye götürmek okula külfet getirecektir ve bu da okul tarafından kabul görmeyecektir. Okul tarafından kabul görmeyecek bir şeyin sadece müfredatta yer alması ve öğretmenlere de siz bunu uygulayın demek ne kadar doğrudur tartışılır. Ama şöyle yapılmalı ki biz şu okulu şu okulu şu okulu belirledik ve şu tarihler arasında şu imkânlar şu şartlar dahilinde götüreceğiz denirse bu çok daha verimli olur kanaatindeyim.”

SBÖ8: “Şimdi Sosyal Bilgilerin tabii ki içeriğinde müzeler olmalı. Çünkü öğrenciler görerek-yaşayarak öğrenmeli. Bu yüzden de müze gezileri son derece önem arz eden gezilerdir. Şuan program içerisinde neye ne kadar yer verilmiş bilemiyorum.”

SBÖ9: “Müze ile eğitim konusunda son olarak yönetmeliklerin bir kısmı değişti. Bununla ilgili olarak müze ile eğitim diye yönetmelikte geldi zaten. Bununla ilgili bazı siteler var. O sitelerde zümre toplantılarımızda biz onları da alıyoruz zaten. Hangi müzeleri kullanacağımıza dair internet siteleri verilmiş. Yani bununla sanal gezinti denilen bir şey müfredata alındı yani yönetmeliğe girdi. Sanal gezinti yaptırabiliyoruz çocuklara. Bununla ilgili okulumuzda düzenekte var. Projeksiyonumuz var, laptopumuz var. Her sınıfta projeksiyon var. Sorun olmuyor yani yaptırabiliyoruz da ben daha çok

“google earth”ı kullanıyorum sanal müze konusunda. En son Topkapı Sarayı müzesini göstermişim yani.”

SBÖ10: “Programda yer alan müze ile eğitimde işte bize söylenen, öğretmenlerden istenen çocukları sanal müze aracılığıyla bilgilendirmek, eğitmektir.”

4.4.2. Dersleri İşlerken Müzelerden Yararlanma Düzeyi

Sosyal Bilgilerde dersler işlenirken müze ziyaretlerinin eğitim programıyla bağlantı kurularak yapılması gerekmektedir. Ancak buna rağmen derste anlatılan bazı bilgiler yine de hâlâ öğrenciye soyut gelebilir. Bu yüzden derslerde somut bir takım örnekler verilerek, öğrencilerin bilgileri daha iyi kavramalarını sağladıktan sonra müze ziyaretleri yaptırılabilir. Araştırmanın bu bölümünde, Sosyal Bilgiler dersinde önce müze ile eğitimle ulaşılmak istenen hedeflere, ardından da öğretmenlerin derslerde müzelerden ne kadar yararlandıklarına ilişkin görüşlerine başvurulmuştur. Ulaşılmak istenen hedeflere yönelik öğretmenlerden altısı, müze ile eğitimde amacın öğrenilenlerin müzeler aracılığıyla görselleştirilerek verilen eğitimin kalıcılığını sağlamak olduğu cevabını vermişlerdir. Bu cevabı veren iki öğretmenden biri bu düşüncelerine ek olarak, öğretmenin anlatımdaki işini kolaylaştırmanın ve öğrencinin bilgiye kendisinin ulaşmasını sağlamanın müze ile eğitimin diğer amaçları olduğunu söylemiştir. Altı öğretmenin dışında görüşlerine başvuru iki öğretmen temel hedefin yaparak yaşayarak öğrenme, bir diğeri kültürel değerlerimizi öğrencilere tanıtmaya ve bir başka öğretmense bilgiyi yerinde ve uzman kişilerden öğrenme olduğu cevabını vermişlerdir. Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler derslerinde müze ile eğitimden ne kadar yararlandıklarına ilişkin soruya verdikleri yanıtlarda birçoğunun bu derste müze ziyaretleri yapmanın faydalı olduğunu belirttikleri ve sıklıkla yapılmasının gerekli olduğunu söyledikleri görülmüştür. Ancak öğretmenlerin sınıfların kalabalık olması, ders saati içinde ziyaretlerin yapılmasının zorunlu olması ve Samsun’da programa uygun müzeler bulunmaması gibi sıkıntılardan dolayı çok sık müze ziyaretleri yapmadıkları belirlenmiştir. Birkaç öğretmense müzelerle ders konularını ilişkilendirerek daha çok sınıf içinde sanal ziyaretler yaptıklarını söylemişlerdir.

SBÖ1: “Sosyal Bilgilerde müze ile eğitimle ulaşılmak istenen hedef yaparak yaşayarak öğrenme olmalıdır. Derslerde müzelerden yararlanamıyorum. Zaten önceki çalıştığım

okul deprem bölgesindeydi. Buradaki okulunda da sınıf mevcudunun kalabalık olması bu tür ziyaretlerin yapılmasına engel teşkil ediyor. Tek sınıfımız yok. İçimizden geçti tabi ki müzeler haftasında. Branş olduğumuz için onları bir sonraki derse yetiştirmek gerekiyor. O yüzden problem olabileceği endişesiyle götüremedik. Ancak 6. sınıflarda özellikle ilkçağ uygarlıkları var. İşte onlara ait kalıntılar var. Daha çok 6. sınıf konularıyla 8. sınıf İnkılâp Tarihi konularını ilgilendiriyor diyebilirim. Hani yakın çevremizde görerek yaşayarak öğrenmek tabi ki daha etkili olur.”

SBÖ7: “Bu eğitimle ulaşılmak istenen amaç; çocuklara değerlerimizi tanıtmaktır diye düşünüyorum. Birde onların yani müzelerimizi tanınması biz mesela şeyi veriyoruz tarihte işte anıtları ve Orhun abidelerini veriyoruz çocuklara. Onları anlatırken bu eğitim kapsamında görselleri kullanmak, çocuklara müzelerimizi tanıtmak çok güzel olur diye düşünüyorum. Sosyal Bilgilerle müze ile eğitimi ayırt etmek mümkün değil zaten Sosyal Bilgilerin içinde yer alan konuların tamamını kapsayan müzeler tarihte, sosyalde, coğrafya da hepsinde rahatlıkla kullanılabilir. Dersleri işlerken kullanmakta ayrıca faydalı olur.”

SBÖ 8: “Şimdi öğretmen açısından bu eğitimin amacı tabi ki görerek öğrenmeyi yani eğitimin kalıcılığını sağlamaktır. Öğrenci de gördüğü için daha kolay öğrenecektir herhalde diye düşünüyorum. Dersleri işlerken konularla ilişkili olarak yararlanmamız gerekir müzelerden ancak uygulayamadığımız geziler var maalesef. Ya elimizde bulunan müfredatı aslında şöyle bir süzgeçten geçirdim. Hangi konuyla ilgili Samsun’da nereye gidebiliriz diye düşündüm ama ilimizde çok da fazla hani müfredata uygun bir müze yok gibi. Mutlaka müfredat programının içine müze gezileri koyulup hani zaman olarak da bu ayrılırsa çok daha verimli olacaktır.”

SBÖ9: “Temel amaç öğretilenlerin kalıcı olmasını sağlamak. Bir Avrupa’daki tarzda müze ziyareti nasıl yapılır, müzede en basitinden müzede nasıl davranmalıyız bu bile amaç içerisine yerleştirilip öğretilir. Önce bence evet müze hani o müze bilincini vermek gerekiyor. Müze ile eğitim ve Sosyal Bilgiler dersi arasında güçlü bir bağ vardır. Bütün bilimlerin bir laboratuvarı vardır. Sosyal Bilgilerin de laboratuvarı bizzat doğa ve doğada olanlar ile tarihteki kalıntılar buluntulardır. Dolayısıyla yani çok iç içe müfredatla ilişkilendirmek lazım. Mesela işte 6. sınıflarda hani Anadolu’da kurulmuş olan medeniyetler var. Bununla ilgili olan kalıntılar buluntular müzeler aracılığıyla öğrencilere gösterilebilir.”

4.4.3. Müzeyle Öğretimin Sosyal Bilgiler Dersinin Öğrenilmesine Katkısı

Müzeler, ziyaretçilerini keyifli zaman geçirmeye, düşünmeye ve öğrenmeye davet ederler. Dolayısıyla müzeler insanların eğlenirken öğrendiği ve öğrenmekten zevk aldığı ideal öğrenme alanları olarak da kabul edilebilirler. Kalıcı ve anlamlı öğrenmeler oluşturmak ve gezi yerinden (müze, tabiat ve kültür varlıkları) en etkin ve verimli biçimde yararlanmak için branş öğretmenleri kendi aralarında işbirliği yapmalı ya da diğer branş öğretmenleri birlikte hareket etmelidir (MEB, 2008). Çalışmanın bu bölümünde öğretmenlerin yaptığı eğitsel müze ziyaretlerinin öğrenmeye olan katkısı çerçevesinde öğretmenlerin düşünceleri belirlenmeye çalışılmıştır. Öğretmenlerin birçoğu müze ziyaretlerinin öğrencilerin derse karşı ilgisini artırdığını ve merak duygularını geliştirdiğini söyleyerek bu durumun onları soru sormaya teşvik ettiğini ifade etmişlerdir. Ayrıca öğretmenler, müzedeki nesnelere birebir karşılaşan öğrencilerin müzelerden edindikleri bilgiler ışığında Sosyal Bilgiler dersiyle bağlantı kurulmasının öğrenilen bilgilerin kalıcı olmasına katkı sağladığı yönünde görüş bildirmişlerdir. Yine sanal müze ziyaretlerinin de öğrenmeyi olumlu yönde etkilediğini ve zevkli hale getirdiğini ileri sürmüşlerdir. Öğretmenlerden biri öğrencilerin farklı öğrenme deneyimleri yaşaması için sınav sisteminin biraz olsun kenara itilmesi gerektiğini savunmuştur. Öğretmenlerin görüşleri şöyledir:

SBÖ2: “Urfa’da çalışırken öğrencileri Antep’e müzeye götürmüştük. Zeugma Müzesi vardı orayı gezmiştik. Müzede, ilkçağ uygarlıklarından kalan birçok araç, gereç, takı vs. çocukların ilgisini çekmişti. Mesela hem çok keyif almışlardı hem de çok etkilenmişlerdi gerçekten. Ayrıca çocukların derse karşı ilgileri artıyor, şöyle artıyor ya bir şeyi böyle klasik olarak anlatmaktansa hani internetten bile faydalanarak bazı şeyleri çocuklara göstermek projeksiyonla beraber dersi daha zevkli hale getirebiliyor. Görüşlerini daha rahat bir şekilde söyleyebiliyorlar. Gördükleri takdirde daha rahat fikirlerini beyan edebiliyorlar.”

SBÖ3: “Müze ile eğitim Sosyal Bilgiler dersine karşı ilgiyi artırdığına inanıyorum. Özellikle çocuklarda bir şeyleri gördükten sonra sanki merak duyguları daha fazla artıyor. Özellikle gezi dönüşünde akıllarında bir çok soruyla geldiklerini biliyorum. Ayrıca sonra daha fazla soru sorduklarını gördüm ben. Öğrencilerin ziyaret sonrası

sürekli olarak gördükleri bir şeyler hakkında bilgi almak istemeleri de müzelerin çocukların gerçekten dikkati çektiğini gösteriyor. Eğitimde işte görmek ya biliyorsunuz ne kadar çok işitme organına hitap ederse, ne kadar çok duyu organına hitap ederse o kadar kalıcı o kadar faydalı olacağı düşüncesiyle zaten hareket ediyoruz. Kalıcılık konusunda etkili bir unsur olduğunu düşünüyorum açıkçası ve örnek veriyorum müzeden herhangi bir görüntü gösterirken onunla işte cilalı taş devrinden bir şeyi örnek gösterirken onu bir insanın kullandığını ve onu bir insanın yapmak için uğraştığını çocuğun görerek yaşamasının anlamasının etkili olduğunu gördüm. Bu konuda en büyük destek elbette müzelerdir. Özellikle tarih konularında kesinlikle müze ile eğitim alınarak müzeler ziyaret edilmelidir. Ancak bu şekilde eğitim tamamlanabilir. O zaman bilgiler hem daha fazla etkili hem de kalıcı olacaktır.”

SBÖ5: “Çocuklar daha çok işitsel değil de görsel objelere yatkınlar. Onlardan öğrendiklerini daha iyi akılda tutabiliyorlar. Birebir görmeden ya da somutlaştırma olmadan yapılan eğitim tamamıyla hayal unsuru olarak çocuğun beyninde kalıyor. Çocuk kafasında canlandırma yapmaya çalışıyor. Hayal dünyaları geniş olmasına rağmen bu konularda kafalarında çok fazla canlandırma yapamadıkları için bir zaman sonra zaten tamamen unutuluyor. Bu nedenle müzelerin etkin olarak derslerde kullanılması bilgiyi daha kalıcı kılacaktır diye düşünüyorum.”

SBÖ6: “Şimdi öğrencilerimiz Sosyal Bilgiler dersini aslında seviyorlar. Çünkü sosyal bir varlık olan insana çok çeşitli alanlarda Sosyal Bilgiler dersi hizmet ediyor yani tek bir alan değil. Matematik gibi değil fen gibi değil fizik kimya gibi değil. Her şeyle ilgileniyor. Tarihinden tutunda tarım ürünlerine kadar ya da vergi vermekten tutunda askerliğe kadar hayatı anlatan bir ders Sosyal Bilgiler. Hayatı anlatan bir derste hayatın içinden örneklerle işlemek ve çevreyi gezip görmek öğrencileri çok daha motive edecektir. Nasıl bir iklimi anlatırken, bir bitki örtüsünü anlatırken göstererek anlattıysak daha verimli olacaksa, müzeyi ya da tarihimizi anlatırken de tarihimizi tarihin olduğu yerde görmek öğrencilerin aklından hiçbir şekilde çıkmayacaktır. Tarihimizi dersten anlattığımızda tarihleriyle şöyle oldu böyle oldu neden-sonuç ilişkisi içinde anlatımı belki 20 dakikalık 30 dakikalık hafızada kalıyor ama müzede gidip de görmeleri işte tarihimizde şuradaydık buradaydık, haritalar şöyleydi çıkan defineler buydu şeklinde akıllarında daha cazip bir şekilde kalırsa hiç unutmayacaklardır.”

Öğrenciler de müze ziyaretlerinin öğrenmeye olan katkısı konusunda görüşlerini dile getirmişlerdir. Görüş bildiren öğrencilerden biri yaptığı müze ziyaretinin konuyu anlamada herhangi bir katkı sağlamadığını ileri sürerek yalnızca gezi amacıyla müzeye gittiğini belirtmiştir. On yedi öğrenci ise müzeler aracılığıyla edindikleri bilgilerin önceki öğrendiklerini pekiştirdiğini bu nedenle de daha fazla akıllarında kaldığını ifade etmişlerdir. İki öğrenci ise görsel olarak sunulan her şeyin anlamalarını kolaylaştırdığını, yerinde öğrenmenin daha önemli olduğunu belirtmişlerdir. Öğrenciler ayrıca müze ziyaretlerinin üzerlerinde bıraktığı etki konusunda da düşüncelerini dile getirmişlerdir. Müze ziyaretlerinde öğrencilerin, onlara ilginç gelen, daha önce benzerlerine rastlamadıkları nesnelere daha çok etkilendikleri tespit edilmiştir. Bu bölümde ayrıca öğrenciler müzeye gitmeden önce ve gittikten sonra düşüncelerinde meydana gelen değişimleri de anlatmışlardır. Öğrencilerin üçü gitmeden önce sıkıcı bir yer olduğunu düşündüklerini ancak müzeyi gördükten sonra bu düşüncelerinde değişme olduğunu, orada gördükleri şeylerden etkilendiklerini, bir öğrenci eve döndüğünde hayal kurduğunu, bakış açılarını değiştirdiğini ayrıca tekrar gitme isteğinin uyandığı yönünde görüş bildirmiştir. On iki öğrenci gitmeden önce heyecanlandıklarını ve merak ettiklerini, gittikten sonra da birçok şeyin dikkatlerini çektiğini, birçok şey öğrendiklerini ve çok etkilendiklerini ayrıca gördüklerini hala unutmadıklarının altını çizmişlerdir. İki öğrenci bir anda karar verilip gittikleri için düşünmeye pek fırsatı olmadığını, bir öğrenci korktuğunu ancak sonrasında korkulacak bir durum olmadığını ve etkilendiklerini belirtmişlerdir. İki öğrenci ise gezi öncesi hiçbir şey düşünmediklerini ve çok da farklı şeylerle karşılaşmayacaklarını düşünmüş ancak gittikten sonra şimdi değersiz görülen birçok şeyin değerli olabileceği sonucuna ulaşabileceği yönünde bir fikre kapıldıklarına dair görüşlerini ifade etmişlerdir.

Ö1: “Aslında konuları anlamak için gitmedim, katkı sağlamadı bu yüzden. Ben sadece görmek için gittim. Öğretmenimiz götürseydi belki bilgi edinmek de isterdim. Bu yüzden sınıfla gitmek iyi olabilirdi. Arkadaşlarımın da oradaki eşyaları görmesini isterdim, bilgi edinirlerdi belki onlar. Daha önce Atatürk’ün müzesine gitmiştim. Orada heykeller vardı böyle. Annemin de çok ilgisini çekti toplantı yapıyorlardı ve Atatürk’ün eşyalarını gördüm onlarda benim çok ilgimi çekti. Gerçek gibiydiler çok etkilenmiştim. Müzeye gitmeden önce böyle kişisel eşyalarını çok ayrıntılı yer alıyor zannettim. Sıkılacağımı

düşünmüştüm ancak sıkılmadım çok zevkliydi. Heyecan verdi bana o gezi çünkü sonuçta eski dönemde yaşamış bir insanın eşyalarına bakıyorsun eski dönemi bir hatırlamaya hayal etmeye çalışıyorsun ve bu da çok güzel oluyor.”

Ö3: “Görsel olarak görünce zaten daha çok aklımızda kalıyor bilgilerin yerleşmesini sağlıyor ve de unutmamıza engel oluyor. Sınıfla Kapadokya’ya gittik. Sonra Samsun’da bir kaç yere gittik Atatürk müzesi Atatürk’ün evi gibi. Bunun dışında müzeleri özel olarak geziyorum. En çok etkilendiğim burada Atatürk’ün evi olmuştu. Tamamen benzetilmişti. Atatürk aklıma gelince gurur duyuyorum. Çok seviyorum Atatürk’ü. Evini görünce de öyle oldu. Bir de Kapadokya işte açık hava müzesinde gördüğüm yerler orda yeraltı şehri vardı çok ilginçti, bir sürü medeniyetler yaşamış orda. Alacahöyük orada Hititlerin bulunduğu yazıtlar bana çok ilginç geldi. Gitmeden önce, heyecanlandım yani ne olabilir acaba insanlık tarihi bugüne nasıl gelmiş nasıl aşamalardan geçmiş onları çok merak ederek gittim ve de gördüm aşama aşama bu yollara gelindiğini öğrendim. İnsanlığın bugüne gelişinde bir sürü katkılar olduğunu birbirlerinin ilişkilendirilerek, birbirlerine katkıda sağlayarak bugüne gelindiğini anladım.”

Ö7: “Şöyle bir katkı sağladı hani görerek anlamak var yaparak anlamak var bir de. Şimdi nasıl diyeyim okuyarak anlıyorsun ama gördüğün zaman onu daha çok pekiştirip beyinde daha fazla yer olmasını sağlıyor. Hani mesela ben bir müzeye gitmiştim onu hiç unutmadım ama müzeyle ilgili bir yazı okuduğum zaman onu unutabiliyorum yani. Ama görsel olarak gördüğü zaman insanın unutmayacağını düşünüyorum. Aklımda daha fazla yer kaplayacağını düşünüyorum. Küçükken sınıfla bir kere gitmiştim müzeye. O zaman orada beni en çok etkileyen şey ilk girdiğimiz anda en uzun bayrağı oraya asmışlardı ve o beni çok etkiledi ilk girdiğim andan itibaren. Ailemle de gitmiştim Atatürk’ün müzesine. Orada da Atatürk ve silah arkadaşlarının maketi vardı ve yaptığı kahramanlıklar hani yaralı arkadaşlarına yardım etmek gibi onların listesi gibi bir şeyler vardı. Onları okuduğumda onlardan çok etkilemişim. Müzeye gitmeden önce ben de aynı gitmeyen arkadaşlarım gibi şey diyordum altı üstü müze ne olacak yani eskiden görülen şeyler şimdikininki bir farklısı ne olacak ki gibi düşünceler vardı aklımda ama gittikten sonra bunlar tamamen değişti. Gittiğim zaman onların hani nasıl diyeyim o zamanki devirde onların ne kadar büyük değer olduğunu sonradan öğrendim yani nasıl

diyeyim şimdi aynı şekilde bir şeyi önemsiz görüyoruz ama o zaman çok çok daha değerliymiş. Değerini öğrendim.”

Ö14: “Müzeye gittim konuyla ilgili mesela, hem okumak başka görsel görmek daha başka oluyor. Aklımızda kalmasına neden oluyor. Sınavda da katkısı oldu bana, hemen aklıma geldi. Ailemle Bandırma Vapuru'nun içindeki müzeyi gezmiştim. Tüm eşyalar çok değişti, farklı duygular hissettim. Oraya gittiğimde ilk önce çok böyle bir an korktum hani sanki o zamanda yaşıyormuşum gibi geldi. Gittikten sonra korkulacak bir şey olmaması gerektiğini gördüm ve gördüklerimden çok etkilendim.”

Ö17: “Ya bir kere görsel olarak derse yardımcı oluyor. Anlatılmak isteneni görsel olarak daha iyi anlatmaya hani daha çok yardımcı oluyor; çünkü o zamana ait değerli eşyalar insanı ister istemez manevi olarak dikkatini çekiyor, aklında daha rahat kalmasını sağlıyor. Görsel olarak insanın aklında kalmasını sağlıyor; çünkü insan görsel olarak %30 anlama kabiliyetine sahip. Gitmeden önce ne olabilir ki sıradan eşyalardır demiştim ama oraya gidince oradaki atmosfer düşünceleri tamamen değiştiriyor. Öncelikle tarihe daha çok önem vermeye başladım. Hani sıradan tarih deyip de geçmektense tarihi dolu dolu hani neler öğrendim hayattakilerle bağdaştırdım. Bu böyleyse demek ki bu da bundan dolayı böyleydi gibi bağlantılar kuruyorum.”

Ö19: “Özellikle sanal müzelerin bana katkısı o yerleri mesela gezme imkânım yoksa hani uzaksa görmüş oluyorum, gezmiş gibi oluyorum. Aklımda kalıyor hani daha insanların kültürel yaşamlarını öğreniyorum. Oranın kültürünü, eskiden neler olduğunu falan öğreniyorum. Konularla da arasında bir bağlantı kurunca, konular daha iyi aklımda kalıyor. İşlediğimizle ilgili bir gezi düzenlenirse hani bu konu daha çok aklımda kalır. Mesela sınavda bu konuyla ilgili soru çıktığında ben o yaptığım geziyi hatırlarım. Oradaki ayrıntıları hatırlarım. Onlardan hatırlayarak cevaplarım bu da daha kolay olur. Yaşayarak öğrenmiş olurum. Daha önce sınıfla müzeye gittim. Burada beni eskiden kalan şeyler etkiledi. Hani o eskiden kalan şeyleri gördükçe o anları daha iyi anladım. Daha o anlara geri dönüyormuş gibi oldum.”

4.5. Müze ile Eğitime İlişkin Öneriler

Bu bölümde öğretmen ve öğrenciler müze ile eğitime ilişkin önerilerini dile getirmişlerdir. Müze ile eğitime ilişkin bu öneriler “Öğretmen Önerileri” ve “Öğrenci Önerileri” olmak üzere iki ayrı başlık altında incelenmiştir.

4.5.1. Öğretmen Önerileri

Daha etkili bir müze ile eğitim yapılabilmesi ve müze ile eğitim çalışmalarının daha nitelikli bir duruma getirilebilmesi için Sosyal Bilgiler öğretmenleri bu bölümde önerilerde bulunmuşlardır. Öğretmenler hem öğretmenlere hem de öğrencilere uzman kişilerce bir eğitim programı uygulanmasını, yardımcı bir kaynak hazırlanmasını, ziyaretlerin artırılması ve periyodik olarak yapılabilmesi için düzenlemeler yapılmasını, müze gezilerine daha fazla zaman ayrılmasını, programda müzelerle ilgili olarak uygulanabilir ayrıntılı düzenlemeler yapılmasını önermişlerdir. Ayrıca alan ziyaretlerinin zorunlu hale getirilmesi, ücret konusunda kolaylık sağlanması, öğrenciyle iyi bir iletişim kurulması, resmi prosedürlerde okullar için kolaylık sağlanması, seminer dönemlerinin ikinci haftasında öğretmenlere yönelik eğitim faaliyetlerin düzenlenmesi konusunda çalışmalar yapılması, bilgisayar imkânı ve derslik sisteminin tüm okullara yayılması, Milli Eğitim Bakanlığı'nın müzelerle ilgili görsel materyaller hazırlaması gibi konularda da önerilerde bulunmuşlardır:

SBÖ2: “Ziyaretlerin biraz daha fazla artırılabilmesi yönünde düzenleme yapılabilir. Okulun şartları da düşünülerek mesela hani o konuda özellikle uzman kişileri okula getirip, belirli bir gün belirlenip bilişim teknoloji sınıfında çocuklara ve bizlere periyodik olarak seminer şeklinde müzelerle ilgili bilgi verilebilir diye düşünüyorum. Hani sırf sadece bizim öğrencilerle beraber gezi yapmamız tek başına yeterli olmuyor. Yine öğretmen idare işbirliğiyle beraber, hani biraz daha fazla müze gezilerine zaman ayrılabilmesini ve onun dışında da çocukların sırf okul gezisi olarak değil de aileleriyle ve arkadaşlarıyla beraber gidip görülebilecekleri yerler olarak müzeler teşvik edilebilir.”

SBÖ4: “Müze ile eğitimin programda uygulanabilir olması için aslında şu olabilirdi; Özellikle haftanın belirli bir gününün işte müze ziyaretlerine ya da bu tür gezilere ayrılıp öğrencilerin buraya götürülmesinin zorunlu hale getirilmesi ve bu konuda maddi destek sağlanması yararlı olabilirdi. Yoksa o şekilde bizim kendi imkânlarımızla götürmemiz çok zor oluyor müzelere. Özellikle okul yönetimi ve il, ilçe yönetiminin biraz da buna katılan öğrencilere maddi anlamda yardımcı olmalarını istiyorum. Çeşitli engeller çıkarılmadan kolay ulaşılması bizi aslında teşvik eder, tekrarlama isteğimizi de

artırır. Ayrıca programda müze ile eğitimi etkin duruma getirmek için bir defa öğrenciyle iyi iletişim kurmak gerekiyor.”

SBÖ5: “Biz bu seminer dönemlerinde çok açık olarak söyleyeyim okulda oturuyoruz, hiçbir şey yapmıyoruz. Yıl içerisinde işte bitiremediğimiz planlar çerçevesinde, uygulayamadığımız etkinliklerimizi tamamlıyoruz bu en fazla bir hafta sürüyor. Geri kalan bir ya da iki hafta bir şekilde bu manada daha yararlı olarak değerlendirilebilir aslında. Hani bu programı uyguluyoruz ama nasıl uyguluyoruz? İşte dünya dan örnekler vererek zenginleştirebiliriz. Mesela; Japonya'da bu konuda bildiğimiz çok güzel bir örnek. İkinci Dünya Savaşı konu olarak işlenirken Japonya'da ki eğitim programlarında Hiroşima'ya ve Nagazaki'ye birebir gezilerin düzenlendiği ve bu gezilerin sınıf bazında değil de okul bazında düzenlendiğine dair işte yayınlardan bilgilerimiz var. Aynı şeyler Türkiye'de de yapılabilir yani. O kadar büyük bir zengin tarihi mirasa sahibiz ve bence bunu eğitimde kullanmalıyız. Gidip birebir yerinde görmek şansımız olsa çok güzel olurdu. Bilgisayar imkânı ve işte derslik sistemini tüm okullara yayabilsek faydalı olurdu.”

SBÖ7: “Uygulanabilir hale getirebilmek için bence mutlaka ve mutlaka müzeleri çocuklara gezdirmek gerekir. Götürmek gerekir topluca. Götürmemiz gerekir ya da öğrencileri çok iyi yönlendirip onların gittiklerinden emin olup onların orda gördükleri şeyleri ya da işte müzeden ne anladılar ne anlamadılar onların bize geri dönüşümü olması lazım. Kaynak kitaplar hazırlanıp öğrencilere dağıtılması gerektiğini düşünüyorum.”

SBÖ8: “Sosyal Bilgiler dersinde etkili bir müze ile eğitimi yapılabilmesi için ders sayısının artırılması, sınav sisteminin kaldırılması gerekir. Bunlar en temel olan faktörler. Ama işte sınav sistemi birazcık daha kenara itilebilirse o zaman müze gezileri çok daha etkili olacaktır. Öğrenciler farklı öğrenme deneyimleri yaşayabileceklerdir. Etkili bir müze ile eğitim ancak bunlar olursa gerçekleşebilir.”

SBÖ10: “Öğretmenlere gerçi sanal müzeler var ama belki bize de doküman gönderilebilir. Hem slaytta olabilir bu. Görsel bir şeyler olur, Milli Eğitim böyle şeyler hazırlayabilir. Onları biz derste çocuklara sunabiliriz. Çünkü her zaman internete bağlanamıyorsunuz. Tam diyorsunuz ki dersimde sanal müzeleri kullanabilirim, göstereyim diyorsun, bakıyorsun ki internet bağlantısı yok. Ama en azından hazırlanan

sunular olursa biz onları çok rahat gösterebiliriz. Sorun yaşamayız. Bu şekilde çocuklara yardımcı olabiliriz.”

4.5.2. Öğrenci Önerileri

Öğrenciler de araştırma kapsamında müze ile eğitime yönelik Sosyal Bilgiler öğretmenleri için önerilerde bulunmuşlardır. Öğrenciler öğretmenlerinin, sınavların neden olduğu monoton hayattan uzaklaştırıp aralarında bilgi alışverişini olanaklı hale getirmek için toplu olarak müzelere götürmesini, hafta sonlarını da müze ziyaretleri için kullanmalarını önermişlerdir. Bunun yanı sıra sanal ziyaretler yaptıklarını, konularla ilişkilendirilerek daha sık müze ziyareti yaptıklarını, ziyaret öncesi gezilecek müzeyle ilgili ön bilgi vermelerini ve dönüldüğünde de etkinlik yaptıklarını istemişlerdir. Ayrıca maddi yönden sıkıntı yaratmayacak geziler düzenlenmesini ve müzelere dair küçük maketlerin getirilmesini istemişlerdir. Öğrencilerden bazılarının önerileri şöyledir:

Ö2: “Toplu olarak bir müzeye götürmesini önerirdim. Çünkü arkadaşlarımla birlikte gezmek güzel oluyor.”

Ö4: “Gezi, ilk önce bir gezi yaptırmasını isterdim, donanımlı bir gezi. Sonra hani maddiyat falan olmasa da hani böyle, maketlerini getirebilirdi veya getirebilirdik. Sonra o internetten bağlanma olabilirdi sanal dünya da.”

Ö7: “Nasıl diyeyim hani tamam sınavımız var ama sürekli monoton bir hayat olarak ders çalışmaktansa hani bazen çok az da olsa müze gezisi yapabileceklerini düşünüyorum. Çok zor bir şey değil bu. Nasıl diyeyim mesela sürekli ders çalışınca insan bir süre sonra bun alıyor ve birden bırakıyor ders çalışmayı. Bunun yerine biraz ders çalışıp biraz dinlenme süresi olması gerektiğini düşünüyorum. Bu dinlenme süresinde de müzelere gezi yapılabilir.”

Ö8: “Yani hani vaktimiz olsa daha fazla gezmek daha fazla müze görmek sadece burada değil il dışında olan müzeleri de görmek isterdim, öğretmenimizin götürmesini isterdim. Aslında müzelerle ilgili yani onun da yapabileceği pek bir şey yok çünkü zamanımız dar ama küçük boşluklar yaratarak okul dışında da olsa hepimizi birlikte

toplayıp hafta sonları ya da bazı günler tatillerde buluşup müzelere götürebilirdi diye düşünüyorum.”

Ö9: “Konularla bağdaşan müzelere götürebilirdi ya da internetten sanal falan o da gösterebilir yani. Öyle olabilirdi yani. Böylece hem bilmediğimiz şeyleri öğrenmiş olurum. Onları görünce daha aklımda kalırdı tabi konularla bağdaşıyorsa.”

Ö11: “Mesela işlediğimiz her konuda onunla ilgili müzeye götürmesini isterdim. Hem böyle daha da iyi olurdu.”

Ö13: “Sanal müze gezisini daha sık yapmasını isterdim. Yine meclise tam bu sene gitmiş olsaydık çok eğlenceli ve yararlı olurdu. Hani bu yıl işlediğimiz için daha çok anlamamızı sağlardı.”

Ö15: “Beni yani bizi arkadaşlarımla beraber götürmesini söyledim çünkü arkadaşlarımla bir yere gittiğimde daha çok keyif alıyorum. O konuyu daha iyi anlıyorum bilgi alışverişi yapıyoruz. Benim aklıma gelmeyen bazı soruları onlar soruyorlar böyle. Daha kalıcı oluyor hani birde anısı olduğu için hiçte unutulmuyor.”

Ö18: “Sonuçta sınava çok az kaldı. Az kala insanın çok çalışması gelmiyor hani bence öyle pekiştirme yaparak müzeleri ziyaret ederek ya da Atatürk’ün evine giderek bence tekrar bir gezi düzenleyebilir. Sanal olarak da müzeleri gezdirmesini isterim. Çünkü bizim okulumuzda her sınıfta projeksiyon makinesi ve laptop var her sınıfa özgü. Hani Sosyal dersinde zaten biz projeksiyondan işliyoruz oradan sanal olarak girip müzeleri gezebiliriz.”

Ö19: “Müzeler konusunda mesela biz hangi konuyu görüyorsak o konuyla ilgili müzeye gitmeyi önerirdim daha fazla aklımızda kalması için. Ondan sonra müzeleri slaytlardan göstermesini önerirdim hani 3 boyutlu müzeleri görmeyi. Bu müzelerle ilgili önceden bilgi vermesini sonra gittikten sonra da bu müzelerle ilgili olarak hani düşüncelerimizi öğrendiklerimizi yazdırmasını önerirdim.”

BÖLÜM V

SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu bölümde, araştırmada elde edilen bulgulara ilişkin sonuçlar ile öğretmen ve öğrenci görüşlerinin yorumu ve alanyazınla karşılaştırmalar yer almaktadır.

5.1. Sonuçlar

İlköğretim Sosyal Bilgiler dersinde kullanılan müze ile eğitimin öğretmen ve öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesini amaçlayan bu araştırmada aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

1. Eğitsel müze ziyaretleri öncesi öğretmenlerin beklenen düzeyde hazırlık yapmadığı görülmüştür. Belli bir plan çerçevesinde öğretim programları ile bağlantılı olarak yürütülmesi gereken müze ziyaretlerinin planlamadan yoksun, yalnızca kuru bilgilerin verildiği geziler olarak gerçekleştirildiği anlaşılmıştır.
2. Öğretmenlerin ziyaret öncesi öğrencilere bilgi verdikleri, bu bilgilerin daha çok müzedeki eserlere ilişkin, onlarda merak uyandırıcı, müzeye gittiklerinde onları soru sormaya yönlendirici bilgiler olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin büyük bir bölümü de öğretmenlerinin müze ziyareti öncesi kendilerine gidecekleri müzeye dair bilgi verdiklerini, bu bilgileri de müzeye gittiklerinde tekrarladıklarını ifade etmişlerdir.
3. Öğretmenlerin öğrencilere müze ziyaretleri sırasında farklı yöntem ve teknikler uyguladıkları belirlenmiş ancak bunları uygularken bireysel farklılıkları göz önünde bulundurmadıkları görülmüştür. Müze ziyaretleri sırasında müzeyle ilgili bilgi toplatarak sunum hazırlama, eski eserleri toplatarak okul müzesi oluşturma, gezi yapılacak müzeyle ilgili var olan dokümanı kullanarak öğrenciyi bilgilendirme gibi yöntemler kullandıkları belirlenmiştir.

4. Okul seçiminde sosyo-ekonomik bakımdan üst düzey olarak belirlenip araştırma yapılan 3 okulun 2'sinde müze ziyaretlerinin, özellikle de sanal müze ziyaretlerinin Sosyal Bilgiler dersi içerisinde daha etkin kullanıldığı ve periyodik olarak müze ziyaretleri yapıldığı belirlenmiştir. Orta düzey olarak belirlenen 4 okulda ise müze ile eğitimin bilindiği ancak istenilen sıklıkta yapılmadığı tespit edilmiştir. Alt düzey olarak belirlenen 3 okulda ise öğretmenlerin ulaşım, veli izni, müzelerin ücretli olması, sınıftaki teknolojik donanımın yetersizliği gibi gerekçeler öne sürerek müzeleri Sosyal Bilgiler dersinde etkin olarak kullanmadıkları saptanmıştır. Güleç ve Alkış'ın (2003) çalışmasında bir öğretim yılı içinde müzelere yapılan ziyaretlerin sıklığında, okulun yer aldığı çevredeki kültür yapısının ve maddi olanakların etkili olduğu ve okulun bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik düzeyi yükseldikçe bir öğretim yılı içinde müzeye gitme sıklığının arttığı belirlenmiştir. Bu anlamda araştırmanın bulguları bu çalışmayı destekler niteliktedir. Ayrıca üst düzey okullardaki öğretmenler müze ile eğitime daha fazla zaman ayırıyorken orta ve alt düzey okullarda gereken önem verilmediği tespit edilmiştir.
5. Müze ile eğitim; özel okullarda Sosyal Bilgiler derslerinde etkin bir şekilde kullanılırken, devlet okullarında beklenen oranda etkin bir uygulama yapılmadığı tespit edilmiştir. Özel okullar periyodik olarak yıl içerisinde hem şehir içine hem de şehir dışına gerçek müze ziyaretleri düzenlediği, ayrıca gidilmesi mümkün olmayan müzelere ise öğretmenlerin Sosyal Bilgiler dersi içerisinde sanal ziyaretler yaptırdığı belirlenmiştir.
6. Öğretmenlerin müze ziyareti sonrası öğrencilere sözlü ve yazılı etkinlikler yaptırdıkları ancak öğretmenlerin değerlendirme konusunda yetersiz oldukları ve değerlendirmeye yönelik herhangi bir girişimlerinin bulunmadığı görülmüştür.
7. Müze ziyaretleri sonrası öğretmenlerin birçoğunun yapılan müze ziyaretini, okulun web sayfasında, okul panosunda, dergisinde ya da gazetesinde paylaştıkları belirlenmiştir.

8. Öğretmenlerin sanal müze ziyaretleri hakkında yeterli düzeyde bilgi sahibi olmadıkları, teknolojik eksiklikler, sınavlar, müfredatı yetiştirme kaygısı gibi nedenlerden dolayı öğrencilere sanal ziyaretler yaptıramadıkları belirlenmiştir.
9. Bürokratik işlemlerin uzunluğunun öğretmenlerin müze ziyaretleri konusunda isteklerinin azalmasına neden olduğu görülmüştür.
10. Öğretmenlerin müze ile eğitim konusunda gerekli donanıma sahip olmadığı görülmüştür. Hizmet içi eğitim programlarına ve yazılı kaynaklara olan ihtiyaç açıkça ortaya konmuştur.
11. Sosyal Bilgiler programında yer alan müze ile eğitim konusunda öğretmenlerin tam anlamıyla bilgi sahibi olmadığı belirlenmiştir.
12. Sosyal Bilgiler dersi içerisinde müze ziyaretleri yapılabilmesi için mevcut ders saati ve süresinin uygun olmadığı tespit edilmiştir.
13. Öğrencilerin eğitsel müze ziyaretleri aracılığıyla dersten zevk aldıkları belirlenmiştir. Ayrıca müze ile eğitimin kalıcı öğrenmeye katkı sağladığı açıkça ortaya konulmuştur.
14. Öğretmenlerin programda yer alan müze ile eğitim etkinliklerini uygulamaları konusunda teşvik edilmeleri ve desteklenmeleri ihtiyacı ortaya çıkmıştır.

5.2. Tartışma

Okul, çocuğun zihninde, kimsenin anlamadığı bir takım şeyleri öğrendiği, doğuştan kazandığı şivenin çok dışında bir tarzda konuşmaya zorlandığı bir yapı görünümündedir (Tolstoy, 2008: 27). Müzeler ise alışılmışın dışında öğrenciyi eğiten, eğitirken eğlendiren, hem sınıfla hem de sınıf dışında ailesi ve arkadaşlarıyla hoş vakit geçirebilmesini sağlayan mekânlardır. Müzeler sosyal etkileşim içinde kültürle ilgili çeşitli nesnelere ve belgeleri tanıtarak, genç kuşaklara o toplumun bir bireyi olduklarını

kavramalarına, kişiliklerinin ve özgüvenlerinin geliştirilmesi yolunda temeller atılmasına destek olurlar.

Hazırlık ve izleme çalışmaları çocuğun eğitimle müze gezisini bütünleştirmeye yarayacak unsurlar arasındadır (Seidel, Hudson, 1999: 33). Müze ziyaretlerine hazırlık sürecinde bu ziyaretlerin amacına uygun yapılabilmesi ve ziyaret esnasında olabilecek sıkıntılara önceden engel olunması için mutlaka öğretmen tarafından bu ziyaretlerin önceden planlanması gerekmektedir. Müze ile eğitim gezileri randevulu olmalı, öğretmen önceden müzeyi görmeli, bilgilenebilir, gezi ve gözleme ise en az yarım gününü ayırmalıdır. Önder ve diğerlerinin (2009: 106) de ifade ettikleri gibi, öğretmenler önceden eğitimlerinde yararlanacakları müzeyi belirlemeli ve görmeli ardından kendi sınıflarının düzeyine göre eğitim programı oluşturmalı ve öğrencileri müze ziyaretine hazırlayıcı etkinliklere yer vermelidirler. Öğretmenlerin hemen hemen hepsinin düşünceleri bu görüşle paralellik göstermiş ve onların görüşlerinden hareketle öğretmenlerin ziyaret edecekleri müze hakkında bilgi sahibi olmalarının gerekliliği ortaya konulmuştur. Fakat çalışmaya katılan öğretmenlerin ön hazırlık konusunda yetersiz kaldıkları belirlenmiştir. Oysaki müze ziyaretlerinden öğrencilerin etkili bir biçimde yararlandırılması, onların ziyaret öncesi iyi bir şekilde hazırlanmalarına bağlıdır. Burada öğretmene büyük sorumluluk düşmektedir. Özsoy (2002), bunun sağlanması için öğretmenin hem kendisine hem de öğrencilere yönelik hazırlıkları kaydetmesi gerekliliğinin altını çizmiştir.

Hazırlık sürecinde öğrencilere farklı eğitim yöntem ve teknikleri hazırlanıp uygulanması, onların müze bilincini kavramasını kolaylaştırıcı önemli bir adım olabilmektedir. Mesela hazırlık aşamasında ilk olarak sınıf ortamında ‘tartışma’ ile ‘müze nedir?’ sorusunun yanıtının aranması, ziyaret sonrası edinecekleri bilgilerden sonra onların kıyaslama yapmalarına imkân tanımalarında, eleştirel bakış açılarının gelişmesinde, analiz, sentez ve değerlendirme gücü kazandırma da etkili olabilmektedir. Bu bakımdan sınıf içi tartışma ortamı sağlanarak öğrencilerin etkin katılımıyla hedef davranışların kazandırılması kolaylaştırılabilir. Bu araştırmada öğretmenlerin öğrencilere ziyaret öncesi sınıfta böyle bir yöntem uygulamadığı görülmüştür. Yalnızca bir öğretmen ziyaret öncesi bilgi künyesi ve sorular hazırlayarak öğrencilere sorduğunu

ifade etmiş fakat bu okulda yapılan öğrenci görüşmelerinde bunu teyit eder nitelikte bir bulguya rastlanmamıştır.

Müze ziyareti öncesi işlenen konu ve müzedeki eserlerle bağlantı kurularak öğrencilere kısa hikâyeler anlatılması, öğrencide merak duygusunun uyanmasını sağlayacak müzeye gittiği zaman onu arayışa yönlendirebilecektir. Ayrıca Maccario (2002: 279), eğitsel anlamda yapılan ziyaret öncesi müzede bulunan bir eserle ilgili olarak, bilgi vermenin ve hikâye anlatmanın öğrencinin hayal gücünü geliştirdiğini savunmaktadır. Araştırmaya katılıp müze ziyaretinde bulunan öğretmenlerin tamamı öğrencileri ziyaret öncesi bilgilendirdiğini ileri sürmüştür. Öğrencilerde öğretmenlerin ziyaret öncesi bilgi verdiklerini dile getirmişlerdir. Bu durum öğretmenlerin bu konudaki ifadelerinin öğrenci söylemleriyle örtüşüyor olduğunu göstermiştir.

Müze ziyareti sonrasında çocuklarla yapılan müze etkinliğini destekleyecek ve öğrenmelerinin kalıcılığını sağlayacak uygulamaların gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla sınıfa döndüğünde bu deneyim anımsatılmalı, tartışılmalı ve değerlendirilmeli, aksi takdirde kazanılanın çoğu kaybedilebilir (Hooper-Greenhill, 1999: 40). Öğretmenlerin birçoğu müze ziyareti sonrası öğrencilere sözel ve yazılı olarak çeşitli etkinlikler yaptırdıklarını dile getirmişlerdir. Burada üzerinde durulması gereken nokta, öğretmenlerin yalnızca öğrencilere etkinlik yaptırdığı fakat değerlendirmeye yönelik herhangi bir şey yapmadıklarının belirlenmiş olmasıdır. Öğretmenlerin tamamına yakını değerlendirme yapıyorum demiştir. Ancak değerlendirme ciddi bir iştir önceden mutlaka ölçütlerinin belirlenmesi gerekir. Öğrencilerin bir programa başlamadan önce hazır bulunuşluk düzeylerinin ölçülmesi ve değerlendirilmesi, süreçte her öğrenme biriminin sonunda değerlendirilmesi ve sonuçta da öğrenilen bilgi beceri ve tutumlarda hangi düzeyde öğrenmelerin gerçekleştiğinin belirlenmesi gerekir. (Demirel, 2002: 197). Bu bakımdan değerlendirmede, uygulanan bir eğitimin başarılı olup olmadığını, başarılı ise ne derecede ve hangi öğrenciler için başarılı olduğunun bilinmesi istenir. Çünkü eğitim işlemi devam ederken, başarısızlığın ve başarısız bireylerin erken tanınması ya da verilen eğitimin etkili olup olmadığını belirlenmesi önlem alınmasını sağlamaktadır. Turgut'un (1997: 1) da ifade ettiği gibi başarı derecesinin bilinmesi ve başarısızlık hallerinin ortaya çıkarılması, ileride

girişilecek benzer eğitim etkinliklerinin daha gerçekçi esaslarla planlanmasına yardım eder. Çalışmada öğretmenlerin değerlendirme aşamasını çok da ciddiye almadıkları saptanmıştır. Öğretmenler öğrencileri gezi sonrası izlenimlerini tahtaya çıkarıp anlattırma, sorular sorma, slaytlar hazırlatma gibi etkinlikler yaptırmışlar ancak gezi sonrası, belirlenen hedeflere ulaşıp ulaşmadığına dair herhangi bir değerlendirme yapmadıkları için en başta kendileriyle daha sonra değerlendirme yapmanın genel amaçlarıyla çelişmişlerdir. Öğrencilerin verdikleri cevaplar da öğretmenlerle örtüşmektedir. Onlar da öğretmenlerinin yaptırdıkları etkinliklerden bahsetmişler ancak değerlendirmeye yönelik herhangi bir girişimlerinin bulunmadıklarını bildirmişlerdir. Kısacası müzelere sadece ziyaret yapılmış bu ziyaretlerin eğitsel çıktılarının ne düzeyde olduğu maalesef yeterli düzeyde ölçülmemiştir. Güleç ve Alkış'ın (2003) 30 sınıf öğretmenine uyguladıkları ankette öğretmenlerin tamamına yakınının müzeden sonra sınıfa gelindiğinde öğrencilerin müzede gördüklerini, izlenimlerini ve hislerini paylaşmak için sözlü anlatım, tartışma ve soru-cevap yöntemlerini kullandıkları tespit edilmiş ve birden fazla yöntemin kullanılması gereği vurgulanmıştır. Ancak yapılan çalışma nicel bir çalışma olduğu için sadece değerlendirmede bu tekniklerin kullanıldığına değinilmiş bu tekniklerin nasıl kullanıldığına ilişkin detaylı bilgi verilmemiştir. Ayrıca bu çalışmada da bireysel farklılıkların dikkate alınması gerektiğine dair herhangi bir bulguya rastlanılamamıştır. Çaycı'nın (2007: 58) da altını çizdiği gibi bireysel farklılıklar, çeşitli kişisel özellikleri ifade etmekte ve tüm eğitim öğretim ortamlarında bulunması nedeniyle mutlaka dikkate alınması gerekmektedir. Çünkü her birey tektir ve en doğal özelliklerinden biri, farklı olmasıdır. Bu bakımdan öğrencilerin bireysel farklılıkları, doğal bir zenginlik olarak algılanmalı ve öğretimde bu zenginlikten faydalanılarak farklı yöntem ve teknikler uygulanmalıdır.

Müzelere yapılacak ziyaretlerin ardından, müzedeki izlenimleri yansıtan, kısa bilgi künyeleriyle birlikte fotoğrafların yer aldığı bilgi panolarının hazırlanması, öğrenilen bilgilerin kalıcılığına imkân sağlayan bir yöntemi de ortaya çıkarmaktadır. Çalışmada öğretmenlerin birçoğu yapılan müze ile eğitim etkinliğini okulun internet sitesinde, okul panosunda, dergisinde ya da gazetesinde paylaştıklarını, bunun da gidemeyen öğrenciler açısından ilgi ve istek uyandırdığını ifade etmişlerdir. Bu paylaşım aslında değerlendirmeye de içe içe bir durumdur. Çünkü edinilen bilginin açık, gözle görülür

bir değerlendirmesi yapıldığında bilgi paylaşımı konusundaki istek de ister istemez artacaktır. Dolayısıyla okul panoları, web sayfaları, okul dergi ve gazetelerinde daha doyurucu bilgiler verilebilecektir.

İlköğretim Sosyal Bilgiler dersi öğretim programı, öğretmenlerin öğrencileri ile birlikte sanal alan ve sanal müze gezileri, müze ve tarihi mekân inceleme gezileri yapmalarını istemektedir (MEB, 2008). Araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük bir bölümü Sosyal Bilgiler derslerinde sanal müze ziyaretleri hakkında bilgi sahibi olmadıklarını, teknolojik eksiklikleri, sınavlar, müfredatı yetiştirme kaygısı gibi nedenlerden dolayı öğrencilere sanal ziyaretler yaptıramadıklarını belirtmişler ancak bu konuda istekli olduklarının da altını çizmişlerdir. Öğrencilerin görüşleri de öğretmenlerin görüşleriyle bu bağlamda örtüşmektedir. Öğrencilerin büyük bir bölümü de öğretmenlerinin sınıfta sanal müze ziyaretlerini yaptırmadıklarını ancak yapmalarının, görsel öğeleri derslerde kullanmalarının bilginin kalıcılığı adına kendilerine yarar sağlayacağını bildirmişleridir. Sanal ortamdaki gelişmeler de, müzenin, koleksiyonun ve etkinliklerinin görünürlüğünü sağlaması açısından önemlidir (Savaş, 2008: 17). Günümüzde özellikle sanal müze gezileri konusunda internet birçok imkân sunmaktadır. Eğitimde de bu imkândan olabildiğince faydalanılması özellikle öğrenilenlerin pekiştirilmesi ve kalıcılığı adına kolaylık sağlayacaktır. Müzelere gitmek istediklerini dile getiren ancak izin konusunda sürecin uzamasından yakınan öğretmenler için sanal müze ziyaretleri güzel bir alternatif olabilir. Nitekim öğretmenlerin sanal müze ziyaretlerini yeterince yaptırmıyor olmaları ve bu konuda herhangi bir girişimde bulunmamaları da dikkati çeken bir diğer ayrıntı olmuştur.

Müze ile eğitim sırasında hem öğretmenler hem de öğrenciler bir takım sıkıntılarla karşı karşıya gelmektedirler. Bu bakımdan karşılaşılabilecek zorlukları en aza indirmek için planlama yapmak gereklidir. Öğretmenler özellikle bürokratik işlemlerin uzun zaman alması ve uğraştırıcı işlemler içermesi nedeniyle zaman zaman ziyaretlerden vazgeçebilecek noktaya gelebildiklerine değinmişlerdir. Ayrıca sınıf mevcudunun kalabalık olması, ders saati ve süresinin az olması, girişlerin ücretli olması, sınavlar gibi nedenlerle de güçlükler yaşadıklarını dile getirmişlerdir. Öğretmenlerin burada karşılaştıklarını ifade ettikleri güçlükler Ata'nın (2002: 233) da çalışmasında ifade

ettiği güçlüklerle bire bir örtüşmektedir, Ata, Tarih öğretmenlerinin öğrencilerini müzeye götürmemelerinin gerekçeleri olarak sınıfların kalabalık olması, ders programında gezi için boş zaman olmaması, velilerin olumsuz tutumları, resmi prosedürlerin ağır olması gibi nedenleri 200'ün üzerinde öğretmenden gelen cevap paralelinde belirlemiştir.

Araştırma kapsamında öğrenciler de yaşadıkları sıkıntılara ilişkin öğretmenlerinin görüşleriyle paralel doğrultuda görüşler bildirmişlerdir. Öğrencilerden bir kısmı müzede kendilerine bilgi verecek kimsenin olmamasına dikkati çekmiştir. Bu doğrultuda araştırmalar incelendiğinde en uygun müze ziyaretinin, rehber eşliğinde yapılan müze ziyaretleri olduğu görülmektedir. Bu bakımdan müze ziyaretlerinde öğrenciye bilgi verecek, onları bu konuda doğru yönlendirecek rehberlerin bulunması, değerlendirme sürecine de olumlu yönde katkı sağlayacaktır.

1951 yılında 100'den fazla müzede ve eğitim enstitüsünde yapılan bir ankette çocukların ve gençlerin yaptığı müze gezilerinin kalitesini yükseltmek için öğretmenlerin müzeleri ve bunlardan faydalanma yollarını öğrenmelerinin gerekliliği konusu çok geniş bir şekilde ilgi topladığı tespit edilmiştir (Rose, 1958: 11). Belirlenen amaçlara uygun olarak da öğretmenleri yetiştirmek aslında bir zorunluluktur. Bu zorunluluk bireyleri içinde buldukları ortama uyma, güdüleme, mesleki yeterliliklerini artırma ve gelişmelerini sağlama çabaların gerektirdiği bilgi, beceri ve alışkanlıkların kazandırılmasını kapsamına alır. Bu gereksinmelerin karşılanması ise uygun eğitim ortamının sağlanmasına bağlıdır. Dolayısıyla Gürsoy'un (1997: 36) da ifade ettiği gibi, bilginin eyleme geçirilip kullanılabilir bir duruma dönüşmesinde ve arzulan hedeflere ulaşmada hizmet içi eğitim programının rolü ve etkinliği önemlidir. Bu araştırmaya katılan öğretmenlerin tamamı daha önce müze ile eğitim kapsamında herhangi bir eğitim programına katılmadıklarını ancak bunun bir eksiklik olduğunu ifade etmişlerdir. Öncelikle öğretmenlerin belirttikleri gibi, öğrencilerin doğru bir şekilde müzelere yönlendirilmesi ve öğretimde etkin olarak müzelerden yararlanılması için kendi eksikliklerinin farkına varmaları ve bunun ortadan kaldırılması için çaba göstermeleri şarttır. Ancak görüşlerden de anlaşıldığı üzere öğretmenlerde 'olursa giderim, yapılırsa iyi olur' gibi bir düşünce hâkimdir. Bu girişimlerin bizzat öğretmenler

tarafından yapılması belki de süreci hızlandıracak bir an önce çalışmaların tamamlanmasını sağlayabilecektir. Bu bakımdan Atasoy'un (1998: 52) da belirttiği gibi en kısa sürede müze eğitim birimleri oluşturularak, gerek yazılı gereçlerin hazırlanması, gerekse eğitim programlarının uygulanmasında müzeci-eğitimci işbirliğinin etkinleştirilmesi gerekmektedir. Ayrıca yalnızca öğretmenler için değil öğrenciler için de görsel betimlemelerle zenginleştirilmiş yardımcı bir kaynağın hazırlanması müze ile eğitim açısından fayda sağlayacaktır. Eğitimde görsel ve işitsel araçlar, öğrenmenin kalıcı izli olmasını sağlaması açısından çok önemli görülmektedir. Eğitim ve öğretim etkinliği ne kadar çok duyu organına hitap ederse, öğrenme olayı da o kadar iyi ve kalıcı izli olmakta, unutmada da o kadar geç olmaktadır. Öğrenme ile ilgili olarak yapılan araştırmalar, öğrenmelerin gerçekleşmesinde görsel betimlemelerin önemli paya sahip olduğunu göstermektedir (Demirel, Seferoğlu, Yağcı, 2002: 5). Öğretmenlerin de dile getirdiği gibi öğrencilerin bilgiyi keşfetmelerine olanak sağlayan yazılı kaynakların olması onların bilgiye ulaşmalarında kolaylık sağlamaktadır. Çünkü basılı öğrenme araçları öğrenme için çok geniş imkânlar sunar. Birkaç öğretmen MEB'in müzelere ilişkin slayt, CD vb. materyalleri göndermelerinin de yararlı olabileceğini öne sürmüşlerdir. Buradan hareketle görsel materyaller ile güçlendirilerek hazırlanan yardımcı kaynağın hiç kuşkusuz öğreticiliği daha da güçlenecektir. Çünkü görsel ve işitsel öğretim yöntemlerinin eğitim ve öğretimde uygulanması öğrenmeyi çekici ve zevkli hale getirir, öğrenme faaliyetini kolaylaştırır, eğitimi verilen konuyu ve konuyla ilişkilendirilen müzeleri öğrencilerin sevmesi, merak etmelerinin dışında, öğrencilerin güdülenmesini sağladığı gibi, öğrenmeyi somutlaştırır ve öğretme-öğrenme sürecine çeşitlilik ve değişiklik katar. Dikkat edilmesi gereken nokta ise müze ile eğitimle ilgili yardımcı bir kaynağın gerekliliği doğrultusunda görüş bildiren öğretmenlerin de ifade ettiği gibi bu kaynağın Sosyal Bilgilerin amacına hizmet edebilmesi için mutlaka müfredat konularıyla müzelerin ilişkilendirilmesi şarttır.

Türkiye'de müzelerin genel olarak eğitim aktivitelerinde özel olarak Tarih ve Sosyal Bilgiler derslerinin bir parçası olarak ziyaret edilmesi MEB tarafından değişik dönemlerde okullara tavsiye edilmiştir. MEB tarafından hazırlanan yeni İlköğretim Programlarında Türkçe, Matematik, Sosyal Bilgiler, Hayat Bilgisi, Fen ve Teknoloji ile Görsel Sanatlar dersi öğretim programlarında müze ile eğitim uygulamaları tavsiye

edilmiş, müze ziyaretlerinin gerekliliğine vurgu yapılmıştır (MEB, 2005 ve 2008). Çalışmada öğretmenlerin yarısı programda yer alan müze ile eğitim konusunda bilgi sahibi değilken, diğer yarısı program içerisinde müze ile eğitime yer verildiğini bilmektedirler. Ayrıca programdaki müze ile eğitim konusunda bilgileri olduğunu savunan öğretmenlerin de bilgilerinin çok yüzeysel olduğu görülmektedir. Eğitim işlerinin belli bir program dahilinde yapılması gerekmektedir. Öğretmenlerden birinin görüşü bu noktada çok dikkat çekicidir. Söz konusu öğretmen ders kitabında olsa programı açıp bakardım gibi bir düşünce ortaya koymuştur. Ancak belirlenen hedeflere ulaşabilmek ve eğitimin düzenli, kontrollü olarak yürütülebilmesi ancak hazırlanacak programlarla ve bunları uygulamakla mümkün olabilir. Buradan hareketle öğretim yılı boyunca öğretmenin programa bakma ihtiyacı duymaması da çok ilginç görünmektedir. Bir programdan diğerine geçiş sürecinde yeni programın içeriği konusunda öğretmenlere eğitim seminerleri verilerek, uygulama yolunda önemli bir adım atılabilirdi. Öğretmenlerin görüşlerinden de anlaşıldığı üzere programdaki müze ile eğitimin rastlantısal yollarla, çıkarım yaparak farkına vardıkları görülmüştür. Elbette öğretmenlerin de bu konuda herhangi bir çaba sarf etmemeleri bu çalışmada dikkati çeken bir diğer nokta olmuştur. Maccario (2002) çalışmasında, eğitimde uygulanabilir programların hazırlanması, destek olabilecek kurum ve kişilerle gerekli ilişkilerin kurulması ve bunların doğru değerlendirilmesi gibi pek çok bileşeni olan müze ile eğitimin yönetici, uzman ve eğitimcilerin karşılıklı eşgüdümü sağlanarak gerçekleştirilebileceğine vurgu yapmıştır.

Müzeleri kullanarak gerçekleştirilen Sosyal Bilgiler dersleri, öğrencilerin geçmişle gelecek arasındaki bağı kurmalarında yardımcı olur. Bu yolla öğrenciler, eserlerin o dönemdeki etkilerini ve önemini keşfeder ayrıca öğrencileri düşünmeye sevk eder (Shull, Hunter, 1992: 312). Akmeahmet (2008) ise, müzelerin koleksiyonlarına göre ilişki kurulabilecek pek çok dersin öğretiminde kullanılmakla birlikte Tarih öğretimi için ideal bir öğrenme ortamı olduğunun altını çizerek, dünyada pek çok ülkede müzelerin özellikle tarih konularının öğretimi için güçlü bir araç, bir laboratuvar olarak kabul edildiğini dile getirmiştir. Öğretmenler derste edinilen bilgilerin kalıcılığı artırmak için mutlaka program konularının müzelerle ilişkilendirilerek derslerin işlenmesinin gereği üzerinde durmuşlardır. Fakat öğretmenler, sınıfların kalabalık

olmasını, Samsun'da programa uygun müze bulunmaması gibi nedenleri gerekçe göstererek sıklıkla yapamadıklarını dile getirmişlerdir. Samsun'da programa uygun müzelerin bulunmadığını belirten Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin bir bakıma Samsun'da hangi müzelerin var olduğunu bilmedikleri ya da bilseler bile bu müzeleri hangi kazanımla ilişkilendirebileceklerini anlayamadıkları görülmüştür. Çünkü Samsun'da bulunan Bandırma Vapuru Gemi-Müzesi, Milli Mücadele Parkı ve Açık Hava Müzesi, Gazi Müzesi ve Samsun Arkeoloji ve Etnografya Müzesi 6, 7 Sosyal Bilgiler ve 8. sınıf Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi derslerindeki pek çok kazanımla kolaylıkla ilişkilendirilebilir. Samsun müzeler bakımından oldukça zengin bir ilimizdir. Bu bakımdan derslerde yararlanılmamasının gerekçesi kazanımlarla bağlantılı müzelerin ilde bulunmaması değil öğretmenlerin bu konudaki isteksizliği ve bilgisizliği olabilir.

ABD'de "Goals 2000" ya da "America 2000" adıyla anılan program, okulun temel amacının çocukların öğrenmeyi nasıl öğreneceğini bilme, bilginin değerini kavrama ve pozitif davranışlara sahip olma yetilerini kazanmalarına olanak tanımaları gerektiği görüşünü içermektedir. Bu programın içeriğini tanımlayan raporda ise yaşam boyu öğrenme sürecinin bir döngü olduğu vurgulanmaktadır (Doyle, 1994: 22). Dolayısıyla artık kendi kendine öğrenme konusuna önem verilmekte ve yaşam boyu öğrenme bilincine varan toplum yaratma yönünde çaba gösterilmektedir. Bu anlamda müzeler yaşam boyu öğrenmenin yapılabileceği alanlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Müzelere yapılacak geziler de öğrencilerin, zengin ve anlamlı yaşantılar kazanmalarına yardım etmekte, öğrencilerde dikkatle gözlem yapma becerisini geliştirmekte ve uzun süre kalıcı görsellik sağlamaktadır (Çilenti,1988: 70). Hem öğretmen hem de öğrencilerin görüşleri Çilenti'nin bu görüşüyle örtüşmektedir. Öğrencilerin neredeyse tamamı müze ziyaretlerinin daha önceki öğrenmeleri pekiştirerek bilgilerin akıllarında kalmalarını sağladığını, anlamalarını kolaylaştırdığını ifade ederlerken öğretmenler de müzelerin kalıcılığı ve derse karşı ilgiyi artırdığının altını çizmişlerdir. Bu bakımdan öğretmenlerin ve öğrencilerin görüşleri de kendi içinde tutarlılık göstermiştir. Ancak öğretmenler müzelerin eğitim süreci içerisinde kullanılmasının faydalı ve önemli olduğunu bilmelerine karşın, derslerde istenilen düzeyde müze ziyaretleri yaptırmamaktadırlar. Çalışmada ayrıca öğrenciler, müzede onları en çok etkileyen

şeyin, ilginç olduğunu düşündükleri nesnelere olduğunu ve onları hiç unutmadıklarını dile getirmişlerdir. Seidel ve Hudson (1999: 37) bununla bağlantılı olarak eğer öğrencilerin çok ilginç buldukları sergi parçalarını araştırmaya ve incelemeye izin verilirse büyük olasılıkla güdülemenin de artacağını belirtmiştir. Mercin (2003a) de müzelerin birer kültür hazineleri olduğunu belirtmiş, müzelerin kültürleri insanlara doğrudan ve somut olarak sunduklarını dile getirmiştir. Böylece insanların görerek, dokunarak, hissederek ve uygulayarak öğrenme yaşantılarını canlı tuttuklarına ve bilgilerin kalıcı olmasını sağladıklarına dikkati çekmiştir. Terroil (1975) ise çalışmasının son bölümünde müzelerin kendi kurumları içinde öğrencilere olağanüstü öğrenme deneyimleri yaşatmak için bir dizi yol gösterici psikolojik öğrenme kuramları kullandığının altını çizmiştir.

Bulguların son bölümünde hem öğretmenlerin hem de öğrencilerin müze ile eğitime yönelik önerilerine yer verilmiştir. Öğretmenler programda yer alan müze ile eğitimin uygulanabilir olması için bir dizi öneri sunmuşlardır. Ayrıca bu konuda istekli oldukları, öne sürdükleri görüşlerden anlaşılmaktadır. Aynı şekilde görüşleri alınan öğrencilerin tamamı öğretmenlerine Sosyal Bilgiler dersinde konularla ilişkilendirerek müzelere götürmeleri tavsiyesinde bulunmuşlardır. Müze ile eğitim aslında her anlamda öğrenciler tarafından arzu edilmektedir. Ama maalesef bununla ilgili girişimler yetersiz kaldığı için öğrencilerin önerilerinin de daha çok müze ziyaretlerinin artırılmasına yönelik olduğu görülmüştür. Bu bakımdan hem öğretmenler hem de öğrencilerin müze ziyaretleri konusunda bu kadar istekli olmaları göz önünde tutularak gerekli düzenlemelerin bir an önce yapılması, müze ile eğitimin tam olarak hayata geçirilmesinde kuşkusuz katkı sağlayacaktır.

BÖLÜM VI

ÖNERİLER

Araştırmanın sonuçlarından hareketle bazı öneriler geliştirilmiştir. Bu öneriler şu şekilde sıralanabilir:

1. Ziyaretin eğitsel faydasını artırmak için sınıf içinde gereken hazırlıklar yapılmalıdır. Öğrencileri yaş, ilgi ve öğrenme biçimlerine göre gruplandırmak mümkündür. Öğrenciler neleri niçin görecekleri konusunda yaş ve bilgi düzeylerine uygun olarak mutlaka gezi öncesi bilgilendirilmelidir.
2. Ziyaretle ilgili gerekli düzenlemeler ve planlama için öğretmen ilgili müzeyi önceden ziyaret etmelidir. Müze ziyaretleri için mutlaka randevu alınmalıdır.
3. Müzeler, yılda bir kez okul ziyareti yapılan mekânlar olmaktan çıkarılmalı, ziyaretler sadece “Müzeler Haftası” gibi belirli gün ve haftalarda yapılması yerine yıl geneline yayılmalıdır.
4. Sosyal Bilgiler öğretmenleri ziyaretlerin öğrenmeye katkısını artırmak için ziyaret sonrası öğrenci merkezli, onların ilgisini çekebilecek etkinlikler yaptırmalı ve bu etkinlikler mutlaka değerlendirmelidir.
5. İlköğretim okullarında kurulan bilgisayar laboratuvarlarından Sosyal Bilgiler dersi içinde de faydalanılmalı, gidilemeyen, görülemeyen müzelerin web siteleri ya da hazırlanan müze CD’leri aracılığıyla sanal ortamda gezerek bu yolla öğrencilere görme, tanıma ve bilgi edinme imkânı sağlanmalıdır. Buna bağlı olarak öğrenciler bireysel olarak da bu ziyaretleri yapabilmeleri için teşvik edilmelidir. Programdaki müze ile eğitime ilişkin her kazanıma yönelik Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından bir DVD hazırlanmalıdır.

6. Her türlü görsel ve işitsel araçlar Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin hizmetine sunulmalı ve bu araçların kolayca kullanılabilceği teknoloji sınıfları ya da Sosyal Bilgiler sınıfları oluşturulmalıdır.
7. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin müze ile eğitim konusunda kuramsal eksikliklerinin giderilmesi ve yapılacak olan etkinliklerinin sınıf içinde ve dışında etkin bir şekilde yürütülebilmesi için öğretmenlere yönelik MEB tarafından hizmet içi eğitim, seminer vb. çalışmalar yapılmalıdır. Aynı şekilde öğretmenlerin sanal müzelerden Sosyal Bilgiler dersinde yararlanabilmeleri için öğretmenlerin yeterlilikleri belirlenmeli ve gerekirse bu anlamda öğretmenlere hizmet içi eğitim verilmelidir.
8. MEB tarafından, hem öğretmenlere hem de öğrencilere yönelik, Sosyal Bilgiler dersinde yararlanılması için müze ile eğitim hakkında ilde bulunan müze müdürlükleriyle koordineli bir şekilde “müze ile eğitim kaynak kitabı” hazırlanmalıdır.
9. Sosyal Bilgiler dersi açısından en üst düzeyde yarar sağlamak için eğitsel müze ziyaretleri programla eşgüdümlü olacak şekilde düzenlenmelidir.
10. Müze ziyareti sırasında ve sonrasında yapılan etkinliklerden elde edilen ürünlere, müzeyi tanıtıcı görsellere okul panosu, gazetesi, dergisi ya da web sayfasında yer verilerek görsel etkileşimin devamlılığı sağlanmalıdır.
11. Müze ziyaretlerini programda etkin hale getirmek için ayrıntılı düzenlemeler yapılmalı ve bu ziyaretler mutlaka zorunlu hale getirilmelidir.

KAYNAKÇA

Abacı, Oya, 2005. “Çocuk ve Müze”, İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.

Adams, Carol, Millar, Sue, 1982. “Museums and the Use of Evidence in History Teaching”, Teaching History, S: 34, ss.3-6.

Adıgüzel, H. Ömer, 2000. “Müze Pedagojisinin Türkiye’deki Yansımaları ve Müzelerdeki Yaratıcı Drama Uygulamaları”, Müzecilikte Yeni Yaklaşımlar Küreselleşme ve Yerelleşme, İstanbul: Numune Matbaacılık, ss.130-143.

Adler, Alfred, 2000. “Çocuk Eğitimi”, Çev. Kâmuran Şipal, İstanbul: Cem Yayınevi.

Akmehmet, Tezcan, Kadriye, 2001. “Müzelerin Okul Eğitimine Katkıları”, Yüksek Öğretimde Rehberliği Tanıtma ve Rehber Yetiştirme Vakfı (YÖRET) Postası, <http://www.yoret.org.tr/download/posta/48.doc> (18.05.2011).

Akmehmet, Tezcan, Kadriye, 2008. “Müzelerin Tarih Öğretiminde Nesne Merkezli Eğitim Etkinlikleriyle Kullanılması ve İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretimi”, Millî Eğitim, S:180, ss.50-67.

Akmehmet, Tezcan, Kadriye, Ödekan Ayla, 2006. “Müze Eğitiminin Tarihsel Gelişimi”, İTÜ Dergisi / B Sosyal Bilimler, 3/1, ss.47-58.

Akyüz, Gözde, 2009. “Sanayi Müzelerinin Tarih Öğretiminde Kullanım Durumu: Rahmi M. Koç Müzesi Örneği”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi.

Albany Institute of History and Art, 2005. “What is Object Based Learning”, Museum Learning Initiative. <http://www.mli.albanyinstitute.org/objectlearning.htm> (18.05.2011).

Allan, A. Douglas 1963a. “*Müzenin Rolü*”, Müzelerin Teşkilatlanması Pratik Öğütler, Çev. Selma İnal, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, ss.5-20.

Allan, A. Douglas 1963b. “*Personel*”, Müzelerin Teşkilatlanması Pratik Öğütler, Çev. Selma İnal, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, ss.81-97.

Allard, Michel, Boucher, Susanne, Forest, Lina, 1994. “*The Museum and the School*”, McGill Journal of Education, S.29, ss.1-17. <http://www.unites.uqam.ca /grem /pdf/the-museum-and-the-school.pdf> (18.05.2011).

Alpagut, Asuman, 2011. “*Müzelerin Eğitim ve Kültürel Etkinliklerdeki Yeri: Anadolu Medeniyetleri Müzesi Müze Eğitim Atölyesi*”, I. Türkiye Çocuk Hakları Kongresi Yetişkin Bildirileri Kitabı, İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.

Altın, Bekir, Necati, Demirtaş, Sıddıka, 2009. “*Sosyal Bilgiler Dersinde Sınıf Dışı Eğitim Etkinlikleri (Müze ve Arazi Çalışmaları)*”, Sosyal Bilgiler Öğretimi, Ed. Mustafa Safran, Ankara: Pegem Akademi Yayınları, ss.507-541.

Anderson, Carol, Moore, Ann, 1994. “*Making History Happen Outside the Classroom*”, Teaching History, Ed. Hilary Bourdillon, London and New York: Routledge, ss.196-208.

Artut, Kazım, 2004. “*Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri*”, Ankara: Anı Yayıncılık.

Ata, Bahri, 2002. “*Müzelerle ve Tarihî Mekânlarla Tarih Öğretimi: Tarih Öğretmenlerinin ‘Müze Eğitimine’ İlişkin Görüşleri*”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi.

Atagök, Tomur, 1999a. “*Yeniden Müzeciliği Düşünmek*”, İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Basım Yayın Merkezi.

Atagök, Tomur, 1999b. “*Türkiye’de Çocuk-Müze İlişkilerinin Dünü ve Bugünü*”, Cumhuriyet ve Çocuk, Ankara: Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları.

Atasoy, Yavuzoğlu, Nazan, 1998. “Müze Eğitiminde Yazılı Gereçlerin Rolü”, IV. Müzecilik Semineri Bildiriler, İstanbul: Askeri Müze ve Kültür Sitesi.

Baykan, Z. Özlem, 2007. “*2005 ve 2006 İlköğretim Programlarının ‘Müze Eğitimi’ Açısından Değerlendirilmesi*”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi.

Bilgili, Ali, Sinan, 2008. “*Bilimsel Araştırma Yaklaşımları*”, Bilimsel Araştırma Yöntemleri, Ed. Orhan Kılıç, Mustafa Cinoğlu, İstanbul: Lisans Yayıncılık, ss.59-75.

Bonner, P. Jeffrey, 1985. “*Museums in the Classroom and Classrooms in the Museum*”, Anthropology & Education Quarterly, 16/4, ss.288-293.

Boyer, L. Candace, 1996. “*Using Museum Resources in the K-12 Social Studies Curriculum*”, ERIC Educational Reports, ss.1-7. <http://www.eric.ed.gov/PDFS/ED412174.pdf> (13.03.2011).

Buyurgan, Serap, Mercin Levent, 2005. “*Görsel Sanatlar Eğitiminde Müze Eğitimi ve Uygulamaları*”, Ed. Vedat Özsoy, Ankara: Görsel Sanatlar Eğitimi Derneği Yayınları.

Castle, M. Christina, 2002. “*Teaching History in Museums*”, Ontario History, 94/1, ss.1-18.

Crace, John, 2001. “*Playing to the Gallery*”, The Guardian, 13 November, <http://www.guardian.co.uk/education/2001/nov/13/schooltrips.schools> (02.06.2011).

Çaycı, Barış, 2007. “*Kavram Öğreniminde Kavramsal Değişim Yaklaşımının Etkililiğinin İncelenmesi*”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi.

Çepni, Salih, 2009. “*Araştırma ve Proje Çalışmalarına Giriş*”, Trabzon: Celepler Matbaacılık.

Çilenti, Kâmuran, 1988. “*Eğitim Teknolojisi ve Öğretim*”, Ankara: Kadioğlu Matbaası.

Çolak, Cihan, 2006. “*Sanal Müzeler*”, XI. Türkiye İnternet Konferansı, <http://inet-tr.org.tr/inetconf11/bildiri/47.doc> (01.06.2011).

Çulha, Banu, 2006. “*Tarihsel Mekânlarda Keşfederek Öğrenme Yoluyla Sosyal Bilgiler Öğretimine Yönelik Öğrenci Görüşleri*”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.

DeMarrais, Kathleen, 2004. “*Qualitative Interview Studies: Learning Through Experience*”, Foundations for Research Methods of Inquiry in Education and the Social Sciences, Ed. Kathleen deMarrais, Stephen D. Lapan, Mahwah New Jersey: LEA.

Demirdelen, Halil, Alpagut, Asuman, Demirtaş, Nuray, 2005. “*Anadolu Medeniyetleri Müzesi 2003-2004 Yıllığı*”, Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları.

Demirel, Özcan, 2002. “*Planlamadan Değerlendirmeye Öğretme Sanatı*”, Ankara: Pegema Yayıncılık.

Demirel, Özcan, Seferoğlu, S. Sadi, Yağcı, Esed, 2002. “*Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*”, Ankara: Pegem Yayıncılık.

Denizli, Hikmet, Alpagut, Asuman, Demirdelen, Halil, Metin, Mustafa, Demirtaş, Nuray, Akyol, Ali, Akın, 2006. “*Anadolu Medeniyetleri Müzesi 2005 Yıllığı*”, Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları.

Deveci, Handan, 2009. “*Sosyal Bilgiler Dersinde Kültürden Yararlanma: Öğretmen Adaylarının Kültür Portfolyolarının İncelenmesi*”, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı:28, ss.1-19.

Doyle, S. Christina, 1994. *“Information Literacy in an Information Society: A Concept for the Information Age”* Syracuse, New York: ERIC Clearinghouse on Information & Technology.

Ekiz, Durmuş, 2004. *“Eğitim Dünyasının Nitel Araştırma Paradigmasıyla İncelenmesi: Doğal ya da Yapay”*, Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, S:4, ss:415-439.

Erdoğan, İrfan, 2007. *“Eğitime Yeni Bir Soluk: Müzeler”*. http://www.irfanerdogan.com.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=69&Itemid=116 (20.12.2010).

Fraenkel, R. Jack, 1976. *“Sosyal Bilgiler İçin Bir Program Modeli”*, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, Çev. M. Ali Kısakürek, 9/1, ss.125-141.

Frykman, Glover, Sue, 2009. *“Stories to tell? Narrative Tools in Museum Education Texts”*, Educational Research, 51/3, ss.299-319.

Gartenhaus, R. Alan, 2000. *“Yaratıcı Düşünme ve Müzeler”*, Çev. Ruhiser Mergenci, Bekir Onur, Ankara: Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları.

Garzotto, Franca, Matera, Maristella, Paolini, Paolo, 1998. *“To Use or Not to Use? Evaluating Usability of Museum Web Sites”*, Museums and the web 1998, http://www.archimuse.com/mw98/papers/garzotto/garzotto_paper.html (01.06.2011).

Gerçek, Ferruh, 1999. *“Türk Müzeciliği”*, Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları.

Grenier, Robin, S., 2010. *“‘Now This Is What I Call Learning!’ A Case Study of Museum- Initiated Professional Development for Teachers”*, Adult Education Quarterly, USA: Sage Publication, ss.499-516.

Güleç, Selma, Alkış, Seçil, 2003. “*Sosyal Bilgiler Öğretiminde Müze Gezilerinin İletişimsel Boyutu*”, Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 16/1, ss. 63-78.

Güngördü, Ersin, 2002. “*İlköğretimde Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*”, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Gürsoy, Gönül, 1997. “*Hizmetiçi Eğitimin İşlevselliği Verimlilik Olmalıdır*”, Milli Eğitim Dergisi, S.133, ss. 35-37.

Hançerlioğlu, Orhan, 1992. “*Türk Dili Sözlüğü*”, İstanbul: Remzi Kitabevi.

Harrison, Molly, 1963. “*Eğitim ve Müzeler*”, Çev. Müzelerin Teşkilatlanması Pratik Öğütler, Selma İnal, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, ss.109-120.

Hein, E. George, 1998. “*Learning in the Museum*”, USA: Routledge Publications. <http://www.ewidgetsonline.com/dxreader/Reader.aspx?token=%2f75hKSIKKe2j8F2uQmDFtw%3d%3d&rand=1348255280&buyNowLink=&page=&chapter=> (21.04.2011).

Hein, E. George, 2004. “*Museum-School Bridges: A Legacy of Progressive Education*”, Association of Science-Tecnology Centers (ASTC), <http://www.astc.org/pubs/dimensions/2004/jan-feb/index.htm> (11.03.2011).

Hein, E. George, 2005. “*The Role of Museums in Society: Education and Social Action*”, The Museum Journal, ss.357-363, http://www.lesley.edu/faculty/_ghein/downloads/roleMuseumsSocietyForum.pdf (11.03.2011).

Holt, John, 2008. “*Eğitim Yerine*”, Alternatif Eğitim Hayatın Okulsuzlaştırılması, Ed. Matt Hern, Çev. Eylem Çağdaş Babaoğlu, İstanbul: Kalkedon Yayınları, ss.51-56.

Hooper-Greenhill, Eilean, 1999. “*Müze Ve Galeri Eğitimi*”, Çev. Meltem Öрге Evren, Emine Gül Kapçı, Ankara: Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları.

ICOM, 2007. <http://icom.museum/who-we-are/the-vision/museum-definition>. html (11.02.2011).

İlhan, Çakır, Ayşe, Okvuran, Ayşe, 2000. “*Bir Eğitim Ortamı Olarak Müzeler*”, Dramaya Merhaba, Ed. Naci Aslan, Ankara: Oluşum Yayınları.

Kaltsounis, Theodore, 1987. “*Teaching Social Studies İn the Elementary School the Basics for Citizenship*”, New Jersey: Englewood Cliffs.

Kan, Çiğdem, 2006. “*Etkili Sosyal Bilgiler Öğretimi Arayışı*”, Kastamonu Eğitim Dergisi, 14/2, ss.537-544.

Karakaya, İsmail, 2009. “*Bilimsel Araştırma Yöntemleri*”, Bilimsel Araştırma Yöntemleri, Ed. Abdurrahman Tanrıoğen, Ankara: Anı Yayıncılık, ss.55-84.

Karasar, Niyazi, 2006. “*Bilimsel Araştırma Yöntemi*”, Ankara: Nobel Basımevi.

Keleş, Vedat, 2003. “*Modern Müzecilik ve Türk Müzeciliği*”, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı:1-2, ss.1-17.

Kerrigan, Sonia, 2001. “*Creating a Community School Museum: Theory into Practice*”, International Journal of Historical Learning, Teaching and Research, S:2, <http://www.heirnet.org/IJHLTR/journal3/kerrigan.pdf> (25.04.2011).

Kindo, Livinus, 2004. “*Museum and Intangible Heritate*”, The Orissa Historical Research Journal, 47/1. <http://orissa.gov.in/e-magazine/Journal/journalvol1/Journal.htm> (10.03.2011).

Köse, Nerin, 2004. “*Sanal ve Gösterimci Müzecilik*”, Somut Olmayan Kültürel Mirasın Müzelenmesi Sempozyum Bildirileri, Ankara: Gazi Üniversitesi Türk Halk Bilimi Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları, ss.79-83.

Lêvy, Francis, 2001. “*Maddi Olmayan Bir Müzeye Doğru*”, Kent, Toplum, Müze, Deneyimler-Katkılar, Ed. Burçak Madran, İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, ss.47-51.

Maccario, Kuruoğlu, Nihal, 2002. “Müzelerin Eğitim Ortamı Olarak Kullanımı”, Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, S:1, ss.275-285.

Marcousê, Renêe, 1973. “*Changing Museums in a Changing World*”, Museums, Imagination and Education, UNESCO, ss.17-21.

Marczyk, Geoffrey, DeMatteo, David, Festinger, David, 2005. “*Essentials of Research Design and Methodology*”, New Jersey: John Wiley & Sons, Inc. by published.

Mayring, Philipp 2000, “*Nitel Sosyal Araştırmaya Giriş*”, Çev. Ahmet Gümüş , M. Sezai Durgun, Adana: Baki Kitap Evi.

MEB, 2005. “*Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersi 8. Sınıf Programı*”, Ankara: T.C Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Devlet Kitaplar Müdürlüğü Basımevi.

MEB, 2006. “*İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi (6.-7. Sınıflar) Öğretim Programı*”, Ankara: T.C Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Devlet Kitaplar Müdürlüğü Basımevi.

MEB, 2008. “*İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi (6.-7. Sınıflar) Öğretim Programı*”, Ankara: T.C Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Devlet Kitaplar Müdürlüğü Basımevi.

Mercin, Levent, 2003a. “*Kültür ve Sanat Değerlerinin Yaşatılmasında Müzelerin Rolü*”, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, S:6, ss. 106-114. http://esosder.org/dergi/11LMERCkult_6.doc (11.05.2011).

Mercin, Levent, 2003b. “*Müzelerin Sanat (Resim) Eğitimi Amaçlı Kullanılmasına İlişkin Yönetici ve Öğretmenlerin Algılarının Değerlendirilmesi*”, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, S.3. <http://www.esosder.org/index.php?sayfa=ozet&no=62> (20.04.2011).

Mercin, Levent, 2006. “*Resim Dersini Müze Kaynaklı Oluşturmacı Öğrenme Yaklaşımı Etkinliklerine Göre Uygulamanın Erişkiye, Kalıcılığa ve Tutuma Etkisi*”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi.

Mirza, Hasan, Sölpük, Rasim, Doğan, Mustafa, Dağ, Sedat, Şener, İsmail, 2009. “*Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi Müze Eğitimi Dersi Öğretim Programı*”, http://ogm.meb.gov.tr/belgeler/muze_egitimi.pdf (10.03.2011).

Moffatt, P. Maurice, 1957. “*Sosyal Bilgiler Öğretimi*”, İstanbul: Maarif Basımevi.

Onur, Bekir, 2003. “*Müze Eğitimi: Temel İlkeler ve Politikalar*”, Müze Eğitimi Seminerleri (I) Akdeniz Bölgesi Müzeleri, Antalya: Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü, ss.7-23.

Oruç, Sıddıka, Altın, Bekir, Necati, 2008. “*Müze Eğitimi ve Yaratıcı Drama*”, Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, S:35 ss.125-141.

Önder, Alev, Abacı, Oya, Kamaraj, Işık, 2009. “*‘Müzelerin Eğitim Amaçlı Kullanımı Projesi’:İstanbul Arkeoloji Müzesi’ndeki Marmara Örnekleme*”, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, S:25, ss.103-117.

Özkasım, Hale, Ögel, Semra, 2005. “*Türkiye’de Müzeciliğin Gelişimi*”, İTÜ Dergisi / B Sosyal Bilimler, 2/1, ss.96-102.

Özkoç, Gökhan, Aziz, Duman, Teoman, 2008. “*Müzelerde Sergilenen Eserlerin Elde Edilmesi ve Korunmasına Yönelik Müze Yöneticilerinin Görüşleri*”, Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi, 19/2, ss.157-168.

Özsoy, Vedat, 2001. “Başarılı Bir Çocuk ve Gençlik Sanat Müzesi”, Türkiye’de Sanat, S: 49, ss.24-33.

Özsoy, Vedat, 2002. “Sanat (Resim) Eğitiminde Müze ve Okul İşbirliği ve Müzeye Dayalı Bazı Öğretim Yöntemleri”, Milli Eğitim Dergisi, S.153-154, <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/153-154/ozsoy.htm> (05.08.2011).

Özsoy, Vedat, 2008. “Yabancı Bir Kültürün Öğrenilmesinde Müze Sergisinden Yararlanma”, Görsel Sanatlar Eğitimi: Makaleler, Kayseri: Erciyes Üniversitesi Yayınları, ss.298-313.

Öztürk, Cemil, 2006. “Sosyal Bilgiler: Toplumsal Yaşama Disiplinlerarası Bir Bakış”, Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi, Ed. Cemil Öztürk, Ankara: Pegem Yayıncılık, ss.22-50.

Patton, Michael, Quinn, 2002. “Qualitative Evaluation and Research Methods”, London: Sage Publication.

Paykoç, Fersun, 2003. “Türkiye’de Müze Eğitimi Uygulamaları: Tarihçe ve Örnekler”, Müze Eğitimi Seminerleri (I) Akdeniz Bölgesi Müzeleri, Antalya: Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü, ss.49-60.

Paykoç, Fersun, Baykal, Serçin, 2000. “Müze Pedagojisi: Kültür, İletişim ve Aktif Öğrenme Ortamı Olarak Müzelerin Etkililiğine İlişkin Bir Çalışma”, Müzecilikte Yeni Yaklaşımlar Küreselleşme ve Yerelleşme, İstanbul: Numune Matbaacılık, ss.102-113.

Proctor, V. David, 1973. “Museums-Teachers, Students, Children”, Museums, Imagination and Education, Paris: UNESCO, ss. 23-29.

Punch, F. Keith, 2005. “Sosyal Araştırmalara Giriş Nicel ve Nitel Yaklaşımlar”, Çev. Dursun Bayrak, H. Bader Arslan, Zeynep Akyüz, Ankara: Siyasal Kitabevi.

Püsküllüoğlu, Ali, 2008. “*Türkçe Sözlük*”, İstanbul : Can Yayınları.

Rose, Hanna, R., 1958. “*Müzeler ve Öğretmen*”, Ankara: Maarif Basımevi.

Safran, Mustafa, 2008. “*Sosyal Bilgiler Öğretimine Bakış*”, Özel Öğretim Yöntemleriyle Sosyal Bilgiler Öğretimi, Ed. Bayram Tay, Adem Öcal, Ankara: Pegem Akademi, ss.1-19.

Samsun Müzesi Müdürlüğü, 2010. <http://www.kultur.gov.tr/TR/belge/1-40695/eski2yeni.html> (01.06.2011).

Samsun Rehberi, 2008. Ankara: Samsun İl Kültür Turizm Müdürlüğü.

Savaş, Ayşen, 2008. “*Müze Mekânı ve Görsellik*”, Kent-Müze-Tarih Söyleşileri, Antalya: Antalya Kent Müzesi Projesi Yayınları. <http://www.antalyakentmuzesi.org.tr/download/21.pdf> (01.07.2011).

Schweibenz, Werner, 2004. “*The Development of Virtual Museums*”, ICOM News No:3. https://ssl.museum.or.jp/icom-J/pdf/E_news2004/p3_2004-3.pdf (20.04.2011).

Schweibenz, Werner. 1998. “*The Virtual Museum’: New Perspectives For Museums to Present Objects and Information Using the Internet as a Knowledge Base and Communication System*”, Internationalen Symposiums für Informationswissenschaft, ss.185-200, http://www.Informationswissenschaft.org/download/isi1998/14_isi-98-dv-schweibenz-saarbruecken.pdf (11.06.2011).

Seidel, Stefan, Hudson, Kenneth, 1999. “*Müze Eğitimi ve Kültürel Kimlik*”, Çev. Bahri Ata, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınları.

Shabbar, Nihad, 2001. “Çocuklar İçin Müze Eğitimi”, Kent, Toplum, Müze, Deneyimler-Katkılar, Ed. Burçak Madran, İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, ss.68-73.

Shull, D. Carrol, Hunter, Kathleen, 1992. “Teaching With Historic Places”, Social Education, V.56, N.5.

Singh, Prabhas Kumar, 2004. “Museum and Education”, The Orissa Historical Research Journal, 47/1, ss.69-82. http://orissa.gov.in/e-magazine/Journal_voll/Journal.htm (10.03.2011).

Sözen, Metin, Tanyeli Uğur, 1996. “Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü”, İstanbul: Remzi Kitabevi.

Szpakowski, André, 1973. “Collaboration Between Museum and School”, Museums, Imagination and Education, Paris:UNESCO, ss.133-143.

Şahan, Melek, 2005. “Müze ve Eğitim”, Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, Sayı:4, ss.487-501.

Tanrıöğen, Abdurrahman, 2005. “Hayat ve Sosyal Bilgiler Öğretimi Etkili Vatandaş Yetiştirme”, Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi, Ed. Abdurrahman Tanrıöğen, İstanbul: Lisans Yayıncılık.

Taş, Mentiş, Ayşe, 2004. “Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Eğitimi Program Standartlarının Belirlenmesi”, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 37/1, ss.28-54.

Terroil, Du, Anna, 1975. “Museum Education: Recent Trends in Learning Environments”, ss.1-18, <http://www.eric.ed.gov/PDFS/ED113229.pdf> (20.04.2011).

Tolstoy, Leo, 2008. “*Eğitim Üzerine*”, Alternatif Eğitim Hayatımızı Okulsuzlaştırmak, Ed. Matt Hern, Çev. Eylem Çağdaş Babaoğlu, İstanbul: Kalkedon Yayınları.

Topkaya, Zehir, Ece, 2006. “Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri (Yıldırım, A. ve H. Şimşek)”, *Eğitimde Kuram ve Uygulama Dergisi*, 2/2, ss.113-114.

Turgut, M., Fuat, 1997. “*Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme*”, Ankara: Yargı Matbaası.

Türkoğlu, Sabahattin, 2005. “*Türkiye’de Müzeler*”, <http://www.kultur.gov.tr/TR/belge/1-23788/turkiyede-muzeler.html> (17.05.2011).

Uğur, Nurgül, 2004. “*ODTÜ Geliştirme Vakfı Ankara Okulları Müze Eğitimi Uygulamaları*”, www.erg.sabanciuniv.edu/iok2004/bildiriler/Nurgul%20Ugur.doc (29.04.2011).

Ural, Ayhan, Kılıç, İbrahim, 2005. “*Bilimsel Araştırma Süreci ve SPSS ile Veri Analizi*”, Ankara: Detay Yayıncılık.

Uralman, N. Hanzade, 2006. “*21. Yüzyıla Girerken Bir Bilgi Kurumu Olarak Müze*”, *Bilgi Dünyası*, 7/2, ss.250-266.

Yazıcı, Hakkı, Koca, M. Kürşat, “*Sosyal Bilgiler Öğretimi Programı*”, Özel Öğretim Yöntemleriyle Sosyal Bilgiler Öğretimi, Ed. Bayram Tay, Adem Öcal, Ankara: Pegema Yayıncılık, ss.21-36.

Yıldırım, Ali, Şimşek, Hasan, 2008. “*Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*”, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Zilcioğlu, Şule, 2008. “*Çocuk Müzeleri ve Müze Eğitimi*”, Ankara: Ürün Yayınları.

EKLER

T.C
SAMSUN VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : B.08.4.MEM.4.55.00.08/

Konu : Tez Çalışması

03.2011* 07376

VALİLİK MAKAMINA

- İlgi : a) Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine Yönelik İzin ve Uygulama Yönergesi.
b) Ondokuz Mayıs Üniversitesi Rektörlüğünün 25/02/2011 tarihli ve 107/01670 sayılı yazısı.

Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Şule EGÜZ'ün "İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersinde Müze ile Eğitimin Öğretmen ve Öğrenci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi Samsun İli Örneği" konulu araştırmasını, İlimize bağlı ilköğretim okulları 6-7-8 Sınıf öğrencilerine ve bu sınıflarda derslere giren Sosyal Bilgiler öğretmenlerine uygulayabilmesi ile ilgili ilgi (b) yazı ekinde gönderilen anket soruları müdürlüğümüzde kurulan, "Araştırma ve Değerlendirme Komisyonu" tarafından 07/03/2011 tarihinde incelenmiş olup, öğretmenlerin gönüllülüğü esasına dayanılarak uygulanması uygun bulunmuştur.

Bahis konusu anketin; ilgi (a) yönerge hükümleri doğrultusunda okul müdürlerinin gözetim, denetim ve sorumluluğunda, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Şule EGÜZ tarafından, İlimiz İlköğretim okulları 6-7-8 Sınıf öğrencilerine ve bu sınıflarda derslere giren Sosyal Bilgiler öğretmenlerine uygulayabilmesi hususunu;

Olurlarınıza arz ederim.

Alican USTA
İl Millî Eğitim Müdür V.

OLUR
08.03.2011
Hasan ENSAN
Vali a.
Vali Yardımcısı

EK : Yazı (1 Sayfa)

ÖĞRETMEN GÖRÜŞME FORMU

1. Müze ile eğitim ve Sosyal Bilgiler dersi arasındaki ilişkiyi nasıl değerlendiriyorsunuz?
 - Sosyal Bilgiler programında yer alan müze ile eğitimin mevcut durumu hakkında neler düşünüyorsunuz?
 - Programda müze ile eğitim kapsamında yapılan çalışmalar sizce yeterli mi? Hayırsa neden? Evetse neden?
 - Müze ziyaretlerinin Sosyal Bilgiler eğitimi amaçlı kullanıldığında öğrenciye olan katkıları konusunda neler söyleyebilirsiniz?
2. Sizce Sosyal Bilgiler dersinde müze ile eğitimin temel amacı ne olmalıdır?
 - Öğrenci açısından ne olmalıdır?
 - Öğretmen açısından ne olmalıdır?
 - Müze ile eğitim kapsamında uyguladığınız yöntem ve teknikler nelerdir?
3. Sosyal Bilgiler dersinde müze ile eğitimin öğrencilerin derse karşı ilgilerini artırma konusunda nasıl katkı sağladığını düşünüyorsunuz?
4. Sosyal Bilgiler dersinde müze ile eğitimde öğrencileri nasıl yönlendiriyorsunuz?
 - Müze ziyaretlerine sınıfça mı gidiyorsunuz yoksa öğrencileri bireysel gitmeleri konusunda mı teşvik ediyorsunuz?
5. Hem öğretmenler hem de öğrenciler için müze eğitimiyle ilgili yardımcı bir kaynağın hazırlanması sizce ne kadar yararlı olabilir? Açıklar mısınız?
6. Sosyal Bilgiler dersinde öğretmenlerin müze ile eğitimi uygulamaları konusundaki eğitim gereksinimleri sizce nelerdir?
 - Daha önce müze ile eğitime ilişkin herhangi bir eğitim programına katıldınız mı? Böyle bir programa katıldıysanız bu program size ne gibi yararlar sağladı?
 - Katılmadıysanız böyle bir eğitim programının düzenlenmesine yönelik neler düşünüyorsunuz?

7. Müze gezisi öncesi yapılan hazırlıklarınız nelerdir?

- Müzeye gitmeden önce müzedeki birkaç eserle ilgili hikâye araştırıp, bunları öğrencilere anlattınız mı?
- Müze gezisi öncesinde müzeye ön ziyarette bulunuyor musunuz? Niçin?
- Yetkililerle ön görüşme ya da herhangi bir hazırlık yapıyor musunuz?
- Okul yöneticilerinizi “müze ile eğitim” etkinliği konusunda bilgilendiriyor musunuz? Sizinle birlikte hareket etmeleri konusundaki çabaları nelerdir?

8. Müze ile eğitim etkinliği sırasında karşılaştığınız sorunlar nelerdir?

- Okul yöneticilerinden kaynaklanan sorunlar nelerdir?
- Müze görevlilerinden kaynaklanan sorunlar nelerdir?
- MEB’den kaynaklanan sorunlar nelerdir?

9. Müzede ziyareti sonrası öğrencilerin elde ettikleri kazanımlara yönelik bir değerlendirme yaptırдыңız mı? Nasıl?

- Müze gezisi sonrası öğrencilerinizden ne tür dönütler aldınız?
- Müze gezisi sonrası öğrencilerinize ne tür etkinlikler yaptırдыңız? (resimleme, poster, sunu hazırlama, metin yazma vb.)
- Müze gezisi sırasında ve sonrası etkinlikler sonucunda elde edilen ürünler, eserler hakkında okuldaki öğrenci ve öğretmenleri nasıl bilgilendirdiniz?
 - i. Okul gazetesinde veya okulun internet sitesinde bilgi verdiniz mi?
 - ii. Verdiğiniz bilgilerin yeterliliği konusunda neler düşünüyorsunuz ?

10. Sosyal Bilgiler dersinde etkili bir müze ile eğitim yapılabilmesi için neler önerirsiniz?

- Programdaki müze ile eğitim çalışmalarını daha nitelikli hale nasıl getirilebilir?

ÖĞRENCİ GÖRÜŞME FORMU

1. Daha önce sınıfla hiç müzeye gittin mi? Gittiysen burada seni en çok ne etkiledi? Sınıfla gitmediysen ailenle veya tek başına gittin mi? Neler hoşuna gitti? Sınıfla da bu tür geziler yapmak ister miydin? Neden?
2. Sosyal Bilgiler dersinde işlediğiniz konuyla ilgili müzelere gezi düzenlenmesi hakkında neler düşünüyorsun?
3. Öğretmeniniz yaptığınız müze gezisi öncesi size işleyeceğimiz konu ve yapacağımız gezi arasındaki bağlantı hakkında ne tür bilgiler verdi?
 - Sosyal Bilgiler dersinde müzelerle ilgili olarak slaytlar, resimler vb. görsellerden yararlanarak ders işlediniz mi?
4. Müze gezisi, işlediğiniz konuyu anlamana nasıl bir katkı sağladı?
5. Müze ve müzecilikle ilgili olarak internet ortamında sanal bir gezi yaptın mı? Sınıfta öğretmeniniz bilgisayar yoluyla böyle bir etkinlik yaptı mı? Yaptıysan burada dikkatini en çok neler çekti? Yapılmadıysa yapılmasını ister miydiniz? Neden?
6. Müzeye gitmeden önceki düşüncelerin nasıldı? Gezi sonrasında bu düşüncelerinde herhangi bir değişiklik oldu mu?
7. Müze gezisi sonrasında ne tür etkinlikler yaptınız?
8. Yaptığınız müze gezisinde sence eksik ve aksayan şeyler nelerdi?